

Stap voor Stap...

Methode om LVB-jongeren stap voor stap van een gesloten setting
naar een open setting te begeleiden

Hans Vlijm
Lizzie Kamerling-de Bruine
25 mei 2014

Afstudeerstudenten:

Hans Vlijm, S4S

Lizzie Kamerling-de Bruine, S4S

In opdracht van:

Lindenhorst-Almata, Jeugdzorgplus

Verlengde Slotlaan 69 – 71

3707 CC Zeist

Afstudeerbegeleider: Anniek Drent

Christelijke Hogeschool Ede

Oude Kerkweg 100

6717 JS EDE

Afstudeerbegeleider: Karlan van Ieperen

Vlijm, J; Kamerling-de Bruine, E.

“Stap voor stap”

Een methode om LVB-jongeren stap voor stap van een gesloten setting naar een open setting te begeleiden bij Lindenhorst-Almata te Zeist.

Afstudeeronderzoek DTO Sociaal Pedagogische Hulpverlening

© Christelijke Hogeschool Ede, 2014

Uitgegeven in eigen beheer

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Samenvatting	6
Voorwoord	8
Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	9
1.2 Jeugdzorgplus instelling	9
1.3 Overgang van gesloten naar open opvang	10
1.6 Relevantie	11
1.7 Doelstelling van het project	12
Hoofdstuk 2 Onderzoeksmethoden en verantwoording werkwijze	13
2.1 literatuurstudie	13
2.2 Interviews	13
2.3. Verwerking onderzoeksgegevens	14
Hoofdstuk 3 Inleiding in de LVB (Licht Verstandelijke Beperking)	15
3.1. Wanneer is er sprake van een licht verstandelijke beperking?	15
3.2 Oorzaken van een LVB	16
3.3 Gevolgen LVB voor het dagelijks leven	17
3.4 Bijkomende problematiek	18
3.4.1 Hechttingsproblematiek	19
3.4.2 ADHD (<i>Attention Deficit Hyperactivity Disorder</i>)	19
3.4.3 ODD (<i>Oppositional Defiant Disorder</i>) en CD (<i>Conduct Disorder</i>)	20
3.5 Samenvatting en conclusies	21
Hoofdstuk 4 Beantwoording deelvraag 1	22
4.1 Zorg en ondersteuning	22
4.2 Veiligheid	23
4.3 Structuur en duidelijkheid	24
4.4 Individuele begeleiding	24
4.5 Erkenning en acceptatie	24
4.6 Acceptatie van beperking	25
4.7 Positieve rolmodellen	26
4.8 Leren door herhaling	26
4.9 Ondersteuning door sociaal netwerk	26

4.10 Samenvatting en conclusies deelvraag 1	27
Hoofdstuk 5 – Beantwoording deelvraag 2	28
5.1 Pedagogisch leefklimaat	28
5.2 Behandeling	30
5.3 Voorbereiding specifiek gericht op de overgang naar open Jeugdzorg	33
5.4 Samenvatting en conclusie deelvraag 2	37
Hoofdstuk 6 – Beantwoording deelvraag 3	38
6.1 Welke vaardigheden hebben de LVB-jongeren nu?	38
6.2 Welke vaardigheden hebben de jongeren specifiek nodig om de overgang van gesloten naar open jeugdzorg te kunnen maken?	40
6.3. Sociaal netwerk onderhouden	41
6.4 Samenvatting en conclusies deelvraag 3	41
Hoofdstuk 7 – Beantwoording deelvraag 4	42
7.1 Inzichten in ondersteuning algemeen	42
7.2 Ondersteuning door groepsleiders	44
7.2.1 Zorg en ondersteuning	44
7.2.2 Veiligheid	45
7.2.3 Duidelijkheid en structuur	46
7.2.4 Individuele begeleiding	47
7.2.5 Erkenning en acceptatie	47
7.2.6 Acceptatie van beperking	49
7.2.7 Positieve rolmodellen	49
7.2.8 Ondersteuning door netwerk	50
7.3 Samenvatting en conclusies deelvraag 4	50
Hoofdstuk 8 – Beantwoording deelvraag 5	52
8.1 Zorg en ondersteuning	52
8.2. Veiligheid	52
8.3 Structuur en duidelijkheid	53
8.4 Individuele begeleiding	53
8.5 Erkenning en acceptatie	54
8.6 Acceptatie van beperking	55
8.7 Leren door herhaling	55

8.8 Ondersteuning door sociaal netwerk	56
8.9 Samenvatting en conclusie deelvraag 5	56
Hoofdstuk 9 Conclusies en beantwoording / Discussie	58
9.1 Hoofdstuk 3 – Inleiding LVB	58
9.2 Hoofdstuk 4 - deelvraag 1.....	58
9.3 Hoofdstuk 5 - deelvraag 2.....	58
9.4 Hoofdstuk 6 – deelvraag 3	59
9.5 Hoofdstuk 7 deelvraag 4	59
9.6 Hoofdstuk 8 – deelvraag 5	60
9.7 Beantwoording van de hoofdvraag	61
Hoofdstuk 10 Aanbevelingen	62
Hoofdstuk 11 Keuze product	64
Hoofdstuk 13 Evaluatie	66
Verklarende begrippenlijst	67
Onderbouwing vanuit toegepaste psychologie	68
Onderbouwing vanuit gedwongen hulpverlening	68
Bibliografie	69
Bijlage A Kernlabels met bijbehorende labels	72
Bijlage B Overzicht Fasen.....	100
Bijlage C Fasekaarten	101
Bijlage D Verlofopbouwschema	102
Bijlage E Verlofplanning.....	105
Bijlage F Interview met de heer Donker d.d. 28 april 2014, werkzaam bij 's Heerenloo, locatie Zwijndrecht op een open setting LVB-groep.....	114

Samenvatting

Voor u ligt “Stap voor stap”, een handreiking om jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) te begeleiden van een gesloten naar een open opvang.

“Stap voor stap” is het resultaat van een onderzoek dat is gedaan naar aanleiding van de veranderingen die binnen de jeugdzorg op handen zijn of al ingezet zijn. Door deze veranderingen wordt de stap van gesloten jeugdzorg naar een open setting voor een LVB-jongere versneld. Als gevolg van de veranderingen dient een LVB-jongere, die bij Lindenhorst-Almata verblijft, binnen een kortere tijd bepaalde vaardigheden op het gebied van dagelijks en sociaal functioneren aangeleerd te hebben. In het eerste hoofdstuk van deze rapportage staat de aanleiding van ons onderzoek uitgebreider beschreven.

Het doel van dit onderzoek is antwoord te verkrijgen op de hoofdvraag die als volgt is geformuleerd:

Op welke wijze kan de groepsleiding van Lindenhorst-Almata een LVB-jongere ondersteunen in de overgang van een gesloten naar een open setting, zodanig dat de LVB-jongere in staat is de nieuwe aangeleerde vaardigheden vast te houden?

Uit deze hoofdvraag hebben wij vijf deelvragen geformuleerd die samen het antwoord zullen vormen op onze hoofdvraag. Wij hebben door middel van literatuuronderzoek en interviews antwoord gekregen op deze deelvragen en uiteindelijk op onze hoofdvraag.

Het verslag ziet er als volgt uit: In hoofdstuk 1 van dit onderzoek vindt u de aanleiding voor ons onderzoek. Hoofdstuk 2 geeft de werkwijze weer hoe wij het onderzoek hebben uitgevoerd en welke methoden en stappen wij hiervoor hebben ondernomen. De uitkomsten van de deelvragen zullen beantwoord worden in de hoofdstukken 3 tot en met 8. Ter afsluiting zal in hoofdstuk 9 een eindconclusie en discussiepunten volgen. Tot slot worden in hoofdstuk 10 de aanbevelingen gedaan, hoofdstuk 11 de keuze voor het product en in hoofdstuk 12 de evaluatie.

Aan de hand van voorgaande conclusies op de deelvragen kan gesteld worden dat de groepsleiders behoefte hebben aan handvatten waardoor individuele begeleiding aan jongeren met een LVB gegeven kan worden. Dit mag echter niet ten koste gaan van de tijd die beschikbaar is voor individuele begeleiding omdat dit vervolgens weer ten koste gaat van de begeleiding van de leefgroep. De jongeren daarentegen hebben aangegeven dat zij gehoord willen worden.

Binnen de ophanden zijnde trajectzorg wordt uitgegaan dat een volledig traject anderhalf jaar duurt. Dit geldt zowel voor de normaal begaafde jongeren als voor de jongeren met een LVB. Uit cijfers vanuit Lindenhorst-Almata blijkt dat een jongere met een LVB 70 dagen langer in de gesloten setting verblijft dan een normaal begaafde jongere. Hieruit concluderen wij dat een jongere met een LVB meer tijd nodig heeft voor het doorlopen van het traject.

Omdat jongeren met een LVB behoefte hebben aan duidelijkheid, rust en structuur, is versnellen geen optie. Daarentegen is het van belang dat de geboden individuele begeleiding gestructureerd aangeboden kan worden op een wijze dat het in de belevingswereld van de jonger past. Daardoor blijft de jongere gemotiveerd, ook als de externe motivator, de groepsleider, vervangen wordt door meer vrijheid binnen de open setting.

Om te kunnen zorgen dat een jongere het geleerde vast blijven binnen de open setting is het van belang dat de jongere intrinsiek gemotiveerd wordt in zijn behandeling. De groepsleiding zal daarom handvatten aangereikt moeten krijgen die zowel een besparing van tijd opleveren in de individuele begeleiding maar die tegelijkertijd de jongere met LVB intrinsiek kunnen prikkelen. Daarbij is het van groot belang dat de jongere er zelf het belang van inziet. Als hulpmiddel voor de groepsleiding hebben wij een handleiding ontwikkeld in de vorm van het Dit ben ik!-boekje.

Voorwoord

Jongeren met een licht verstandelijke beperking. Op het eerste gezicht is er geen verschil met normale jongeren. Ze zien er leuk uit, reageren in eerste instantie op een normale manier en lijken net zoals anderen jongeren volop in het leven mee te kunnen doen.

Niets is minder waar. Achter een façade van mooie kleren en plezier gaat een wereld van onzekerheid, eenzaamheid en ellende schuil. Niet begrepen door de maatschappij, soms door hun eigen familie verwaarloosd of mishandeld en in het bezit van een LVB. Een problematiek die hun omgeving niet begrijpt, die ze zelf niet begrijpen en vaak ook niet kunnen accepteren. Ongezien en onbemind. Toch willen deze jongeren gezien worden, alles doen om erbij te horen zonder een goed overzicht te hebben wat wel en wat niet kan, wat wel en wat niet hoort, wat goed en wat kwaad is.

Door bovenstaande problematiek en door hun hoge mate van beïnvloedbaarheid komen deze jongeren vaak in de problemen en hebben geen overzicht of voldoende mate van zelfinzicht hoe dit gekomen is. Onder het mom van een mooi leven of het verkrijgen van “echte vrienden” vervallen veel jongeren in spijbelgedrag, diefstal en in veel gevallen uiteindelijk in de criminaliteit. Veel van de meiden komen in het loverboy circuit terecht met alle gevolgen van dien. Niet zelden komen zij vanwege deze problemen in een gesloten instelling terecht.

Zomaar een paar geschreven alinea's die over de jongeren met een LVB op Lindenhorst-Almata gaan. Uit ervaring op de Lindenhorst-Almata blijkt dat deze jongeren moeite hebben om de overgang van gesloten naar open opvang op een succesvolle manier te maken. Wij hebben onderzocht wat helpend kan zijn voor de jongeren bij deze overstap en hoe de groepsleiding hun hierin beter kan ondersteunen.

Wij hopen dat wij door middel van dit onderzoek een kleine bijdrage te kunnen leveren aan het succesvol laten verlopen van deze overgang en hopen jongeren en groepsleiding op Lindenhorst-Almata handvatten te kunnen geven voor wat houvast in deze voor LVB-jongeren grote en moeilijke overgang.

Dank aan allen die ons in dit proces hebben ondersteund en aan het onderzoek hebben meegewerkt, in het bijzonder dank aan de jongeren die we hebben mogen interviewen.

Hans en Lizzie.

Hoofdstuk 1 Inleiding

Voor de leesbaarheid van dit onderzoek zullen de jongeren met een licht verstandelijke beperking verder zoveel mogelijk worden aangeduid als ‘jongeren’ en waar over normaal begaafde jongeren geschreven wordt, zal dit expliciet erbij vermeld worden. Mocht de samenstelling van de tekst dit vereisen, dan zal er LVB aan toegevoegd worden.

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Het onderzoek vindt plaats op de in 2013 gefuseerde jeugdzorgplus instelling voor gesloten jeugdzorg Lindenhorst-Almata. Lindenhorst-Almata richt zich op de behandeling van jongeren die via een Onder Toezicht Stelling (OTS) in een instelling worden geplaatst. Het doel is het verminderen van het probleemgedrag en het bieden van een reëel toekomstperspectief. Lindenhorst-Almata behandelt zowel normaal begaafde jongeren als jongeren met een LVB-problematiek die omwille van hun ontwikkeling of veiligheid voor een periode gesloten worden geplaatst door de kinderrechter.

Lindenhorst-Almata heeft de volgende missie:

“De Lindenhorst-Almata is een Jeugdzorgplus instelling die individuele zorgtrajecten voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar aanbiedt, tijdelijk en in een gesloten setting, waarbij de gesloten fase zo kort als mogelijk en zo lang als nodig duurt. De organisatie biedt orthopedagogische basiszorg, onderwijs en specialistische interventies aan jongeren met ernstige gedragsproblemen op één of meerdere leefgebieden. Dit met als doel jongeren beter toegerust terug te laten keren in de samenleving.” (Lindenhorst-Almata, 2013).

Lindenhorst-Almata heeft, in de persoon van behandelcoördinator Anniek Drent, ons gevraagd te onderzoeken op welke wijze de bestaande competenties van de jongeren vergroot en eventueel uitgebreid kunnen worden, zodat de jongeren makkelijker de overgang van gesloten naar open hulpverlening kunnen maken. Het onderzoek betreft zowel meisjes als jongens.

1.2 Jeugdzorgplus instelling

Lindenhorst-Almata is één van de veertien regionale Jeugdzorgplus instellingen in Nederland. De Jeugdzorgplus is een relatief jong veld, dat pas sinds 1 januari 2010 volledig zelfstandig functioneert en is ontstaan om het hiaat tussen civielrechtelijk en strafrechtelijk geplaatste jongeren op te vullen. Dat blijkt uit onderstaande uitspraak.

“Voor 2010 bestonden er geen instellingen voor gesloten jeugdzorg. Er was sprake van handelingsverlegenheid bij het regionale hulpverleningscircuit en jeugdigen met ernstige gedragsproblemen kwamen in de regel in het gesloten justitiële circuit terecht. Vaak gebeurde dit bij gebrek aan alternatieve mogelijkheden, omdat ze mede door het ontbreken van een adequate behandeling ernstig waren ontspoord en vaak in de criminaliteit terecht dreigden te komen. Jeugdzorgplus was een antwoord op de handelingsverlegenheid.” (Sondeijker, Persoon, & Jansen, 2011, p. 5).

Als een jongere in aanmerking komt voor Jeugdzorgplus, dan betekent dit dat hij door een rechter een zogenoemde machtiging voor gesloten jeugdzorg opgelegd heeft gekregen (Lindenhorst-Almata, 2013). Dit houdt in dat de betreffende jongere in een gesloten woonomgeving wordt geplaatst, waarbij het verschil met reguliere jeugdzorg is dat er vrijheid beperkende maatregelen mogen worden opgelegd zoals bijvoorbeeld het op slot draaien van deuren of het uitvoeren van onderzoek aan lichaam en kleding. Vanaf 2010 werkt elke instelling in een zorggebied. Elk zorggebied is een combinatie van drie provincies en/of

grootstedelijke regio's. De Jeugdzorgplus moet integraal onderdeel uit gaan maken van de jeugdzorg om de aansluiting tussen de open en Jeugdzorgplus te optimaliseren.

Daarbij zal de Jeugdzorgplus overkoepelend zijn voor de huidige 40 zorgregio's zoals die momenteel zijn ontworpen. Een zorgregio bestaat, afhankelijk van het aantal inwoners, uit een provincie of uit een aantal gemeenten (Vereniging van Nederlandse gemeenten, 2013).

De verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg, zoals de financiering, ligt nu nog in de handen van het Rijk, maar wordt in 2015 volledig ondergebracht bij de gemeenten. Tot voor kort was het voornemen om deze verantwoordelijkheid in 2013 over te dragen naar de provincies. In het regeerakkoord is echter opgenomen dat de Jeugdzorgplus instellingen rond 2015 onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten vallen, net als de jeugd GGZ en de jeugd LVB (Almata Jeugdzorg Plus, 2011-2013). De belangrijkste reden om te kiezen voor de decentralisering is dat de jongeren daardoor dichterbij hun sociale netwerk een behandeling kunnen krijgen.

1.3 Overgang van gesloten naar open opvang

Binnen Lindenhorst-Almata valt op dat jongeren, met name met een licht verstandelijke beperking (LVB), de stap van een gesloten opvang naar een open opvang moeilijk kunnen maken. Het komt regelmatig voor dat jongeren na hun vervolgplaatsing teruggeplaatst worden naar Lindenhorst-Almata, omdat ze moeite hebben met de vrijheden die gepaard gaan met het verblijf in een open instelling of thuis. Jongeren die hier moeite mee hebben, vallen weer terug in het oude patroon van zelfoverschatting van hun competenties en hebben moeite om prikkels te verwerken. Mede door het feit dat jongeren met een LVB gemakkelijk te beïnvloeden zijn kan dit leiden tot problemen zoals spijbelen van school, conflicten thuis en een vergrote kans op crimineel gedrag.

Dit blijkt ook uit verschillende onderzoeken. Bij personen met een LVB is onder andere het vermogen tot ordenen en rangschikken van informatie beperkt. Dit maakt het proces van sociale informatieverwerking extra kwetsbaar, omdat juist in sociale situaties de informatie zelden "netjes" binnenkomt (Collot d'Escury, Bernhard, & Hartsink, 2004). Jongeren met LVB-problematiek hebben baat bij positieve rolmodellen. Hierbij leren LVB-jongeren dat een situatie ook positief kan uitpakken. Dit draagt bij aan het zelfvertrouwen van de jongere. Deze leerervaringen dienen om deze reden aangepast te worden aan het niveau van de LVB-jongere. Leerervaringen moeten concreet, langzaam, met veel herhaling en sterk ondersteund door taal en visuele middelen aangeboden worden. Daarbij is het belangrijk dat dit vanuit een nabije positie wordt aangeboden door de groepsleider (Sondeijker, Persoon, & Jansen, Programma Handleiding GRIP, 2011).

Belangrijk is dat jongeren hun behandeling afmaken. Het is bekend dat jongeren die voortijdig uit een residentiële inrichting vertrekken het gemiddeld slechter doen dan jongeren die hun behandeling afmaken. Leonieke Boendermaker, onder andere onderzoeker bij het Nederlands Jeugd Instituut (verder te noemen N.J.I.), heeft hier verschillende onderzoeken naar gedaan. In een onderzoek zegt Boendermaker het volgende: *"Jeugdigen die voortijdig vertrekken recidiveren vaker en vertonen ernstigere problematiek."* (Boendermaker & Van den Berg, 2005). Bruinsma en Boon, in de periode 1995-2000 als psycholoog-onderzoeker verbonden aan "De Fjord", een centrum voor orthopsychiatrie, geven aan dat bij voortijdig vertrek meer klachten gerapporteerd worden en hun behandeldoelen minder worden gerealiseerd. Daarnaast blijkt dat planning en structuur zeer belangrijk zijn voor het welslagen van de behandeling. *"Planning van de behandeling is een kenmerk van effectieve residentiële jeugdzorg."* Dit betreft ook het nazorgtraject, want uit voornoemd onderzoek van Boendermaker en Van den Berg blijkt dat het begeleiden

van de overgang naar de nieuwe woonplek en het continueren van behandeling na vertrek leidt tot beter functioneren van de jongere.

1.4 Trajectzorg

Het gehele traject, van gesloten plaatsing tot terugkeer in de maatschappij, is mede door het inzetten van de decentralisatie, veel korter is geworden. Dit betekent dat de stap van gesloten naar open jeugdzorg versneld uitgevoerd moet worden. De kans is groot dat dit ten koste gaat van de kwaliteit. Uit het onderzoek “Tussen wal en schip”, dat voor de fusie van de Lindenhorst en Almata is uitgevoerd op de Lindenhorst blijkt dat over het algemeen provinciale jeugdzorgaanbieders vinden dat de meisjes binnen De Lindenhorst over te weinig vaardigheden beschikken om te kunnen omgaan met de vrijheden die gepaard gaan binnen een vervolgplek (Laar, 2010).

1.6 Probleemstelling

Door de veranderingen die binnen de jeugdzorg op handen zijn of al ingezet zijn lijkt het erop dat de stap van gesloten jeugdzorg naar een open setting voor een LVB-jongere versnelt. Uit cijfers over de verblijfsduur blijkt dat jongeren met LVB –problematiek gemiddeld 70 dagen langer verblijven binnen de gesloten fase op Lindenhorst-Almata ten opzicht van normaal begaafde kinderen. (Businesscase Lindenhorst-Almata 1.0, 2013) Als gevolg van de veranderingen dient een LVB- jongere, die bij Lindenhorst-Almata verblijft, binnen een kortere tijd bepaalde vaardigheden op het gebied van dagelijks en sociaal functioneren aangeleerd te hebben en zodanig vast te kunnen houden dat een succesvolle overgang naar een open setting haalbaar is.

Wij hebben uit de probleemstelling de volgende hoofdvraag geformuleerd, namelijk:

Op welke wijze kan de groepsleiding van Lindenhorst-Almata een LVB-jongere ondersteunen in de overgang van een gesloten naar een open setting, zodanig dat de LVB- jongere in staat is de nieuwe aangeleerde vaardigheden vast te houden?

Hieruit zijn de volgende deelvragen voortgevloeid:

1. *Wat zijn de specifieke behoeften van jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB)?*
2. *Op welke wijze worden jongeren met LVB-problematiek binnen Lindenhorst-Almata, die de overgang van gesloten naar een open setting maken, op dit moment ondersteund en voorbereid op deze overgang?*
3. *Welke vaardigheden hebben de LVB-jongeren nu en wat hebben zij nodig om de overgang van gesloten naar open jeugdzorg te kunnen maken?*
4. *Hoe kunnen groepsleiders ondersteuning bieden die aansluit bij de specifieke behoeften van de doelgroep met betrekking tot de overgang van gesloten jeugdzorg naar een open setting?*
5. *Wat hebben de groepsleiders van Lindenhorst-Almata nodig om ondersteuning te kunnen bieden die succesvol is?*

1.6 Relevantie

De gesloten periode dient zo kort mogelijk te zijn. Mark Mulder, afdelingshoofd op Lindenhorst-Almata,

geeft aan dat de gesloten periode *“zo kort als het kan en zo lang als het moet”* behoort te zijn. Omdat jongeren met een LVB meer moeite hebben om bijvoorbeeld vaardigheden aan te leren dan normaal begaafde jongeren kan het zijn dat de verkorting van de gesloten periode niet ten goede komt aan deze doelgroep. In dit onderzoek wordt onderzocht hoe de groepsleiders de jongeren met een LVB kunnen ondersteunen om de overgang van gesloten naar open jeugdzorg zo soepel mogelijk te laten verlopen.

In de hoofdvraag is het tijdsaspect bewust weggelaten. Er kan gesteld worden dat jongeren met een LVB niet onder één noemer geschaard kunnen worden. Daarnaast is er bij 89% van alle jongeren op de Lindenhorst-Almata sprake van comorbiditeit van externaliserende en internaliserende problematiek. (Boer, Kusters, A., & Van der Meulen, 2011). Comorbiditeit wordt uitvoerig besproken in hoofdstuk 3, onder paragraaf 3.4, bijkomende problematiek.

1.7 Doelstelling van het project

Met dit onderzoek willen wij bereiken dat LVB-jongeren de juiste begeleiding ontvangen of handvatten aangereikt krijgen om te kunnen functioneren binnen de open jeugdzorg of in een thuissituatie, zonder terugval te laten zien in oude patronen. Hierbij is het belangrijk dat de werkwijze bij de belevingswereld van de jongeren aansluit waardoor de kans groter is dat jongeren intrinsiek gemotiveerd worden. Verder is het van belang dat de groepsleiding weet hoe deze begeleiding het beste aansluit bij de jongere en zijn sociale netwerk. Daarnaast willen we kijken naar de mogelijkheden om deze werkwijze toegankelijk te maken zodat zij mogelijk zou kunnen worden geïmplementeerd bij andere zorginstellingen, gericht op de doelgroep LVB-jongeren.

Uiteindelijk willen wij onze bevindingen en het ontwikkelde product presenteren. De presentatie zal op Lindenhorst-Almata gehouden worden.

Hoofdstuk 2 Onderzoeksmethoden en verantwoording werkwijze

In dit hoofdstuk komen de onderzoeksmethoden en de verantwoording van onze werkwijze aan de orde. In paragraaf 2.1 is beschreven hoe het literatuuronderzoek tot stand is gekomen en in paragraaf 2.2 wordt beschreven hoe de interviews zijn afgenomen. In hoofdstuk 2.3. komt de verwerking van de onderzoeksgegevens aan de orde.

2.1 Literatuurstudie

Aan de hand van het schema uit het Basisboek Kwalitatief Onderzoek hebben wij onze informatieverzameling gestart (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). Om een beeld te krijgen hoe een onderzoeksverslag in elkaar steekt, hebben we enkele kwalitatieve onderzoeken bekeken.

Wij zijn begonnen met een literatuurstudie. Voor de beantwoording van de deelvragen hebben wij informatie verzameld uit boeken, vakliteratuur en relevante artikelen uit de media. Wij hebben gezocht in diverse bibliotheken naar boeken en methodieken die in de jeugdzorg veelvuldig worden gebruikt. Daarnaast hebben wij informatie verzameld op het internet. Om relevante informatie te vinden over ons onderwerp zijn wij begonnen met informatie te verzamelen op erkende onderzoekswbsites zoals Picarta, movisie en Google Scholar. Wij hebben als uitgangspunt hiervoor onze deelvragen gebruikt. Wij zijn begonnen met een uitgebreid zoekgebied gericht op LVB-jongeren. De door ons verkregen informatie hebben wij gescand op relevante informatie die belangrijk is om antwoord te kunnen geven op onze deelvragen en uiteindelijk op onze hoofdvraag. Dit heeft geleid tot beantwoording van de deelvragen en uiteindelijk de hoofdvraag en deze worden in afzonderlijke hoofdstukken in ons onderzoeksverslag beschreven.

2.2 Interviews

Na goedkeuring van ons plan van aanpak en onze literatuurstudie hebben wij interviews afgenomen bij zes LVB-jongeren, vier groepsleiders, twee behandelcoördinatoren en een groepsleider van een open setting, om ontbrekende of aanvullende informatie te verkrijgen. We hebben gebruik gemaakt van het semigestructureerde interview (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009, p. 235). Dat betekent dat we de interviewvragen van tevoren hebben opgesteld en er verder ruimte voor ons was om door te kunnen vragen. Op deze manier was het voor ons als onderzoekers mogelijk om precies te weten te komen wat we wilden. Wij hebben ervoor gekozen om ieder interview met één persoon tegelijk te houden. Zo is er geen beïnvloeding geweest door andere personen. Wij hebben per deelvraag en per persoon of groep personen de interviewvragen afgestemd om ervoor te zorgen dat de interviews (een deel van) onze deelvragen zullen beantwoorden. Het interview met de groepsleider van de open setting hebben wij schriftelijk afgenomen.

Om het onderzoek relevant te laten zijn hebben we in ieder geval 25% van de LVB-populatie op Lindenhorst-Almata onderzocht. Wij hebben zes interviews gehouden met zowel jongens als meisjes. In de face to face interviews met de jongeren hebben wij geïnventariseerd hoe tevreden de jongeren zijn over de geboden zorg en wat ze missen. We hebben dit gedaan door semigestructureerde interviews te houden. Deze staan op de bijgevoegde cd-rom. Wij hebben hiervoor gekozen omdat wij de LVB-jongeren tussendoor uitleg konden geven wat er met de vragen bedoeld werd. Wij hebben ervoor zorggedragen dat de antwoorden uit de jongere zelf kwamen om de resultaten niet te beïnvloeden. Dit hebben wij gedaan door

middel van open vragen te stellen en waar nodig de vragen toe te lichten. Uit een onderzoek van Anneke Menger, lector werken in Justitieel kader aan de Hogeschool Utrecht, is gebleken dat deze manier van interviewen het beste werkt bij jongeren met LVB en dat het belangrijk is om vragen zo eenvoudig en kort mogelijk te stellen. Zij beschrijft namelijk in haar onderzoek dat het belangrijk is om bij jongeren met LVB te kiezen voor korte vragen met één onderwerp en daar waar nodig een andere omschrijving te geven van een woord dat niet begrepen wordt. Om te zorgen dat de interviewer wel objectief zijn, hebben wij de gegevens door twee personen geanalyseerd (Hermanns & Menger, 2009).

Daarnaast hebben wij vier medewerkers geïnterviewd die werkzaam zijn op een LVB-groep, eveneens door middel van semigestructureerde interviews. Wij hebben deze medewerkers geïnterviewd op twee verschillende leefgroepen. Op deze manier wilden wij erachter komen wat zij missen in de behandeling van LVB-jongeren en waar er mogelijk verbeterpunten liggen.

Verder hebben wij ook met deskundigen en behandelcoördinatoren interviews afgenomen. Er zijn twee interviews afgenomen met behandelcoördinatoren, daarnaast zijn er drie deskundigen interviews afgenomen door middel van vragen stellen via E-mail. Doordat wij én jongeren én medewerkers en ervaringsdeskundigen hebben geïnterviewd, hebben wij ervoor gezorgd dat wij vanuit verschillende invalshoeken informatie verzamelen (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009, pp. 187,188).

2.3. Verwerking onderzoeksgegevens

het houden van de interviews hebben wij deze woord voor woord uitgetypt. Aansluitend hebben wij alle relevante zinnen ingedeeld in fragmenten. Deze fragmenten hebben wij labels gegeven door middel van een paar woorden of korte omschrijving. Hierdoor zijn wij dicht bij de oorspronkelijke tekst gebleven. Wij hebben alle labels kunnen verbinden tot verschillende kernlabels. Vervolgens konden wij dan bezien welke kernlabel antwoord geeft op welke stukje van de verschillende deelvragen. Door op deze manier de gegevens te analyseren en deze vervolgens te combineren met de andere gegevens die wij te weten zijn gekomen, zijn wij uiteindelijk tot beantwoording van onze onderzoeksvraag gekomen (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009, p. 319). Het kernlabelschema is te vinden onder bijlage A.

Hoofdstuk 3 Inleiding in de LVB (Licht Verstandelijke Beperking)

Om antwoord te kunnen geven op onze hoofdvraag is het allereerst van belang om te weten wat een licht verstandelijke beperking precies inhoudt en welke oorzaken hieraan ten grondslag liggen (paragrafen 3.1 en 3.2). Zo kan er een beeld worden verkregen van de kenmerken die erbij horen, maar ook inzicht in de manier van denken van een jongere met een LVB. Verder is het belangrijk om te weten tegen welke beperkingen of onmogelijkheden een LVB-jongere aan loopt in het dagelijks leven. Deze punten zullen in paragraaf 3.3 aan de orde komen.

In paragraaf 3.4 van dit hoofdstuk zullen vervolgens de meest voorkomende bijkomende problematieken waar de jongeren binnen Lindenhorst-Almata mee te maken hebben, kort worden besproken. Het is belangrijk om deze problematieken te vermelden, omdat de jongeren niet alleen beperkingen ervaren c.q. hebben vanwege hun verstandelijke beperking, maar daarnaast bepaalde (belemmerende) factoren mee kunnen spelen bij de bepaalde behoeften die de jongeren mogelijk hebben en bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van bepaalde vaardigheden.

3.1. Wanneer is er sprake van een licht verstandelijke beperking?

Op de site van het Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychologie wordt omschreven dat het herkennen van een jongere met LVB complex is.

“Herkenning van een jeugdige met LVB is complex omdat LVB in veel gevallen niet alleen voorkomt. Vaak wordt LVB pas herkend door herkenning van een leerachterstand, wanneer de jongere naar school gaat. LVB-jeugdigen leren langzamer en moeizamer, schatten situaties anders in en weten onvoldoende oplossingen te bedenken en uit te voeren. Ze worden voortdurend overvraagd. Hierdoor kunnen zij gefrustreerd raken. Deze frustratie uit zich soms door onaangepast gedrag. Overvraging leidt tot verzet en opstandigheid.

Daarnaast kunnen jeugdigen met LVB allerlei kinder- en jeugdpsychiatrische aandoeningen hebben. De combinatie van LVB met zo’n aandoening maakt een juiste beoordeling moeilijk. Het is niet steeds duidelijk welke klacht aan het één en wat aan het ander toegeschreven moet worden. Daarom is het zeer belangrijk dat een goede diagnose gesteld kan worden.” (Dosen, 2008).

Een licht verstandelijke beperking wordt vastgesteld op basis van intelligentieniveau, een persoon met een LVB heeft namelijk een IQ tussen de 50 en 70, op grond van de DSM-IV. Voor jongeren met een IQ onder de 70 geldt dat er sprake is van een verstandelijke handicap. Daarnaast spreekt de DSM-IV van zwakbegaafdheid als er sprake is van een IQ tussen de 71 en 85 (DSM IV, 2000).

Het Landelijk Kenniscentrum LVG waarschuwt ervoor dat het inschatten van de mate van de verstandelijke beperking op basis van alleen een IQ-score te beperkt is. Naast het verlaagd intelligentieniveau vormen een beperkt sociaal aanpassingsvermogen en een langdurige (chronische) behoefte aan ondersteuning de specifieke kenmerken van jongeren met een LVB (LKC-LVG, 2005).

Het LKC-LVG sluit hierbij aan bij de visie van de American Association on Intellectual and Development Disabilities (AAIDD), vóór 2006 nog het AAMR (American Association on Mental Retardation) geheten. Zij stellen: een verstandelijke handicap is een combinatie van beperkingen in het intellectuele functioneren en een verminderd aanpassingsvermogen. Dat laatste komt tot uitdrukking in verminderde conceptuele, sociale en praktische vaardigheden (LKC-LVG, 2005).

Het AAIDD formuleert het als volgt: *“Intellectual disability is a disability characterized by significant*

*limitations both in **intellectual functioning** (reasoning, learning, problem solving) and in **adaptive behavior**, which covers a range of everyday social and practical skills. This disability originates before the age of 18.” (AAIDD, 2014).*

In Nederland heeft de discussie omtrent de juiste definitie van een LVB ertoe geleid dat in 2005 de toenmalige staatssecretaris van VWS in een brief aan de tweede Kamer de volgende criteria voor de indicatie AWBZ vastgelegd:

“Voor de groep jeugdigen met een IQ van minder dan 70 geldt dat per definitie sprake is van een verstandelijke handicap. Daarnaast spreekt de DSM-IV1 van zwakbegaafdheid als er sprake is van een IQ tussen de 71 en 85...” “...Dat is voornamelijk het geval als er sprake is van beperkingen in het leervermogen en/of van beperkingen in het sociaal aanpassingsvermogen. In beide gevallen moet daarbij sprake zijn van chroniciteit.” (Verstegen & Moonen, 2008).

Neijmeijer e.a. noemen de volgende kenmerken van een licht verstandelijke beperking:

- Moeite met het begrijpen van (gesproken) taal
- Moeite met het begrijpen van spreekwoorden en grapjes
- Moeite met schrijven en rekenen
- Moeite met het uiten en herkennen van emoties bij anderen
- Reageren vaak met (hevige) emoties bij anderen zonder eerst zelf na te denken
- Niet abstract kunnen denken
- Als hen iets op een bepaalde manier is aangeleerd kunnen zij dit in een andere situatie niet op dezelfde manier herhalen,
- Zo normaal mogelijk willen zijn, erbij willen horen, en daardoor gemakkelijk te beïnvloeden
- Moeite hebben met het aangaan en onderhouden van vriendschappen
- Last van faalangst waardoor zij zichzelf over- en/of onderschatten
- Moeite met het doorzien van situaties
- Overzien slecht oorzaak en gevolg van hun eigen gedrag of die van anderen
- Reageren vanuit hun gevoel, zonder eerst na te denken
- Moeilijk grenzen aangeven (Neijmeijer, Moerdijk, Veneberg.G., & Muusse.C., 2010).

3.2 Oorzaken van een LVB

Oorzaken van een LVB zijn divers. Deze kunnen mogelijk een biologische oorzaak hebben en tijdens de zwangerschap of rondom de geboorte ontstaan zijn door bijvoorbeeld zuurstoftekort tijdens de geboorte, middelengebruik van de moeder tijdens de zwangerschap of door genetische aanleg. De beperking kan ook op latere leeftijd zijn ontstaan tijdens ziekte, bijvoorbeeld door hersenvliesontsteking of door een ongeluk waarbij er hersenbeschadiging is ontstaan. De oorzaken liggen uiteen, maar zijn ook vaak niet te achterhalen.

Sociaal-economische omstandigheden kunnen echter ook invloed hebben op een jongere. De jongeren waar dit onderzoek betrekking op heeft, komen vaak uit multi-problem gezinnen, dat wil zeggen dat de gezinnen langdurig problemen hebben op sociaal, financieel en/of psychosociaal gebied. Waar een LVB-jongere die in een stabiele omgeving opgroeit, redelijk goed kan functioneren, is het in veel gevallen zo bij jongeren met LVB dat zij in een instabiele omgeving veel meer tegen hun beperking aanlopen. Dit komt doordat de ouders van de jongeren veelal zelf ook een laag intelligentieniveau hebben en vaak niet weten hoe zij met de opvoedingssituatie moeten omgaan en/of dat door de financiële situatie de middelen

ontbreken om het kind voldoende te bieden op pedagogisch gebied. Dit kan tot gevolg hebben dat een kind en later een jongere niet voldoende heeft geleerd hoe hij met bepaalde situaties moet omgaan en door zijn of haar beperking niet in staat is om op een adequate wijze te reageren (Nederlands Jeugdinstituut, 2014).

3.3 Gevolgen LVB voor het dagelijks leven

De gevolgen van een LVB kunnen in het dagelijks leven groot zijn. In het onderstaande gedeelte wordt puntsgewijs aangegeven waar jongeren met een LVB in het dagelijks leven mee te maken kunnen hebben.

- *Moeite met informatie verwerken*

Jongeren met LVB-problematiek hebben moeite om informatie te verwerken. Situaties en prikkels van buiten vinden de jongeren soms te moeilijk om te begrijpen. Bij deze jongeren zal de cognitieve functie van lager niveau zijn dan passend is bij de mentale leeftijd van de jongere en het zal zich ook kenmerken door een gebrek aan doelgerichtheid en activiteit. De jongeren zijn bovendien veel minder in staat om wat waargenomen is om te zetten naar handelings- en denkstrategieën. Dit komt doordat het werkgeheugen van de jongeren vertraagd is ontwikkeld en mogelijk zelfs is gestagneerd in de ontwikkeling. Het gevolg van deze vertraagde ontwikkeling in het werkgeheugen is dat de jongeren minder goed informatie kunnen groeperen en ordenen. Hun ordening is minder goed gestructureerd en vluchtiger. De ordening wordt minder door hen eigen gemaakt, wordt minder snel geïntegreerd en geeft geen steun aan het geheugen. Het geheugen is mede daardoor ook weer vluchtiger. Er zou gesteld kunnen worden dat de jongeren hierdoor als het ware inactief of afzijdig staan tegenover wat hen aan informatie geboden wordt door hun omgeving (Schalkwijk & Klein, 2013).

- *Zelfoverschatting*

In het eerste punt wordt beschreven dat LVB-jongeren meer moeite hebben met het verwerken van informatie. Dat maakt dat LVB-jongeren meer uitleg en tijd van anderen nodig hebben voor hun begripsvorming, maar dit zullen zij zelf niet snel aangeven. Vaak verbergen ze hun beperking en zeggen dat ze het wel begrijpen. *“Jeugdigen met een LVB overschatten vaak hun eigen competenties en een accurate competentiebeleving komt ook trager op gang”* (Nieuwenhuijzen & Elias, 2006). De jongeren zullen niet snel toegeven dat zij iets niet begrijpen, omdat zij er graag bij willen horen en graag willen voldoen aan de verwachtingen van de omgeving.

- *Negatief zelfbeeld*

Doordat dingen vaak niet lukken en doordat de jongeren ook te hoge (irreële) verwachtingen van zichzelf hebben, lopen zij er mogelijk tegenaan dat bepaalde dingen niet lukken, waardoor het zelfvertrouwen (verder) afneemt. Dit draagt bij aan een negatief zelfbeeld dat de jongeren kunnen hebben. Het negatief zelfbeeld kan ook ontstaan doordat zij hun eigen beperking niet kunnen of willen accepteren. In Hoofdstuk 5 zal hier uitgebreider op ingegaan worden. Verder kan het zijn dat doordat de jongeren al vaker faalervaringen in het verleden hebben gehad, de jongeren zichzelf onderschatten in wat zij kunnen en als het ware hun verwachtingen over zichzelf hierin bijstellen, echter dan niet in positieve zin. Ook dit draagt bij aan een negatiever zelfbeeld (Raemdonck, Ponsioen, & Leeman, 2012).

- *Moeite met het overzien van sociale situaties*

De jongeren hebben moeite om dingen te overzien en in te schatten, maar ook om zich in te leven in anderen. Hierdoor is het voor hen moeilijk om sociale relaties aan te gaan en in stand te houden. De jongeren zijn zich over het algemeen niet bewust van de gevolgen van hun acties en reageren hierdoor niet altijd op een adequate wijze, terwijl het voor de ander moeilijk is het gedrag te accepteren en te begrijpen, omdat de problematiek niet zichtbaar is voor de ander. Aan de buitenkant is er niets te zien en ziet een jongere met LVB hetzelfde eruit als iedere ander jongere.

Jongeren met een LVB hebben, zoals gesteld, veelal sociale aanpassingsproblematiek en gebrek aan bepaalde sociale vaardigheden. Deze combinatie leidt over het algemeen tot gedragsproblematiek. Dit kan er vervolgens toe leiden dat jongeren sociaal in de problemen komen, zoals daar sprake van is bij de jongeren binnen de doelgroep van Lindenhorst-Almata (Van Nieuwenhuijzen, 2010).

Ten aanzien van de LVB-problematiek wordt in een interview met een behandelcoördinator aangegeven dat de jongeren een verminderd gevoel van goed of fout hebben (fragment 12.1.6.5), en dat jongeren zich minder in kunnen leven (fragment 12.1.6.4). Een groepsleider geeft tevens aan dat de jongeren het zelf niet inzien dat ze hulp nodig hebben (fragment 2.16.100.2). Verder wordt er door twee jongeren zelf aangegeven dat ze moeite hebben met afspraken maken en hierbij hulp nodig hebben (fragmenten 6.1.110.2; 3.11.12.1). Vier van de zes geïnterviewde jongeren geven aan dat zij geen hulp nodig hebben (fragmenten 6.3.3.2; 8.3.7.1; 4.21.21; 9.11.12.4). Dit, terwijl zij in een gesloten opvang zitten en deze plaatsing uiteraard niet zonder reden geweest is. Dit geeft aan dat de jongere geen zelfreflectie heeft.

3.4 Bijkomende problematiek

Het hebben van een LVB staat vaak niet op zichzelf. In veel gevallen is er sprake van comorbiditeit. Comorbiditeit betekent dat er sprake is van meerdere ziektebeelden bij een persoon.

Als er naar de doelgroep wordt gekeken dan is naast LVB-problematiek, bij het merendeel van de jongeren sprake van comorbiditeit.

Zo wordt in de literatuur beschreven dat comorbiditeit van problematisch middelengebruik en psychische stoornissen een belangrijk thema is binnen de jeugdzorg (Mos & Kaptijn, 2008). Ook blijkt dat bij personen met een LVB 30 tot 50% hiervan een psychische stoornis heeft (Dosen A. , 2008).

Hoewel dit niet specifiek te maken heeft met een LVB, heeft een jongere in de praktijk die naast zijn of haar LVB ook nog andere problematiek heeft, het nog moeilijker in het dagelijks leven. De jongere ervaart allerlei belemmeringen doordat hij een LVB heeft, maar heeft ook nog te maken met bijvoorbeeld middelengebruik, misbruik en/of psychische problematiek.

Hieronder worden de meest voorkomende psychische problematieken kort beschreven. Daarnaast wordt er een alinea gewijd aan problematisch middelengebruik.

Er is, vanwege de veelheid aan problematieken die voor kunnen komen bij jongeren met een LVB, gekozen voor de problematieken die relatief veel voorkomen op Lindenhorst-Almata. Deze worden beschreven in de Programmahandleiding GRIP (Sondeijker, Persoon, & Jansen, 2011). In een gesprek met de behandelcoördinatoren van Lindenhorst-Almata hebben zij aangegeven dat de volgende problematieken het meeste voorkomen op Lindenhorst-Almata.

Dit zijn:

- Hechtingsproblematiek
- ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)
- ODD (Oppositional Defiant Disorder) en CD (Conduct Disorder)
- Problematisch middelengebruik.

3.4.1 Hechtingsproblematiek

Onder hechtingsproblematiek wordt verstaan een onveilige gehechtheid die in meer of mindere mate aanwezig kan zijn. Gehechtheid wordt als volgt omschreven: *“de selectieve en duurzame affectieve band tussen het jonge kind en de primaire verzorger aan wie het kind troost ontleent in tijden van angst en spanning.”* (Van Lieshout, 2009). Onveilige gehechtheid kan verschillende oorzaken hebben. Het kind heeft dan in de eerdere kinderjaren te weinig geborgenheid en veiligheid ontvangen, waarnaast er sprake kan zijn van risicofactoren die hebben bijdragen aan de hechtingsproblematiek, zoals bijvoorbeeld ouders die eveneens onveilig gehecht zijn, armoede en/of het ontbreken van een steunend sociaal netwerk. Het gevolg van hechtingsproblematiek kan zijn dat de jongere hierdoor (ernstige) gedragsproblemen krijgt of heeft. *“Duidelijke regels binnen een instelling, waar minder een beroep gedaan wordt op een gevoelsmatig antwoord in een een-op-een relatie en deze kinderen zich meer in een groep kunnen verschuilen, werken voor hen beter”*, zo stelt Trix van Lieshout (Van Lieshout, 2009, p. 166).

“Jongeren met LVB vertonen vaak ook hechtingsproblemen. Zij slagen er vaak niet in zich emotioneel te hechten aan hun ouders of verzorgers. De jongeren wijzen vaak hun verzorgers af en zijn bij verdriet of ongerief moeilijk te troosten. Zij zullen zich veelal terugtrekken en lopen grote kans sociaal geïsoleerd te raken. Op wat latere leeftijd zullen veel van de jongeren met hechtingsproblemen zich vaak afhankelijk maken van vriendelijk ogende onbekende personen, waardoor zij extra kwetsbaar zijn. De jongeren zijn niet zo gevoelig voor straf of voor pogingen vanuit hun omgeving om het ongewenste gedrag te corrigeren.” (Dosen A. , 2008)

3.4.2 ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)

Jongeren met ADHD hebben problemen op het gebied van concentratie en aandacht. Zij zijn dan ook impulsief, beweeglijk en vertonen dynamisch en grillig gedrag (Van Lieshout, 2009, p. 183). Oorzaken van ADHD liggen vooral in erfelijkheid en neurobiologische disfuncties. Neurobiologische disfuncties wil zeggen dat bepaalde zenuwprikkels onvoldoende worden doorgegeven. Dit heeft tot gevolg dat kinderen met ADHD moeite hebben met aandacht, organiseren, plannen, afmaken van taken, reageren op prikkels enz. ADHD heeft gevolgen op de gebieden op cognitief, sociaal, emotioneel en pedagogisch gebied. De oorzaken van ADHD zijn erfelijk en/of neurobiologisch (dat wil zeggen met het zenuwstelsel). Omgevingsfactoren kunnen de ADHD positief dan wel negatief beïnvloeden. Belangrijk bij de begeleiding bij deze problematiek is met name het voorstructureren van de situatie, dat wil zeggen ordening en structuur van buitenaf aanbrengen. Dit zorgt ervoor dat het kind en in dit geval de jongere de prikkels beter kan verwerken.

Er is relatief weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar jongeren met een LVB waarbij ook sprake is van ADHD. Dit is opmerkelijk omdat jongeren met een LVB een hoger risico hebben op comorbiditeit. Mogelijk komt dit voort uit het gegeven dat door de comorbiditeit niet duidelijk is aan te geven welke stoornis verantwoordelijk is voor het gedrag dat de jongere laat zien (Dosen, 2008).

In een onderzoek uit 1991 wordt geconcludeerd dat ADHD bij personen met een LVB driemaal vaker voorkomt dan bij personen die normaal begaafd zijn (Biederman, Mick, & Faraone, 2000).

Daarnaast is vastgesteld dat er enkele verschillen zijn tussen jongeren met ADHD en jongeren met ADHD en een LVB (Dosen, 2008).

Aan de hand van bovenstaande bron heeft het Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychologie het volgende geconcludeerd en de verschillen als volgt omschreven:

- *“Bij kinderen met een LVB verschilt het beloop enigszins van dat bij doorsnee kinderen met ADHD.*
- *Kinderen met LVB en ADHD vertonen meer gedragsproblemen in die zin dat zij niet luisteren, meer ruzie maken en angstig en somber zijn;*
- *De gedrags- en psychische problemen duren voort tot in de adolescentie, ondanks het gebruik van specifieke medicatie;*
- *Er is vaker sprake van comorbide stoornissen als angst, oppositioneel-opstandig gedrag en depressie” (Dosen, 2008).*

3.4.3 ODD (Oppositional Defiant Disorder) en CD (Conduct Disorder)

Bij ODD en CD is er sprake van langdurige en vaak voorkomend agressief gedrag bij jongeren. Het belangrijke verschil bij deze stoornissen is gelegen in het feit dat bij CD de agressie zwaarder is en meer antisociaal gedrag voorkomt. Bij ODD moet er een half jaar sprake zijn van bepaald afwijkend gedrag, terwijl bij CD er minstens een jaar sprake moet zijn van nog meer agressie en meer antisociaal gedrag (Van Lieshout, 2009, pp. 221-273). Ook hier kunnen omgevingsfactoren de ernst van het gedrag bepalen. In de literatuur is beschreven dat deze stoornissen in elkaar kunnen overlopen. Verder wordt aangegeven dat dit gedrag ook kan wijzen op overlevingsmechanismen van de jongere, omdat hij in het verleden bij het vertonen van bepaald gedrag beloond werd door zijn omgeving (Nevid, Rathus, & Beverly, 2008). Jongeren met een van deze stoornissen hebben het meest baat bij interventies die zich richten op gedragsverandering.

Bij deze stoornissen wordt in de literatuur verwezen naar de omgevingsfactoren en hoe deze de ernst van de stoornissen kunnen bepalen. Van Lieshout en Nevid e.a. verwijzen hiernaar, maar ook Ter Horst schrijft hierover in zijn boekje *‘Herstel van het gewone leven’* (2006). Heeft een kind een omgeving om groot in te worden? Als de jongere, waar het in dit onderzoek om gaat, niet uit een stabiele omgeving komt of de omgeving niet aankon, doordat er allerlei onbetrouwbare factoren aanwezig waren, dan is het niet onwaarschijnlijk dat bepaalde factoren hebben bijgedragen aan de ernst van de problematiek (Ter Horst, 2006). Dat maakt het dan erg belangrijk dat de omgeving waar de jongere zich nu bevindt, Lindenhorst-Almata, een veilige en stabiele omgeving vormt voor de jongere.

Bij jongeren met een LVB en ODD/CD wordt soms de diagnose wel gesteld maar is het niet altijd duidelijk waar het gedrag vandaan komt. Het gedrag kan namelijk veroorzaakt worden door de stoornis, echter de LVB kan ook bepaald gedrag versterken (Matthys, W.; Van der Glind, G., 2013).

3.4.3 Problematisch middelengebruik

Bij problematisch middelengebruik is er sprake van misbruik van of verslaving aan alcohol en of andere middelen. Als gekeken wordt naar de kans op alcohol- en drugsmisbruik, dan is de kans bij jongeren met een LVB veel groter dan bij normaal begaafde jongeren. Dit komt doordat zij meer beïnvloedbaar zijn dan normaal begaafde jongeren. Door hun verstandelijke beperking en het beperkte kennisniveau zijn zij minder goed in staat om nee te zeggen tegen alcohol en drugs. Daarnaast is het zo dat middelengebruik al problematisch kan zijn door de comorbiditeit. Als er namelijk medicatie ingenomen wordt voor andere problematieken die de jongeren hebben, kunnen er schadelijke effecten optreden wanneer de jongeren hierbij alcohol of andere middelen gaan gebruiken. Ook kan bepaald negatief gedrag, zoals fysieke of verbale agressie toenemen door het gebruik, waardoor een jongere een grotere kans heeft om hierdoor (verder) in de problemen te komen. In een onderzoek van het Trimbos Instituut (2008) wordt weergegeven

hoe belangrijk het is dat begeleiding en behandelaars oog hebben voor drank en drugsgebruik in combinatie met medicatiegebruik (Hilderink & Bransen, 2010).

Er is geen verschil tussen het percentage van jongeren met een LVB en normaal begaafde jongeren aangaande een verslaving aan alcohol en drugs. Daarnaast is er ook geen verschil in leeftijd waarop jongeren met een LVB en normaal begaafde jongeren beginnen met alcohol of drugs (Hilderink & Bransen, 2010).

3.5 Samenvatting en conclusies

Als wij kijken naar de kenmerken behorend bij de problematiek LVB en daarnaast de andere problematiek waarmee de jongeren te maken kunnen hebben, zijn de gevolgen van een LVB onder andere dat deze jongeren moeite hebben om informatie te verwerken. Verder vinden zij situaties en prikkels van buitenaf moeilijk te begrijpen en hebben hier meer tijd voor nodig. De jongeren hebben moeite met overzicht houden, situaties in te schatten, en hebben tevens een verminderd inlevingsvermogen. Daarnaast hebben jongeren met een LVB gebrek aan bepaalde sociale vaardigheden. Deze combinatie leidt over het algemeen tot gedragsproblematiek.

Verder heeft de bijkomende problematiek ook gevolgen voor het dagelijks leven. De belangrijkste problematieken die op binnen de instelling voorkomen zijn, hechtingsproblematiek ADHD en ODD/CD. Als een jongere door zijn LVB al een beperkt aanpassingsvermogen heeft en daarnaast nog beperkingen heeft, omdat hij te maken heeft met een bijvoorbeeld ADHD dan zorgt deze combinatie ervoor dat de jongere nog meer moeite heeft om bepaalde vaardigheden zich eigen te maken en zich aan te passen aan de eisen en verwachtingen van de huidige maatschappij.

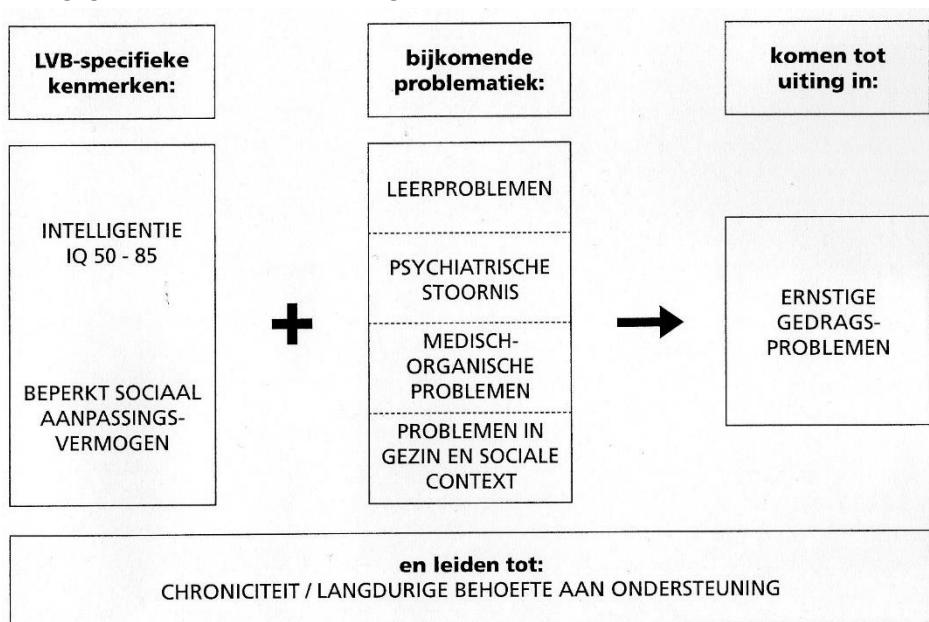
Hoofdstuk 4 Beantwoording deelvraag 1

“Wat zijn de specifieke behoeften van een jongere met een licht verstandelijke beperking (LVB)?”

In hoofdstuk 3 is beschreven wat een LVB inhoudt en wat de gevolgen daarvan zijn voor het dagelijks leven van de jongeren. Dit is van belang omdat bij de beantwoording van deze deelvraag al een beeld is verkregen met welke problematiek de jongere moet omgaan. In onderstaande paragrafen 4.1 tot en met 4.9 zullen de specifieke behoeften van de jongeren worden beschreven. Per paragraaf zal een behoefte worden beschreven, onderbouwd vanuit de literatuur en vanuit de interviews. Uiteindelijk zal deze deelvraag worden afgesloten met conclusies in paragraaf 4.10.

4.1 Zorg en ondersteuning

Jongeren met een LVB blijken door hun verminderde intelligentie en beperkt sociaal aanpassingsvermogen, vaak in combinatie met bijkomende problematiek, langdurig behoefte te hebben aan zorg en ondersteuning. Daarmee wordt bedoeld dat jongeren extra hulp nodig hebben bij zaken zoals bijvoorbeeld persoonlijke hygiëne, omgang met anderen of huiswerk maken. Wat een normaal begaafde jongere snel zelfstandig kan, zal bij een jongere met een LVB langer duren en veel meer ondersteuning van de omgeving vragen. Dat wordt in het onderstaande model, wat is ontworpen door Moonen en Verstegen, overzichtelijk weergegeven (Moonen & Verstegen, 2006).

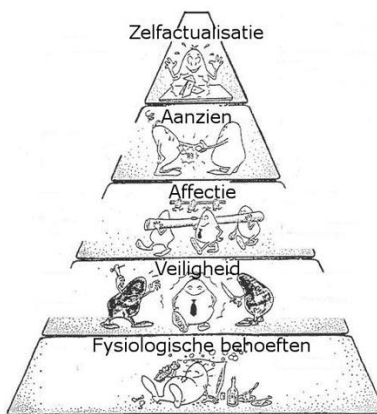

Figuur 1. Werkmodel LVB-kenmerken

Voor jongeren die op Lindenhorst-Almata verblijven speelt het dagelijks leven zich af binnen op de leefgroep of op het terrein. In deze contacten spelen verschillende verhoudingen een belangrijke rol. Dat zijn de verhouding met de groepsleiders, de verhouding met groepsgenoten en de verhouding met klasgenoten. In de klas hebben de jongeren andere klasgenoten dan de jongeren op de leefgroep wat weer een andere dynamiek met zich meebrengt.

4.2 Veiligheid

De jongeren hebben, mogelijk nog meer dan bij normaal begaafde jongeren het geval is, veiligheid nodig om te kunnen ontwikkelen. Na de basale levensbehoeften als voeding, kleding en onderdak komt het zich veilig kunnen voelen als persoon. Men kan zich voorstellen dat dit voor een jongere met een beperking extra van belang is, omdat hij al uit een onveilige situatie is gekomen en inmiddels in de gesloten setting terecht is gekomen. Zijn ouders/verzorgers hebben hem niet beschermd, hij komt terecht in een omgeving waarin hij niet weet wat hem te wachten staat. Er zijn verschillende begeleiders, verschillende jongeren die verschillend en onvoorspelbaar reageren. De situatie kan veel stress en angst opleveren, omdat de jongere door zijn beperking (en bijkomende problematiek) het geheel ook nog niet kan overzien (Van der Helm & Hanrath, 2012).

Behoeftepiramide van Maslow. (figuur 1)

Dat kan uitgelegd worden aan de hand aan de behoeftepiramide van Maslow (Maslow, 1954). Maslow heeft ontdekt dat er een rangorde is in de verschillende menselijke behoeften. Dat is voor jongeren met een LVB niet anders. Het uitgangspunt van Maslow is dat de mens een wezen is met behoeften en dat de mens deze behoeften wil bevredigen. Hij heeft hiervoor een piramide gemaakt die vijf behoefte categorieën bevat. Als eerste de fysiologische behoefte, daarna veiligheid, gevolgd door sociale behoeften, ego-behoeften en als laatste zelfontplooiing.

De piramide werkt als een ladder. Iedere trede moet genomen worden. Als bepaalde behoeften niet bevredigd kunnen worden raakt de betrokkene gefrustreerd en gedemotiveerd. Dus in de situatie van de jongere: als er geen veiligheid is, kan de jongere zich niet bezig houden met zijn behandeling en/of ontwikkeling.

Een veilig en positief pedagogisch groepsklimaat is belangrijk. Dit wordt door diverse instanties en onderzoekers bevestigd. Zo zegt het N.J.I. dat één van de belangrijkste aspecten in de residentiële jeugdzorg een veilig en positief pedagogisch groepsklimaat moet zijn (Lange, et al., 2012). Onder pedagogisch groepsklimaat wordt in dit geval verstaan de omgeving waarin de jongere woont en leeft binnen de behandelgroep waar hij verblijft.

Peer van der Helm, psycholoog en onderzoeker, verbonden aan de Hogeschool Leiden, geeft in zijn boek, "Wat werkt in de gesloten jeugdzorg" het volgende citaat weer: *"Een veilig leefklimaat is voorspelbaar, betrouwbaar, heeft structuur, geeft verantwoording voor eigen handelen, vergroot de keuzevrijheid en leert vaardigheden voor sociale situaties"* (Van der Helm & Hanrath, 2012, p. 94).

Als de jongere zich veilig voelt dan krijgt hij ruimte om zich te ontwikkelen.

Carlo Schuengel, hoogleraar Orthopedagogiek, verbonden aan Vrije Universiteit, beschrijft ook het belang van een veilig groepsklimaat binnen de residentiële jeugdzorg. Hij geeft onder andere aan dat de jongere moet kunnen ervaren dat hij volledig geaccepteerd wordt door de groepsleiding en dat zij een 'veilige haven' voor hem zijn.

In hoofdstuk 7 zal er meer op het pedagogisch leefklimaat worden ingegaan. Als de jongere veiligheid ervaart is hij of zij in staat om zichzelf verder te ontwikkelen (Schuengel, Venmans, Van IJzendoorn, & Zegers, 2006).

4.3 Structuur en duidelijkheid

De jongeren hebben baat bij structuur en duidelijkheid (Sondeijker, F; Persoon, A; Jansen, P., 2011). Bij personen met een LVB is onder andere het vermogen tot ordenen en rangschikken van informatie beperkt, zo wordt in bij de beantwoording van deelvraag 1 reeds beschreven. Dit maakt het proces van sociale informatieverwerking extra kwetsbaar, omdat juist in sociale situaties de informatie zelden "netjes" binnenkomt (Collot d'Escury, Bernhard, & Hartsink, 2004).

Zowel groepsleiders als jongeren geven aan dat de jongeren behoefte hebben aan duidelijkheid en structuur (fragmenten 2.14.91; 12.1.6.3; 12.5.9.4; 9.20.20.1; 4.20.20.2). Dit sluit aan bij wat eerder beschreven is in Hoofdstuk 3 ten aanzien van de kenmerken van een LVB, namelijk dat de jongeren, onder andere, situaties moeilijk kunnen overzien en een beperkt aanpassingsvermogen hebben. Zij hebben voorspelbaarheid nodig, zodat zij weten hoe te handelen. Door bijvoorbeeld de dagstructuur iedere dag hetzelfde te laten zijn weten de jongeren na verloop van tijd wat er daarna gaat volgen. Daardoor krijgen de jongeren meer rust en kunnen hun aandacht op de activiteit vestigen in plaats van zich druk te maken om wat er straks weer kan gebeuren.

4.4 Individuele begeleiding

Verder wordt er aangegeven in de interviews dat sommige jongeren beter leren door 1-op-1 begeleiding. De geïnterviewden verschillen van mening over mate waarin er gekeken wordt naar de individuele behoeften. Zo wordt door een paar groepsleiders hun zorg uitgesproken dat de jongere tekort komt (fragmenten 10.9.23.1; 1.9.40.1) en er meer individuele aandacht gegeven moet worden, terwijl een andere groepsleiding aangeeft dat zij het voldoende vindt hoe er nu invulling wordt gegeven aan de individuele behoeften (fragmenten 11.9.46.1). De jongeren vinden zelf dat zij niet voldoende gehoord worden, dat zij dingen aangeven, maar dat er niet naar hen geluisterd wordt (fragmenten 7.13.17.1; 7.22.25.25.1; 8.15.24.1). Daaruit kan geconcludeerd worden dat de jongeren vinden dat er te weinig individuele aandacht voor hen is.

4.5 Erkenning en acceptatie

De jongere heeft behoefte aan erkenning en acceptatie. Van der Helm schrijft in zijn boek dat als de jongere erkenning en acceptatie krijgt, deze zich gesteund zal voelen. Doordat de jongere zich gesteund voelt zal het vertrouwen toenemen (Van der Helm & Hanrath, 2012).

De jongere is al keer op keer afgewezen in zijn leven en heeft hierdoor al meerdere negatieve ervaringen achter de rug. Hij is inmiddels in een gesloten opvang. Het is daarbij erg van belang dat hij gaat ervaren dat bepaald gedrag dat hij laat zien mogelijk niet acceptabel is, maar dat hij als persoon er mag zijn. Als hij mag

ervaren dat hij geaccepteerd wordt als persoon, dan zal dit op de langere termijn tot het gevolg hebben dat het negatieve gedrag afneemt. Als het vertrouwen in zichzelf toeneemt, is de jongere dan ook meer in staat om intrinsieke motivatie te ontwikkelen.

Het klassieke behaviorisme gaat ervan uit dat er geen intrinsieke motivatie aanwezig is, terwijl de later ontwikkelde cognitieve theorie hier wel van uit gaat. Een persoon heeft allerlei informatie tot zich genomen en opgeslagen en aan de hand daarvan een aantal schema's ontwikkeld. Er kan gesteld worden dat een LVB-er door zijn beperking echter moeite heeft om deze informatie te kunnen verwerken en dat de schema's minder of op een niet juiste wijze tot ontwikkeling zijn gekomen of ingezet worden (Rigter, 2008, p. 185 e.v.). Bepaalde schema's die een jongere heeft ontwikkeld en een bepaalde attitude die hij heeft ontwikkeld ten aanzien van bepaalde situaties, kunnen verklaren waarom een jongere minder intrinsieke motivatie heeft.

In de interviews geven de jongeren aan dat de groepsleiding betrouwbaar moet zijn en veiligheid moet bieden. Zo geeft een jongere aan dat de groepsleiding positief moet begeleiden (fragment 4.4.7.2) Daarnaast moet de begeleiding er niet omheen draaien (fragment 7.20.23.3) en eerlijk zijn (fragment 7.20.23.1).

Als de jongere zich erkend en geaccepteerd voelt, zal de intrinsieke motivatie van de jongere hierdoor toenemen. Onder intrinsieke motivatie wordt verstaan dat de motivatie niet afhangt doordat er bijvoorbeeld een beloning het vooruitzicht wordt gesteld, maar dat wil en de kracht om bijvoorbeeld gedrag te veranderen vanuit de persoon zelf komt. Ryan en Desi beschrijven het als volgt: "... refers to doing something because it is inherently interesting or enjoyable, and *extrinsic motivation*, which refers to doing something because it leads to a separable outcome" (Ryan & Desi, 2014).

4.6 Acceptatie van beperking

In de Programma Handleiding van de GRIP- methodiek (hoofdstuk 5) staat dat het belangrijk is dat jongeren met een LVB en hun omgeving hun beperking kunnen accepteren en hun verwachtingspatroon hieraan kunnen bijstellen, omdat zij dan openstaan voor behandeling. De jongeren zijn dan beter in staat om nieuwe vaardigheden aan te leren en vast te houden.

Het verwerken van gevoelens van onmacht en frustratie om het hebben van een LVB is voor de jongeren moeilijk. Kennis rondom rouwverwerking kan helpend zijn om de eigen beperking te kunnen accepteren en open te staan om hierbij geholpen te worden (Sondeijker, Persoon, & Jansen, 2011). Het 'rouwtakenmodel van Worden' kan daarbij helpen.

Het rouwtakenmodel, waarbij verschillende rouwtaken voltooid moeten worden, benadert rouwen als een actief proces. Er worden vier rouwtaken na betekenisvol verlies onderscheiden:

1. aanvaarden van het verlies;
2. verwerken van de pijn;
3. zich aanpassen aan een nieuw leven (of, bij het besef van verlies van 'normale' begaafdheid: aanpassen aan een ander levensperspectief);
4. verlies emotioneel een plaats geven en verder leven.

Omdat het een actief proces is moet er aan dit proces gewerkt worden. Hieraan kan gewerkt worden door actief met de bovenstaande taken aan de slag te gaan. Het rouwtakenmodel van Worden is echter

gebaseerd op volwassenen. Deze rouwtaken zijn aangepast en vertaald naar de ontwikkeling van jongeren met een LVB (Spuij, Stikkelbroek, Goudena, & Boelen, 2008).

4.7 Positieve rolmodellen

Jongeren met LVB hebben behoefte aan positieve rolmodellen. Een positief rolmodel laat zien dat activiteiten of leerervaringen wel goed kunnen gaan. Het is belangrijk dat jongeren wel zien dat dit niet vanzelf gaat. Hierdoor leren LVB-jongeren dat een situatie positief kan uitpakken. Deze leerervaringen dienen wel aangepast te worden aan het individuele niveau van de jongeren. Daardoor krijgen jongeren succeservaringen.

Een succeservaring draagt bij aan het zelfvertrouwen van jongeren wat de overgang naar een open leefgroep kan bevorderen (Andrews & Bonta, 1983).

4.8 Leren door herhaling

Om leerervaringen op te doen hebben jongeren met LVB behoefte aan onderwijs dat concreet, langzaam, met veel herhaling en sterk ondersteund door taal en visuele middelen aangeboden wordt. Daarbij is het belangrijk dat dit vanuit een nabije positie wordt aangeboden door de groepsleider (Sondeijker, Persoon, & Jansen, Programma Handleiding GRIP, 2011). De jongeren hebben een beperkt geheugen en dingen moeten vaak en veelvuldig herhaald worden. Door iedere keer te herhalen en iets op een eenvoudige manier uit te leggen, zal de jongere op den duur begrijpen wat de bedoeling is of wat iets betekent (Van der Helm & Hanrath, 2012).

4.9 Ondersteuning door sociaal netwerk

Het sociale netwerk is voor jongeren met LVB erg belangrijk. Een steunend sociaal netwerk zorgt ervoor dat de jongere minder kans heeft om in de problemen te komen (Schuengel, Venmans, Van IJendoorn, & Zegers, 2006). Zij zijn immers, zoals eerder gesteld, erg gevoelig voor wat anderen van hen vinden. Hoewel in dit onderzoek specifiek wordt gekeken naar de overgang tussen gesloten en open opvang is het sociaal netwerk wel één van de belangrijkste onderwerpen.

Het sociale netwerk voorziet in zoverre in een behoefte dat, als een jongere een steunend netwerk om zich heen zou kunnen opbouwen, dit ervoor zorgt dat de jongere minder kans op heeft om in de problemen te komen. De jongere is namelijk zelf niet goed in staat door zijn beperking om een netwerk op te bouwen en heeft daarbij hulp nodig.

Ook vrienden die een voorbeeldfunctie voor de jongere kunnen vervullen zijn van belang. Daarbij is het belangrijk dat dit pro-sociale vrienden zijn, vanwege de sterke beïnvloedbaarheid van jongeren met een LVB. Eerder in dit hoofdstuk is al beschreven het belang van modeling, dat de jongere baat heeft bij positieve rolmodellen. In de huidige setting betreffen dit voornamelijk de groepsleiders en als de jongere naar een opensetting gaat, zullen dit wederom de groepsleiders zijn, echter het is belangrijk voor de jongere als hij bijvoorbeeld weer naar een thuissituatie zou gaan, dat hij eveneens rolmodellen heeft waar hij zich aan kan spiegelen.

4.10 Samenvatting en conclusies deelvraag 1

“Wat zijn de specifieke behoeften van een jongere met een licht verstandelijke beperking (LVB)?”

De specifieke behoeften van een jongere met een LVB zijn als volgt:

- Zorg en ondersteuning;
- Veiligheid;
- Structuur en duidelijkheid;
- Individuele begeleiding;
- Erkenning en acceptatie;
- Acceptatie van beperking;
- Positieve rolmodellen;
- Leren door herhaling;
- Ondersteuning door sociaal netwerk.

Dit blijkt uit de literatuur en uit de interviews. In hoofdstuk 7 wordt uitgebreider op het belang van de veiligheid ingegaan. Zowel de jongeren als de groepsleiding als behandelcoördinatoren spreken hun zorgen uit dat de veiligheid niet altijd gewaarborgd is. Dit komt met name door de reorganisatie en de onzekerheid rondom de transitie.

Er kan gesteld worden dat een jongere met LVB gebaat is bij duidelijkheid en structuur, omdat zij moeite hebben om situaties te overzien en een beperkt aanpassingsvermogen hebben.

Dit is iets wat er binnen de gesloten opvang veel is maar in de open opvang juist veel minder aanwezig is. De jongere moet leren om het zelf te doen en het gevaar van terugval is daardoor groot.

Voor sommige jongeren is meer 1-op-1-begeleiding nodig, omdat zij hier beter door leren. Uit de interviews komt naar voren dat de jongeren gehoord willen worden en dat dit niet altijd zo is. Drie van de vier groepsleiders geven aan dat ze bang zijn dat de jongeren individuele aandacht tekort komen.

De jongeren hebben behoefte aan positieve rolmodellen. Hierdoor leren zij dat situaties positief kunnen uitpakken en dit draagt bij aan het zelfvertrouwen van de jongere.

De jongeren hebben behoefte aan acceptatie van hun beperking, zodat zij dan in staat zijn om een volwaardig leven te leiden binnen de grenzen van hun beperking.

Hoofdstuk 5 – Beantwoording deelvraag 2

“Op welke wijze worden jongeren met LVB-problematiek binnen Lindenhorst-Almata, die de overgang van gesloten naar een open setting maken, op dit moment ondersteund en voorbereid op deze overgang?”

In dit hoofdstuk bespreken we op welke wijze de jongeren die geplaatst zijn binnen Lindenhorst-Almata op dit moment ondersteund worden in de overgang van gesloten jeugdzorg naar een open setting. We bespreken achtereenvolgens de rol van het pedagogisch leefklimaat in paragraaf 5.1, de behandeling in paragraaf 5.2 en de expliciete voorbereiding op de overgang in paragraaf 5.3. In paragraaf 5.4 zullen, tot slot, de conclusies worden beschreven.

5.1 Pedagogisch leefklimaat

Hieronder beschrijven wij het pedagogisch leefklimaat van de jongeren en hoe zij daarin ondersteund worden. Vervolgens wordt kort beschreven welke personen betrokken zijn bij de behandeling van de jongeren en hoe het hulpverleningsplan tot stand wordt gebracht.

Op de site van Jeugdkennis.nl, staat een artikel met de titel: ‘Gesloten residentiële jeugdzorg als veilige haven’. In dit artikel wordt specifiek beschreven wat het belang is van een pedagogisch veilig leefklimaat voor een jongere met gedragsproblemen. *“Het realiseren van een goed pedagogisch leefklimaat”* is zelfs bepalend, maar tegelijkertijd ook erg moeilijk (Jongepier, 2014). Des te meer, omdat de jongeren gedwongen in een gesloten setting geplaatst zijn. Er is dan ook sprake van agressie en andere incidenten, waar maatregelen op genomen worden. Dit komt de sfeer en het gevoel van veiligheid niet ten goede, zowel ten aanzien van de medewerkers als de jongeren op de groep.

Het pedagogisch leefklimaat is erg belangrijk om jongeren te laten leren. Alle vaardigheden die de jongeren zich eigen maken in de gesloten fase zijn van belang voor de overgang naar de open setting, omdat het uitgangspunt bij iedere jongere is dat hij, zodra hij zo ver is, naar een volgende setting zal gaan. Als het pedagogisch klimaat veilig is voor de jongere zal de jongere beter in staat zijn zich te ontwikkelen. Dit heeft tot gevolg dat de jongere in staat is sneller het traject bij Lindenhorst-Almata te doorlopen dan hij zou kunnen als het pedagogisch klimaat niet goed is voor hem en hij voornamelijk bezig is met overleven. In het proefschrift “Do no Harm” wijst Van der Helm op het belang van een aandachtvolle omgeving. Een aandachtvolle omgeving kan namelijk worden gezien als een zogenoemde “aanjager” in de ontwikkeling van jongeren. Lindenhorst-Almata baseert haar behandeling op de zes uitgangspunten voor een goed pedagogisch klimaat (Van der Helm & Hanrath, 2012).

In deze paragraaf wordt beschreven hoe dit momenteel op de Lindenhorst-Almata gebeurt. Als leidraad voor de beschreven thema’s is de brochure Verblijf op de Lindenhorst gehanteerd. De thema’s die relevant zijn voor de overgang zijn: de leefgroep, groepsleiding, school, de mentor, de behandelcoördinator en het hulpverleningsplan (Lindenhorst, 2009).

- **Leefgroep**

De leefgroep is een gesloten woonomgeving waar maximaal 10 jongeren verblijven. Op dit moment zijn er verschillende leefgroepen op Lindenhorst-Almata waar jongeren met een LVB-problematiek behandeld wordt. Op de leefgroep wordt gewerkt met een vaste dagelijkse routine zodat er duidelijkheid en structuur voor de jongeren op de groep heerst. De leefregels zijn duidelijk en inzichtelijk voor de jongeren. De basisvaardigheden die nodig zijn voor open opvang worden hier

aangeleerd (Boer, Kusters, A., & Van der Meulen, 2011).

- *Groepsleiding*

Zoals hiervoor werd aangegeven wordt de leefgroep begeleid door de groepsleiding. De groepsleiding toont belangstelling voor en interesse in de jongeren. Daarnaast stimuleert de groepsleiding de jongeren om vaardigheden te ontwikkelen die nodig zijn voor hun ontwikkelingstaken.

De groepsleiding biedt de jongeren oplossingsstrategieën aan die de jongere kan gebruiken in de omgang met anderen binnen de huidige setting. De jongere dient deze nu reeds aan te leren, zodat hij nog kan oefenen en vervolgens de oplossingsstrategieën weet toe te passen als hij ergens anders verblijft.

De groepsleiding is een voorbeeld voor de jongere en stuurt de jongere daar waar nodig. Ook leert de groepsleiding de jongere waarom er regels zijn op de leefgroep en in omgang met elkaar. De groepsleiding legt de jongeren uit wat gewenst en ongewenst gedrag is en vertelt waarom dit zo is (Boer, Kusters, A., & Van der Meulen, 2011).

- *School*

De jongeren gaan van maandag tot vrijdag naar de interne school, de Sprong. Deze school bevindt zich op het terrein van de Lindenhorst-Almata in Zeist. Afhankelijk van het niveau van de jongere wordt deze ingedeeld in een klas waar meerdere jongeren uit verschillende groepen zitten. Bij binnenkomst op Lindenhorst-Almata krijgen de jongeren binnen een week een intake om het niveau van de jongere te bepalen. Daarna wordt bepaald in welke niveau klas de kinderen worden ingedeeld en vervolgens wordt toegewerkt naar de doelen van de toekomstige school binnen de open setting, door in een later stadium van de behandeling alvast contact te hebben met de toekomstige school. Dit wordt begeleid door de individueel trajectbegeleider die in hoofdstuk 5.3 verder besproken zal worden.

- *Mentor*

Binnen een week na binnenkomst krijgt de jongere te horen wie zijn mentor wordt. De mentor is één van de tien groepsleiders die werkzaam zijn op de leefgroep. Deze mentor is aanspreekpunt voor de jongere en is ook diegene die het contact onderhoudt met de familie en met de (gezins)voogd. Binnen de trajectzorg verzorgt de mentor de overdracht van de jongere naar de vervolginstelling, door een overdrachtsverslag te schrijven en daarin te beschrijven de doelen waar de jongere aan heeft gewerkt, welke doelen hij meeneemt en wat vooral van belang is de toekomstige begeleiding die de jongere nodig heeft.

- *Behandelcoördinator*

De behandelcoördinator is verantwoordelijk voor de behandeling die de jongere krijgt. Bij de intake op de Lindenhorst-Almata wordt gekeken welke methodiek voor de betreffende jongere het meeste geschikt is. Aan de hand van de rapportage en van de overdracht van de (gezins)voogd wordt besloten op welke leefgroep de jongere wordt geplaatst. De behandelcoördinator omschrijft ook wat de eerste behandeldoelen zullen zijn totdat het eerste hulpverleningsplan is vastgesteld. De behandelcoördinator is eindverantwoordelijk voor de behandeling en dus ook voor de vervolgplaatsing.

- *Hulpverleningsplan*

De jongeren die geplaatst worden op de Lindenhorst-Almata krijgen binnen zes weken nadat de jongere is opgenomen, hun eerste hulpverleningsplan. In dit individuele behandelplan wordt aan

de hand van de hulpverleningsdoelen van de jongere gekeken welke vaardigheden de jongere beheerst en aan welke vaardigheden gewerkt kan worden voordat de jongere naar een vervolgsetting mag. In het plan wordt ook de problematiek van de jongere beschreven. Daar waar nodig wordt de bejegening aangepast aan de psychiatrische problematiek en/of aan de systeemproblematiek. Verder worden specialistische interventies, zoals bijvoorbeeld psychomotorische therapie, weergegeven, die aangewend kunnen worden om het probleemgedrag van de jongere om te kunnen buigen in positief gedrag.

5.2 Behandeling

Puntsgewijs zullen de volgende onderwerpen worden besproken: het Sociaal Competentiemodel, de GRIP-methodiek, de verschillen tussen de voornoemde methodieken en EQUIP/TOPs.

De behandeling wordt op de Lindenhorst-Almata uitgevoerd met twee basismethodieken. Dat zijn het Sociaal Competentiemodel en de GRIP-methodiek. Er wordt per jongere bekeken welke manier van begeleiding de jongere nodig heeft en aan de hand daarvan vastgesteld volgens welke methodiek de jongere zal worden begeleid. Daarnaast wordt gewerkt aan het vergroten van sociale vaardigheden door middel van EQUIP/TOPs. De EQUIP/TOPs-methode wordt ten aanzien van alle jongeren op de Lindenhorst-Almata toegepast. De methode Work Wise wordt alleen door de individueel trajectbegeleider toegepast, deze komt in hoofdstuk 5.3 uitgebreider aan de orde.

- *Het Sociaal Competentiemodel*

Het sociaal competentiemodel is een methodiek gebaseerd op de individuele competentievergroting en staat in het teken van de overgang naar de open setting.

“Competentievergrotende hulpverlening is gericht op verminderen van probleemgedrag en vergroten van de vaardigheden van een jongere. Het houdt rekening met het ontwikkelingsniveau van de jongere zoals dit zich ontwikkelt in de verschillende aspecten van het dagelijks functioneren. Competentievergroting impliceert dat jongeren vaardigheden leren die ze nu (op de leefgroep) en straks in de samenleving nodig hebben om adequaat te kunnen functioneren.” (Slot & Spanjaard, 2009, p. 28).

De groepsleiding op Lindenhorst-Almata is voortdurend bezig met het inzichtelijk maken van gedrag. In het geval van probleemgedrag zal de groepsleiding direct anticiperen op dit gedrag en benoemen wat de gevolgen kunnen zijn van dit gedrag. Daarnaast worden de jongeren handvatten aangereikt om een volgende keer in dezelfde situatie een ander handelingsalternatief te hebben. Deze handvatten zijn belangrijk om straks te kunnen functioneren binnen de vervolgsetting.

Om jongeren vaardigheden te leren, is het noodzakelijk hun taken aan te bieden die aansluiten bij hun mogelijkheden en voldoende uitdaging en leerkansen bieden voor verdere ontwikkeling (Slot & Spanjaard, 2009). Aan de hand van de hulpverleningsdoelen uit het hulpverleningsplan krijgt de jongere zijn behandeling. Er wordt echter voortdurend gekeken of de stappen die gemaakt worden niet te groot zijn. Jongeren met een LVB worden snel overvraagd. Dit blijkt dan ook uit verschillende interviews. Zowel groepsleiders, behandelcoördinatoren, als sommige jongeren geven aan dat de jongeren overvraagd worden (fragmenten 12.1.6.1, 7.17.21.1, 2.3.7.1). Ook wordt er aangegeven dat de tijd te kort is (fragmenten 10.26.42.1, 12.7.25.1) en de stappen te groot zijn. (fragmenten 5.6.27.4, 2.18.110.3, 10.20.36.1, 1.4.10.1). Daarom zal de groepsleider in het geval dat de jongere overvraagd wordt het doel verdelen in verschillende subdoelen.

Met het competentiemodel is het mogelijk om vast te stellen welke vaardigheden de jongere al beheerst en welke hij nog moet leren. In combinatie met het fasering- en feedbacksysteem vormt dat de basisaanpak. Een overzicht van de verschillende fasen is bijgevoegd als bijlage B. De ernst en complexiteit vragen om de inzet van meerdere behandelmodulen tegelijkertijd, gericht op versterking van de aanwezige beschermende factoren en vermindering van de risicofactoren. De behandeling bestaat uit verschillende fasen waarbij een jongere steeds meer vrijheden en verantwoordelijkheid krijgt. Als de jongere de laatste fase heeft behaald is hij of zij klaar voor de overgang naar de open setting. Deze fasekaarten worden hieronder omschreven en zijn omwille van de leesbaarheid als bijlage C ingevoegd achter het onderzoeksverslag.

Er zijn vier faseringen en daarbij wordt gebruikt gemaakt van vijf fasekaarten die op volgorde gebruikt dienen te worden. De eerste fasekaart, de kennismakingsfase maakt geen deel uit van de vier fasen. Op iedere fasekaart staat aangegeven aan welke doelen de jongere in deze fase dient te werken en welk gedrag er van de jongere verwacht wordt.

Fase	Faseringskaarten
	Kennismakingsfase
Fase 1	Startfase
Fase 2	Gedragsverbetering
Fase 3	Oefening en voorbereidingsfase
Fase 4	Afrondings- en praktijkfase

Deze fasekaarten zijn speciaal ontwikkeld voor jongeren met een LVB. Daarmee wordt gebruik gemaakt van het feit dat jongeren met een LVB gevoelig zijn voor beloning. Een beloningssysteem kan worden ingezet bij jongeren die niet zo gevoelig zijn voor sociale beloningen (Slot & Spanjaard, 2009). Het systeem werkt op een zodanige wijze dat als een jongere laat zien dat hij of zij bepaalde vaardigheden bezit de jongere hier punten voor kan krijgen. Deze punten worden vervolgens afgetekend op de fasekaart. Op het moment dat de jongere voldoende punten heeft verzameld wordt dit in een teamvergadering besproken en wordt besloten dat een jongere naar een volgende fase kan. Een volgende fase brengt meer vrijheden en privileges met zich mee, zoals bijvoorbeeld langer opblijven of lid mogen worden van een sportclub buiten Lindenhurst-Almata. Hierdoor kan er (beter) toegewerkt worden naar een open vervolgssetting.

Door een behandelcoördinator wordt in een interview aangegeven dat het competentiemodel toepasbaar is op alle jongeren en niet specifiek voor LVB-jongeren, mits het model positief en consequent wordt toegepast (fragment 12.2.8). Dat wil zeggen dat het positieve gedrag bekrachtigd dient te worden. Consequent zijn is daarbij belangrijk, omdat de jongere duidelijkheid nodig heeft. Verder geeft zij aan dat ten aanzien van het sociaal competentiemodel niet aan alle doelen tegelijk gewerkt hoeft te worden, maar er kan gefocust worden op één of twee doelen tegelijk (fragmenten 12.2.8.4; 12.2.8.4).

- *GRIP-methodiek*

De GRIP-methodiek is een groepsgerichte aanpak die sinds april 2014 gedeeltelijk is erkend door het NJI. De GRIP-methodiek is een methode die speciaal is ontwikkeld voor jongeren met een LVB en ernstige gedragsproblemen. GRIP wordt geïndiceerd als uit de voorgeschiedenis en/of uit de observaties tijdens het verblijf in de instelling naar voren komt dat een jongere baat heeft bij een behandeling waarbij groepsbeïnvloeding als middel wordt gebruikt om individuele verandering te

bewerkstelligen. Uitgangspunt daarbij is dat jongeren die tot de doelgroep van GRIP behoren vooral leren door te ervaren en door te doen.

De GRIP-methodiek maakt onder andere gebruik van de reflectiecirkel van Kolb (Kolb, 1971). Om inzichtelijk te maken dat jongeren baat hebben bij ervaringsleren kan aangesloten worden bij deze reflectiecirkel. Kolb (1971) onderscheidt vier manieren van leren en ziet deze als een cyclus. De vier manieren van leren zijn: concrete ervaring, reflectief observeren, abstract conceptualiseren en actief experimenteren. De leercyclus kan bij alle vier de manieren van leren beginnen, maar elke persoon heeft een voorkeur voor aanvang bij een van de vier manieren. Zo komt Kolb tot vier leerstijlen: de dromer, de denker, de beslisser, de doener (Sondeijker, Persoon, & Jansen, 2011).

Binnen de GRIP-methodiek wordt vooral gewerkt met ervaringsleren omdat jongeren met een LVB hier baat bij hebben. De jongeren zijn namelijk doeners. Een van de kernmerken van LVB-problematiek is namelijk dat zij moeite hebben met het leren in het algemeen omdat dit vaak gericht is op de cognitie, het vermogen om dingen te kunnen onthouden. Door nieuwe ervaringen op te laten doen die goed verlopen en waarbij de begeleiding een belangrijke rol speelt, zullen zij deze ervaringen en dus het geleerde gemakkelijker kunnen onthouden. Dit draagt bij aan het zelfvertrouwen van de jongeren en zal de kans op een succesvolle overgang doen toenemen (Landelijk opleidings overleg SPH, 2009).

De jongeren worden op een GRIP-groep geleerd dat het belangrijk is om eerst inzichtelijk te maken of wat de jongere wil, wel mogelijk is. Dat doet de groepsleiding door een duidelijke instructie te geven en deze door één van de jongeren te laten herhalen. Op deze manier probeert de groepsleiding de jongere te laten nadenken voordat hij aan de activiteit begint. Kan ik, (dat is de jongere) wel maken wat ik wil? Heb ik wel genoeg materialen? Hoe zou ik het de volgende keer doen? De insteek van de activiteiten is specifiek het opdoen van succeservaringen waarmee, zoals gesteld, het zelfvertrouwen van de jongeren toeneemt. Zelfvertrouwen is, zoals in een eerder hoofdstuk beschreven, essentieel voor een succesvolle overgang naar een open setting.

Verder hebben de LVB-jongeren moeite om abstract te denken, zoals eerder in hoofdstuk 3 is beschreven. Zij hebben doorgaans een beperkt werkgeheugen waardoor deze jongeren meer leren als de lessen concreet gemaakt worden en aansluiten bij hun belevingswereld (De Beer, 2011). Een goede manier om jongeren dit aan te kunnen leren is door middel van groepsactiviteiten waar GRIP in het bijzonder voor bedoeld is. Samenwerken met groepsgenoten geeft daarbij ontwikkelings- en leeruitdagingen en de communicatieve en relationele invulling van het contact met de groepsleider heeft daarbij een substantiële invloed op de grootte van de leereffecten op antisociaal en pro-sociaal gedrag (Rutten, E.A., 2007).

Ook uit de interviews blijkt dat de groepsleiders groepsactiviteiten belangrijk vinden. Zo zegt een groepsleider dat de activiteiten bijdragen aan het ervaringsleren en dat zij handvatten geven voor het functioneren in de maatschappij (fragmenten 1.2.7.2; 1.27.3). Dit is belangrijk omdat de jongeren door de overgang naar een open setting meer met de maatschappij in aanraking komen en de dingen die daarbij horen, omdat zij dan in een open instelling zitten waar zij de vrijheid hebben om te gaan en staan waar zij willen.

In de interviews wordt aangegeven dat het ervaringsleren 'een basispijler' is (fragment 1.4.22.1). Er wordt gezegd dat het ervaringsleren inzicht geeft in eigen gedrag, maar daarnaast ook inzicht in

alternatieven (fragmenten 1.4.22.2; 1.4.24.1). Hoe groepsleiders de activiteiten verder kunnen begeleiden wordt besproken onder hoofdstuk 7, deelvraag 4. Als het inzicht in eigen gedrag namelijk niet gecreëerd wordt dan komt de jongere niet verder in zijn ontwikkeling. Deze ontwikkeling heeft de jongere echter hard nodig om de stap naar de vervolgsetting te kunnen maken. Er moet eerst een basisontwikkeling zijn, voordat er verder gebouwd kan worden.

- *EQUIP/TOPs*

EQUIP is een volledig uitgewerkt programma waarmee jongeren leren verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen denken en doen. Het doel is jongeren te motiveren en toe te rusten ('equiperen') om elkaar te helpen en van elkaar te leren. Met EQUIP wordt gewerkt aan het ombuigen van een negatieve groeps-/straatcultuur naar een cultuur waarin je rekening met elkaar houdt. EQUIP is voor jongeren, zowel jongens als meisjes, van 12 tot 18 jaar met antisociaal en/of delinquent gedrag (Gibbs, Potter, & Goldstein, 1995). Om met het EQUIP-programma te kunnen werken, heeft de Lindenhorst-Almata getrainde medewerkers. Deze medewerkers geven minimaal twee maal per week een EQUIP-les. Dit wordt gedaan aan de hand van een werkboek voor de jongeren en een trainerhandboek voor de groepsleider.

TOPs is gebaseerd op EQUIP. Momenteel worden op de Lindenhorst-Almata groepsleiders opgeleid in deze methodiek. TOPs bouwt voort op de werkzame elementen van EQUIP maar sluit hierbij beter aan op de Nederlandse uitvoeringspraktijk (Hulsebosch & Haasnoot, 2013).

Vornoemde methodes zijn van belang voor de jongeren doordat er aan hun sociale vaardigheden gewerkt wordt. Er wordt geprobeerd om negatieve denkpatronen om te buigen in positieve denkpatronen. Door het aanleren van positieve denkpatronen is de kans kleiner dat jongeren zullen terugvallen in hun oude patroon van antisociaal en/of delinquent gedrag. Deze gedragsverandering helpt een jongere in de open setting.

- *Verschillen tussen Sociaal Competentiemodel en GRIP*

Het belangrijkste verschil tussen beide methodieken is dat het Sociaal Competentiemodel zich richt op individuele competenties van jongeren en gebruik maakt van een faserings- en feedbacksysteem waarbij punten kunnen worden verdiend. De GRIP-methodiek daarentegen gaat uit van een groepsgerichte aanpak, waarbij het ervaringsleren centraal staat met als doel individuele progressie, specifiek voor jongeren met LVB.

5.3 Voorbereiding specifiek gericht op de overgang naar open Jeugdzorg

In de voorgaande paragrafen al is beschreven hoe de methodieken en behandeling gericht worden op het toewerken van de jongeren naar de open setting. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is het van essentieel belang dat de jongere een voorbereidingstraject volgt. Dit traject wordt beschreven in de onderstaande paragraaf. Hoewel de gehele behandeling al gericht is op doorstroom naar een andere setting, is die begeleiding alleen niet voldoende om de overgang succesvol te maken.

In onderstaande paragraaf wordt uitgelegd hoe de jongere leert omgaan met vrijheden in de overgang van gesloten naar open jeugdzorg. Achtereenvolgens wordt aandacht gegeven aan: het voorbereidingstraject, verlofopbouw en verlofplanning, vertrekhuys, itb-er en pilot trajectzorg.

- *Vorbereidingstraject*

In het voorbereidingstraject naar een open opvang wordt op verschillende deelgebieden aan leerdoelen gewerkt. Aan welke doelen gewerkt wordt is afhankelijk van de individuele vaardigheden die een jongere bezit. De ene jongere bezit immers meer vaardigheden als de ander. Toch zijn er een aantal doelen die in ieder geval van belang zijn om te kunnen slagen binnen de open setting. Deze doelen worden door de behandelcoördinatoren omschreven in het hulpverleningsplan van de betreffende jongere.

- *Verlofopbouw en verlofplanning*

Om een jongere te laten wennen aan verlof, als eerste stap naar de overgang naar een open setting, maakt de groepsleiding op Lindenhorst-Almata gebruik van twee hulpmiddelen. Dit zijn de verlofopbouw en de verlofplanning. Voordat het zover is dat de jongere gaat wennen, worden ouders en familie één keer per week uitgenodigd op de groep om te kijken hoe de omgang met ouders/familie en de jongere is. Het verlofopbouw traject gaat pas van start als de betreffende ouders of verzorgers regelmatig op bezoek zijn geweest. Hoe het verlof gaat verlopen, wordt behandeld in het eerste hulpverleningsplan.

Zodra een jongere zijn eerste hulpverleningsplan heeft gehad, kan er, indien de situatie van de jongere dit toelaat, begonnen worden met de verlofopbouw. Synchronoos aan de verlofopbouw wordt tegelijkertijd gewerkt aan twee andere deelgebieden die van belang zijn op weg naar zelfstandigheid, namelijk boodschappen doen en het (zelfstandig) reizen (Bijlage D).

In vrijwel alle gevallen wordt met hetzelfde verlofopbouwschema gewerkt (Bijlage D). In enkele gevallen kan het verlofschema versneld worden uitgevoerd, dit is het geval als een rechter een machtiging afgeeft die maar enkele maanden geldig is en als bekend is dat de jongere binnen die tijd overgeplaatst zal worden. Doel van de verlofopbouw is om familie of gezinsvervangend tehuis aan elkaar te laten wennen. Dit gaat in kleine stapjes en wordt ook steeds weer met elkaar geëvalueerd. Op deze manier is de groepsleiding in staat om het proces van verlofopbouw stap voor stap te begeleiden en direct te anticiperen bij calamiteiten. De verlofopbouw begint op het terrein van de instelling met een buitenbezoek zonder toezicht en eindigt met een 56-uurs weekendverlof. (Bijlage D). In sommige gevallen kan in samenspraak met de nieuwe mentor van de vervolgschikking en na overleg met beide behandelcoördinatoren van bovenstaande planning afgeweken worden.

Jongeren met een LVB hebben vaak moeite met het invullen van vrije tijd (fragment 1.6.35.4) Ook vinden de jongeren het moeilijk om te plannen en om keuzes te maken. (fragment 1.18.53). Daarom wordt de jongere niet zomaar op verlof gestuurd maar wordt gebruik gemaakt van een verlofplanning. Het is namelijk erg belangrijk dat de jongeren dit wel leren. Dit betekent het dat als de jongere in de open setting niet weet hoe hij zijn vrije tijd in moet vullen, hij dit mogelijk gaat opvullen met oud gedrag. Dit onderstreept het belang van het feit dat er eerst een basis moet zijn, zoals eerder in dit hoofdstuk genoemd, voordat de jongeren verder kunnen ontwikkelen.

De verlofplanning is een standaard formulier dat door de mentor samen met de jongere wordt ingevuld. (Bijlage E) In de verlofplanning staan als eerste de regels waaraan een jongere zich dient te houden tijdens het verlof. Deze regels worden hieronder weergegeven:

- Je gebruikt geen alcohol of drugs tijdens het verlof
- Je komt niet in aanraking met de politie
- Je houdt je aan de afspraken die je maakt met je verlofadres

- Je slaapt op je verlofadres
- Je gaat niet met 'verkeerde' vrienden om
- Je bent op het afgesproken tijdstip terug
- Je gedrag op de groep moet het toelaten dat je op verlof kan gaan.

Ook staat het telefoonnummer van de groep op de verlofplanning zodat een jongere kan bellen in geval van calamiteiten. Daarna wordt de verlofplanning ingevuld per periode van twee uur. In samenspraak met zijn of haar mentor vult de jongere deze planning zelf in en evalueert deze ook weer met zijn mentor bij terugkomst. In de verlofplanning wordt ook aan de ouders of verzorgers gevraagd om een evaluatie en een handtekening. De mentor bespreekt de verlofplanning vervolgens in het wekelijkse voortgangsgesprek per telefoon.

Het voordeel van de verlofplanning is dat de jongere min of meer gedwongen wordt om na te denken wat hij of zij gaat doen tijdens het verlof. Regelmatig kan de mentor ook een opdracht aan de jongere geven die hij tijdens het verlof moet uitvoeren. Dit kan bijvoorbeeld het maken van een appeltaart zijn.

Door het bovenstaande voorbeeld uit te voeren laat de jongere zien dat hij verschillende vaardigheden bezit die nodig zijn om de stap naar een open setting te kunnen maken.

Hij laat namelijk zien dat hij onder andere :

- Zelfstandig een opdracht kan uitvoeren (boodschappenlijstje maken);
- Zelfstandig kan reizen (naar de winkel toe);
- Zelfstandig boodschappen kan doen (ingrediënten verzamelen);
- Om kan gaan met financiën (afrekenen);
- Afspraken kan maken met de groepsleiding (wanneer taart gebakken wordt);
- Een activiteit kan uitvoeren met een familielid (samen met familie bakken);
- Sociale activiteit (samen taart opeten);
- Evaluatie (klein stukje taart meenemen voor groepsleider om het voorgaande proces bespreken).

Vanuit de interviews blijkt dat helft van de geïnterviewde jongeren aangeeft dat de verlofplanning helpt (fragmenten 4.12.14.2; 3.12.14.1; 9.12.14.). Eén jongere geeft aan dat het plannen van het verlof haar handvatten geeft om het verlof goed te laten verlopen (fragment 4.12.15). Daarnaast vragen jongeren hulp bij het zelfstandig reizen (fragment 6.6.6.1) en worden ouders betrokken bij het verlof (fragment 12.4.12.2).

- *Vertrekhuys*

Op Lindenhorst-Almata is één leefgroep ingericht als vertrekhuys. Op het vertrekhuys kunnen zowel normaal begaafde jongeren als jongeren met een LVB geplaatst worden. Jongeren die naar een open vervolginstelling gaan kunnen hier alvast wennen aan meer vrijheden. Niet alle jongeren gaan naar het vertrekhuys. Er wordt per individu gekeken of het vertrekhuys helpend kan zijn om straks de overgang naar de open setting te kunnen maken.

In een interview geeft een behandelcoördinator aan dat het vertrekhuys in het teken staat van de overgang van gesloten naar open jeugdzorg (fragment 12.12.39.3) en dat deze stap vrijwel altijd goed verloopt (fragment 12.6.22.2). Het vertrekhuys doet jongeren goed (fragment 12.12.39.4) en er is hier extra tijd voor individuele begeleiding (fragment 12.12.38.3). De behandelcoördinator zegt ten aanzien van de stap van gesloten naar het vertrekhuys succesvol is het volgende: "... En die

is niet zo groot, maar het is wel een overstap met nieuwe mensen, met nieuwe mentoren, met een nieuwe groepssamenstelling, andere dingen die van je verwacht worden, je moet poetsen, koken, zelf overleggen, en dat hoeft niet op een binnengroep, Ja. Doordat het op hetzelfde terrein is, en we elkaars werkwijze kennen, het overleg wat er makkelijker is, de werkmomenten heel soepel gepland kunnen worden, is de overstap die eigenlijk, zeg negenennegentig procent succesvol verloopt.” (Ten Brake, 2014). Wel geeft een groepsleider aan dat er meer aandacht mag zijn voor de doelen van de behandeling (fragment 1.4.10.2).

- *Individueel traject begeleider (itb-er)*

In aanloop naar een vervolgsetting krijgt iedere jongere een individueel trajectbegeleider (itb-er) toegewezen. Deze werkt volgens de methode Work Wise. Work Wise is een methode waarbij de itb-er de jongeren die in een jeugdinstelling zijn geplaatst kan helpen met een opleiding of met een stageplaats. Work Wise is ontwikkeld voor delinquente jongeren en risico-jongeren in Nederland en is ontwikkeld voor alle justitionele jeugdinrichtingen en Jeugdzorgplus instellingen in Nederland.

Momenteel is er met 36 jongeren een pilot gaande aangaande trajectzorg. De itb-ers hebben nu ook contact met de mentor van de vervolginstelling en wordt er samen gezocht naar een school of stage in de buurt van de vervolginstelling. Deze pilot wordt hieronder verder besproken.

Overigens is uit de interviews gebleken dat de groepsleiding weet dat de itb-er begeleiding geeft (fragment 2.4.26.1), maar ook vinden zij dat de itb-er teveel jongeren heeft (fragment 10.4.10.2) om genoeg aandacht te kunnen geven (fragment 10.6.19.4). Als er aangegeven wordt dat de itb-er teveel jongeren heeft, waardoor er onvoldoende ondersteund kan worden in het traject dan kan dit betekenen dat hierdoor de kans op een succesvolle overgang naar de vervolgsetting voor de jongere afneemt.

- *Pilot Trajectzorg*

Momenteel is er op Lindenhorst-Almata, in samenwerking met ketenpartners, een pilot gaande omtrent trajectzorg. Een volledig traject van gesloten naar de thuissituatie zal naar verwachting anderhalf jaar duren. Op dit moment geldt vooral voor de LVB-doelgroep dat zij langdurige zorg nodig heeft die vaak niet tijdig beschikbaar is. De aansluiting tussen Jeugdzorgplus instellingen en vervolginstellingen behoeft verbetering. Een voorkomend probleem is dat jongeren niet voldoen aan de criteria om te worden toe gelaten in een vervolginstelling, ondanks dat de Jeugdzorgplus instelling van mening is dat een jongere hier klaar voor is. In het geval zij wel worden toegelaten is de overgang en vrijheden die zij krijgen dusdanig groot dat dit tot een terugval kan leiden (Lindenhorst-Almata, 2014).

Uit de interviews komt de volgende positieve feedback aangaande trajectzorg. Er wordt meer afgestemd met de vervolgplek (fragment 12.1.1.3), trajectzorg levert voordeel op (fragment 12.1.2.1), contacten zijn makkelijker te maken door trajectzorg (fragmenten 5.5.22.1, 12.1.4.1) en de trajectzorg zorgt voor veiligheid (fragment 11.17.62.10).

Er zijn echter ook zorgen aangaande de trajectzorg. Zo wordt aangegeven dat Lindenhorst-Almata niet is ingesteld op trajectzorg (fragment 11.4.16.2), en dat instellingen vast houden aan de eigen manier van werken (fragment 12.5.18.5).

5.4 Samenvatting en conclusie deelvraag 2

“Op welke wijze worden jongeren met LVB-problematiek binnen Lindenhorst-Almata, die de overgang van gesloten naar een open setting maken, op dit moment ondersteund en voorbereid op deze overgang?”

De jongeren met LVB-problematiek worden binnen Lindenhorst-Almata op de volgende wijze ondersteund en voorbereid op de open setting:

- door het pedagogisch leefklimaat
- Sociaal Competentiemodel
- GRIP
- EQUIP/TOPs
- Vertrekhuys
- Verlofopbouw en verlofplanning.

Ten aanzien van het pedagogisch leefklimaat concluderen wij dat het belangrijk is dat het veilig dient te zijn. Dit draagt bij aan een positieve ontwikkeling bij de jongeren.

Verder zijn de methodieken die gehanteerd worden toereikend voor de behandeling van deze jongeren.

Het vertrekhuys doet jongeren goed, zo wordt in de interviews aangegeven. Hieruit concluderen wij dat de factoren die het vertrekhuys tot een succes maken, zouden kunnen bijdragen aan de overgang. Het gaat hier met name om de factoren dat de groepsleiding van de gesloten en de open setting over en weer op de hoogte zijn van elkaars behandelwijze. Er zal dan ook een manier gevonden dienen te worden om de lijnen te verkorten richting de open setting om die stap eveneens succesvol te maken en hoe de jongeren hierbij betrokken kunnen worden.

Om jongeren tijdens hun verlof te begeleiden, wordt gebruikt gemaakt van een verlofopbouw en een verlofplanning. Dit werkt in de praktijk goed. Jongeren weten immers duidelijk waar ze aan toe zijn. Daarnaast geeft de verlofplanning duidelijkheid en structuur voor de ouders en kan de groepsleider het verlof met de jongere evalueren.

Er is binnen Lindenhorst-Almata een pilot trajectzorg. Binnen de pilot trajectzorg heeft de itb-er ook contact met de mentor van de vervolgsetting zodat samen naar een geschikte school of stageplaats kan worden gezocht.

Er is uit de interviews gekomen dat de itb-er te weinig aandacht heeft voor de jongeren, omdat de caseload te groot is. Ten aanzien van de trajectzorg worden er in de interviews zowel voor- als nadelen genoemd. De voordelen zijn dat er meer afgestemd kan worden met de vervolgplek, veiligheid en er kunnen gemakkelijker contacten worden gelegd. Verder is er ten aanzien van de trajectzorg gebleken dat men van mening is dat Lindenhorst (nog) niet ingesteld is op de trajectzorg en dat instellingen momenteel vast houden aan hun eigen manier van werken.

Dat instellingen vast houden aan hun eigen manier van werken is een belangrijke constatering. Als trajectzorg de toekomst wordt is het belangrijk dat ketenpartners op elkaar zijn afgestemd door dezelfde behandelvormen en methodieken aan te bieden. Dit maakt dat de instellingen beter kunnen op elkaar kunnen aansluiten en de jongeren de overgang makkelijker kunnen maken.

Hoofdstuk 6 – Beantwoording deelvraag 3

“Welke vaardigheden hebben de LVB-jongeren nu en wat hebben zij nodig om de overgang van gesloten naar open jeugdzorg te kunnen maken?”

Om goed antwoord te kunnen geven is deze deelvraag gesplitst in twee onderdelen die separaat van elkaar beantwoord zullen worden. In paragraaf 6.1 zal de vraag beantwoord worden welke vaardigheden de jongeren bezitten bij het begin van de gesloten plaatsing. Paragraaf 6.2 geeft antwoord op de vraag wat jongeren nodig hebben om de overgang van gesloten naar open opvang te kunnen maken. Paragraaf 6.3 beschrijft de vaardigheid om het sociale netwerk te onderhouden. In paragraaf 6.4 volgen tot slot de samenvatting en conclusie. De beantwoording van bovenstaande deelvraag is tot stand gekomen vanuit gedane literatuuronderzoek en fragmenten vanuit de interviews.

6.1 Welke vaardigheden hebben de LVB-jongeren nu?

- *Situatie bij binnenkomst*

Op de vraag welke vaardigheden de jongeren bij binnenkomst hebben valt niet direct een sluitend antwoord te geven. Ieder individu is immers anders. Dat geldt ook voor jongeren met LVB. Er kan gesteld worden dat de vaardigheden te maken hebben met de situatie waarin de jongere verkeerde vóór opname.

De leeftijden van de jongeren variëren tussen de 12 en 16 jaar. Dit maakt ook dat daardoor de beginsituatie van iedere jongere anders is. Verder kan het zo zijn dat de jongeren hun vaardigheden op straat hebben aangeleerd. Door een onveilige thuissituatie hangen sommige jongeren veel op straat en nemen daar de normen over van de peergroup, dat wil zeggen een referentiegroep, een groep waarmee zij zich verbonden willen voelen. Eén van de geïnterviewde groepsleiders verwoordt dit als volgt: *“De jongens hebben de vaardigheden die ze zichzelf aangeleerd hebben op straat. Die vaardigheden hebben ze. Continu verdedigen, zeg maar aanvallen en verdedigen, overal tegen opboksen”* (fragment 10.3.5).

Uit dit citaat valt op te maken dat de vaardigheden die de jongeren bezitten niet per definitie positief zijn. Veel jongeren hebben vaardigheden ontwikkeld als coping strategie. Deze coping strategieën hielpen de betreffende jongere op het moment dat hij dit nodig had, maar zijn echter niet helpend om de behandeling en daarmee de overstap naar een open instelling tot een succes te maken.

Verwaarloosde jongeren of jongeren die te maken hebben gehad met seksueel misbruik of mishandeling hebben hun vaardigheden zelf aangeleerd of hebben deze geleerd op straat. Dat maakt dat de jongeren vaak geen adequaat beeld hebben van wat normale omgangsvormen zijn of hoe zij zich dienen te gedragen in de maatschappij (fragment 1.4.29.2).

- *Observatie bij binnenkomst*

Zodra een jongere is opgenomen wordt hij of zij enkele dagen geobserveerd. In deze periode is het belangrijk dat de jongere min of meer kan stabiliseren. Hij of zij heeft immers een hectische tijd achter de rug. In deze periode wordt gekeken welke vaardigheden de jongere bezit en aan welke vaardigheden gewerkt dient te worden. Verwezen wordt naar de fasekaarten die als bijlage C bij dit onderzoek zijn gevoegd, waar de beginvaardigheden staan opgesomd. Als de vaardigheden van de eerste kaart eigen zijn gemaakt, kan de jongere verder met de vaardigheden die op de volgende kaart genoemd staan, enzovoorts. Aan de hand van deze vaardigheden en aan de hand van eerdere rapportages worden door de behandelcoördinator behandeldoelen vastgesteld die in het eerste hulpverleningsplan met de jongere zelf, de ouders, de gezinsvoogd en de mentor van de jongere besproken zullen worden. Het eerste hulpverleningsplan wordt binnen zes weken na binnenkomst opgesteld (Lindenhorst, 2009).

- *Vaardigheden*

Uit de interviews met de behandelcoördinatoren en de groepsleiders worden vaardigheden genoemd als voorbeeld dat als de jongere deze niet beheerst, hij hier in ieder geval mee aan de slag moet om deze in de geslotenheid onder de knie te krijgen. Deze zullen dan als doel een plaats krijgen in het hulpverleningsplan. Hieruit blijkt dat het per jongere verschilt welke vaardigheden hij bij binnenkomst al beheerst. De volgende vaardigheden worden genoemd:

- dat zij beleefd moeten kunnen zijn (fragmenten 2.4.17.1; 2.11.87.1);
- met mes en vork eten (fragment 2.3.9.1)
- op een normale manier voor zichzelf opkomen (fragment 2.3.9.2)
- Boodschappen doen (fragment 2.4.15.1)
- Omgang winkelpersoneel (fragment 2.4.16.1)
- Sociale vaardigheden (fragment 2.3.9.3)
- Eigen kamer schoonmaken (fragment 2.4.42.1)
- moeten kunnen omgaan met autoriteit (fragment 2.11.87.2)
- bewustwording in grenzen aangeven op seksueel gebied (voor de meiden) (fragment 11.4.35.1)
- afspraken nakomen (fragment 6.11.10.2)
- op tijd komen (fragment 6.14.12.1)
- huiswerk kunnen maken (fragment 6.14.12.2)
- kunnen omgaan met kritiek (fragment 6.14.12.3)
- kunnen schoonmaken (fragment 4.4.8.1)
- vriendschappen onderhouden (fragment 2.4.17.2)
- leren initiatief te nemen (fragment 7.3.6.3)
- anderen helpen (fragment 7.3.6.2)
- leren koken (fragment 7.14.18.1)
- zelf vrijetijdbesteding zoeken (fragmenten 3.7.10.1; 2.4.36.1)

Relevant bij dit onderzoek is dat er bij een interview is aangegeven dat er al doelen vanuit jeugdzorg meegegeven worden, dus dat daar in eerste instantie de behandeling op gericht wordt (fragmenten 11.4.15.1; 11.4.17.2). Verder is er een verschil in vaardigheden bij de verschillende jongeren en is de basis niet altijd aanwezig (fragmenten 11.3.12.1; 11.4.14.1). Met basisvaardigheden wordt hier bedoeld de vaardigheden genoemd bij de kennismakingsfase (bijlage C). Als de jongere de basisvaardigheden nog niet beheerst, is hij niet in staat om verder te gaan met de ontwikkelingstaken (fragment 11.4.14.3). Er dient ook rekening gehouden te worden met het tempo waarin de jongere een vaardigheid aanleert. Als de basis ontbreekt, worden de vervolgstappen te snel genomen (fragment 11.4.14.2).

6.2 Welke vaardigheden hebben de jongeren specifiek nodig om de overgang van gesloten naar open jeugdzorg te kunnen maken?

Bij Lindenhorst-Almata is in een zogenoemde 'Startnotitie Vertrekhuys' precies vastgelegd waaraan de jongere moet voldoen voordat hij geplaatst wordt in het vertrekhuys. Het vertrekhuys is een leefgroep binnen Lindenhorst-Almata die specifiek gericht is op de begeleiding van de jongere naar de vervolgplek. De jongere mag hier pas naar toe als de datum van de plaatsing naar de vervolgplek bekend is. Een eventuele plaatsing naar het vertrekhuys valt in de laatste fase, de vertrekfase (bijlage C).

In voornoemde Startnotitie worden de onderstaande vaardigheden genoemd die nodig zijn voor de overgang naar een vervolgplek, namelijk:

- Zelf een (gezonde) maaltijd kunnen bereiden
- Drie keer per dag eten (gezond leefpatroon)
- Zelfstandig boodschappen kunnen doen
- Budgetteren (genoeg geld hebben om maandelijks rond te kunnen komen)
- Zelfstandig en op tijd kunnen opstaan
- Zichzelf en zijn leefomgeving hygiënisch kunnen houden
- Dagelijkse routine kunnen vormgeven
- Zelfstandigheid hebben in het nakomen van afspraken of afbellen als dit niet lukt
- Een hulpvraag stellen bij de juiste persoon.

Bij aanvang van het traject in het vertrekhuys zullen de doelen van de jongere specifiek gericht zijn op het (verder) aanleren van bovengenoemde vaardigheden. De jongeren moeten bij plaatsing in het vertrekhuys, ter voorbereiding op de vervolgplek, al in staat kunnen zijn om zelfstandig te reizen. Tevens dienen zij ook een dagbesteding te hebben in de vorm van werk, school of stage (Lindenhorst-Almata, 2013).

Uit de gehouden interviews komt naar voren dat de jongere over de volgende vaardigheden moet beschikken:

- jongeren moeten kunnen plannen (fragment 12.4.17.4);
- jongeren moeten vooruit kunnen denken (fragment 12.4.17.6);
- jongeren moeten kunnen overleggen (fragment 12.4.17.7);
- jongeren moeten eigen geld kunnen beheren (fragment 12.4.17.8);
- jongere heeft geen hulp meer nodig bij boodschappen doen (fragment 6.3.3.1);
- jongere moet zelfstandig kunnen reizen of fietsen (fragment 8.12.20.1);
- sociale vaardigheden zijn nodig voor open opvang (fragment 11.13.50.1).
- Een jongere moet in staat zijn te kunnen reflecteren, dit is nodig voor planning, afstemming en overleg (fragment 11.13.50).

Het is niet bekend of deze vaardigheden voldoende aansluiten bij de open setting. Een groepsleider is in ieder geval van mening dat dit niet het geval is (fragmenten 12.1.5.1; 12.5.9.1). Dat is een punt dat nog bekeken dient te worden of, mocht dit eerder wel gedaan zijn, geëvalueerd worden of deze vaardigheden nog steeds aansluiten. Is dit niet het geval dan dienen de doelen om deze vaardigheden te kunnen halen bijgesteld te worden. Het is belangrijk dat de jongere kan omgaan met de verwachtingen van de maatschappij (fragment 11.7.39.2).

6.3. Sociaal netwerk onderhouden

Tenslotte is het belangrijk voor de jongeren dat zij in staat zijn om een sociaal netwerk te onderhouden. Het belang van een positief sociaal netwerk is al uitgebreid beschreven in hoofdstuk 4.5. De jongere zal in staat moeten zijn om relaties aan te gaan, voor zover dat mogelijk is binnen de bestaande problematiek. Er wordt in een interview met een behandelcoördinator aangegeven dat de periode binnen geslotenheid te kort is voor de jongere om het sociaal netwerk in te kunnen zetten, maar tevens wordt er gezegd dat het te weinig gebeurt (fragmenten 12.7.26.2; 12.7.26.3). Verder zegt zij hiervan dat “op de open groep de sociale omgeving keihard nodig is” (fragment 12.7.26.1). Eén van de groepsleiders vindt dat er wel voldoende ondersteund wordt maar geeft daarnaast aan dat het sociaal netwerk belangrijk is voor de jongere (5.7.30.1). Eén en ander bevestigt het belang van een steunend netwerk voor de jongere.

6.4 Samenvatting en conclusies deelvraag 3

“Welke vaardigheden hebben de LVB-jongeren nu en wat hebben zij nodig om de overgang van gesloten naar open jeugdzorg te kunnen maken?”

Het is moeilijk om antwoord te geven op de vraag welke vaardigheden de jongeren hebben. De jongeren hebben allemaal een andere achtergrond en verschillende problematiek. Er kan gesteld worden dat de vaardigheden die de jongeren hebben afhankelijk is van de situatie voor opname. Deze vaardigheden kunnen ook op straat zijn aangeleerd. Als beginpunt worden de vaardigheden aangehouden die op de kennismakingsfase kaart staan (bijlage C).

Om de overgang te kunnen maken naar de open jeugdzorg moet de jongere over de volgende vaardigheden beschikken:

- Zelf een (gezonde) maaltijd kunnen bereiden
- Drie keer per dag eten (gezond leefpatroon)
- Zelfstandig boodschappen kunnen doen
- Budgetteren (genoeg geld hebben om maandelijks rond te kunnen komen)
- Zelfstandig en op tijd kunnen opstaan
- Zichzelf en zijn leefomgeving hygiënisch kunnen houden
- Dagelijkse routine kunnen vormgeven
- Zelfstandigheid hebben in het nakomen van afspraken of afbellen als dit niet lukt
- Een hulpvraag stellen bij de juiste persoon.

Vanuit de interviews blijkt dat de groepsleiding niet weet of de vaardigheden die de jongeren nodig hebben wel aansluiten bij de gesloten setting. Dit is echter essentieel om de overgang van gesloten naar open succesvol te kunnen maken.

De afstemming van de vaardigheden die nodig zijn binnen de vervolgsetting moeten meer afgestemd worden met de gesloten fase. Op deze manier is het mogelijk dat er vanaf het begin van de behandeling met kleine stappen aan vaardigheden kan worden gewerkt die de jongere later nodig heeft binnen de open setting.

Hoofdstuk 7 – Beantwoording deelvraag 4

“Hoe kunnen groepsleiders ondersteuning bieden die aansluit bij de specifieke behoeften van de doelgroep met betrekking tot de overgang van gesloten jeugdzorg naar een open setting?”

In dit hoofdstuk bespreken we hoe groepsleiders ondersteuning kunnen bieden die aansluit bij de specifieke behoeften van jongeren die geplaatst zijn op Lindenhorst-Almata. Daarbij wordt expliciet gekeken naar de overgang van een gesloten naar een open vervolgsetting.

We bespreken achtereenvolgens de algemene inzichten aangaande de ondersteuning die nodig is in 7.1, de ondersteuning door groepsleiders in paragraaf 7.2, specifiek gericht op de geconstateerde behoeften in hoofdstuk 4. In paragraaf 7.3 zullen tot slot de samenvatting en de conclusie worden beschreven.

7.1 Inzichten in ondersteuning algemeen

Om bovenstaande deelvraag te kunnen beantwoorden, is het van belang om te weten welke inzichten er in de literatuur zijn op het gebied van begeleiding aan jongeren die geplaatst zijn binnen gesloten jeugdzorggroepen. Dit is van belang omdat de gangbare methodieken en werkwijzen die in de gesloten instellingen gehanteerd worden, gebaseerd zijn op de inzichten van gerenommeerde onderzoekers.

- *Peer van der Helm*

Als eerste komt Peer van der Helm aan de orde omdat het pedagogisch handelen binnen de Lindenhorst-Almata is gebaseerd op het model van Netty Jongepier, Marscha Struik en Peer van der Helm: “Zes uitgangspunten voor een goed pedagogisch leefklimaat”. Deze zes uitgangspunten zijn de volgende:

- Emotionele steun of sensitieve responsiviteit;
- Autonomie en ruimte;
- Structureren en grenzen stellen;
- Informatie geven en uitleggen;
- Begeleiden van interacties tussen jeugdigen;
- Stimuleren en ondersteunen van interacties tussen jeugdige en ouders (Van der Helm & Hanrath, 2012).

Van der Helm heeft in zijn boek speciaal aandacht voor de jongeren met een LVB, omdat veel van de jongeren die zich in de residentiële jeugdzorg bevindt een LVB heeft. Op Lindenhorst-Almata heeft ongeveer 50% van de jongeren een LVB. Hij schrijft dat deze jongeren een specifieke aanpak verdienen, omdat zij door hun beperking niet begrijpen wat om hen heen gebeurt. Dit zorgt ervoor dat zij zich angstig en bedreigd voelen. Het is daarom van groot belang dat groepsleiders in staat zijn hierop aan te sluiten (Van der Helm & Hanrath, 2012).

- *Schuengel*

Vanuit de hechtingstheorie is Schuengel van mening dat er drie elementen nodig zijn om een goede omgeving voor de jongere te kunnen bieden.

- Het eerste element is de relatie tussen de groepsleiding de jongere en de overige jongeren uit de groep. De jongere moet kunnen ervaren dat hij volledig geaccepteerd wordt door de groepsleiding en dat zij een ‘veilige haven’ voor hem zijn. *“Een veilige haven bieden betekent ook een flexibele benadering, afgestemd op de jongere. Structuur en grenzen zijn nodig, maar star vasthouden aan regels, sancties, beheersing en controle staat het*

opbouwen van een goede relatie in de weg. In plaats daarvan is een flexibele opstelling nodig waarin ruimte is voor uitzonderingen en individuele aanpassingen, naast onderhandelbare grenzen en regels” (Jongepier, 2014);

- Negatieve verwachtingspatronen dienen worden doorbroken en dat belangrijke (negatieve) kerncognities (dat wil zeggen: overtuigingen) worden vervangen door positieve kerncognities;
- Ervoor wordt gezorgd dat rondom de jongere een ondersteunend netwerk gecreëerd wordt.

Deze elementen zijn volgens Schuengel van belang, omdat bij deze jongeren het basisvertrouwen en het basisgevoel van veiligheid niet vanzelfsprekend aanwezig is. Er zal eerder sprake zijn van het tegenovergestelde. De jongere moet bovendien zich op een hele andere manier gaan gedragen dan dat hij voorheen gewend was. Dit kan de situatie onveilig voor hem maken, waardoor hij betrouwbare personen in de vorm van de groepsleiders om zich heen nodig heeft (Schuengel, Venmans, Van IJzendoorn, & Zegers, 2006).

Schuengel benoemt niet specifiek jongeren met LVB, maar noemt de jongeren in het algemeen binnen de residentiële groepen. Feit is echter wel dat juist jongeren met een LVB, meer dan de anderen, een veilige haven nodig hebben, het doorbreken van bepaalde verwachtingspatronen en een ondersteunend netwerk nodig hebben. Hiervoor wordt naar paragraaf 3.1. e.v. verwezen, waarin onder andere beschreven staat wat een LVB inhoudt.

- *Nederlands Jeugdinstituut (N.J.I.)*

Boendermaker, Van Rooijen et al., schrijven dat de onderstaande factoren van belang zijn om het welbevinden van de jongere op de groep te waarborgen.

1. Er is aandacht voor en er wordt werk gemaakt van het stimuleren van de normale ontwikkeling van de jongeren;
2. er is oog voor de fysieke gezondheid van jongeren;
3. er is aandacht voor jongeren als individu in plaats van alleen als groepslid;
4. er wordt een veilige omgeving geboden;
5. er is aandacht voor het gezin van herkomst en de relatie tussen jongeren en ouders;
6. elke jongere heeft een eigen kamer (voor de rust, privacy en veiligheid te waarborgen);
7. een lage bevolkingsdichtheid in de leefgroep (dat wil zeggen de jongeren hebben de mogelijkheid om los van elkaar activiteiten te ondernemen of om zich terug te trekken);
8. in de persoonlijke ruimte is gebruik gemaakt van kwalitatief goed materiaal, meubels van goede kwaliteit en kleuren;
9. er wordt een omgeving geboden waarin jongeren zich thuis voelen (Boendermaker, Van Rooijen, Berg, & Bartelink, 2014).

Bovenstaande factoren bevestigen de inzichten van de heer Schuengel die in de alinea hiervoor worden beschreven.

- *Harder*

In een proefschrift, geschreven door dr. A. Harder in 2011, is onderzoek gedaan naar de factoren die residentiële behandeling van jongeren met ernstige gedragsproblemen tot een succes maken. Er zijn voor dit onderzoek meerdere studies met elkaar vergeleken. De belangrijkste elementen uit dit onderzoek zijn de relatie tussen de jongere en de medewerkers en de samenhang met (het

gebrek aan) motivatie voor behandeling bij de jongere. Aan het gebrek aan motivatie zou ten grondslag liggen dat er door de groepsleiders een beheersmatige benadering toegepast wordt richting de jongeren. Er wordt in meerdere studies die in dit onderzoek met elkaar vergeleken zijn, geschreven over de positieve ontwikkeling die de relatie met zich mee kan brengen, maar er zijn echter geen uitkomsten die daadwerkelijk aantonen dat dit zo is. Er is te weinig zicht op wat er op de werkvloer daadwerkelijk gebeurt. Harder noemt de residentiele setting zelfs een zogenoemde 'black box', omdat er te weinig informatie bekend is ten aanzien van de resultaten (Harder, 2011).

7.2 Ondersteuning door groepsleiders

In onderstaande subparagrafen zal, aan de hand van de specifieke behoeften van de jongeren met LVB, die eerder aan de orde zijn gekomen in hoofdstuk 4, onderbouwd worden op welke wijze groepsleiders kunnen ondersteunen en/of begeleiden in de aanloop naar de open setting. Dit zal gedaan worden door de inzichten die in de voorgaande paragraaf beschreven zijn, te koppelen naar de specifieke thema's en vervolgens te beschrijven wat er in de interviews is aangegeven.

De volgende thema's zullen per subparagraaf hieronder beschreven worden:

1. Zorg en ondersteuning;
2. Veiligheid;
3. Duidelijkheid en structuur;
4. Individuele begeleiding;
5. Positieve rolmodellen;
6. Acceptatie van beperking;
7. Ondersteuning door netwerk;

7.2.1 Zorg en ondersteuning

De groepsleiders kunnen zorg en ondersteuning bieden door sensitieve responsiviteit, aldus Van der Helm (2012). Responsiviteit betekent dat de groepsleider oog heeft voor de specifieke behoefte van de individuele jongere. Dit kan op de volgende vijf manieren geboden worden:

- Het bieden van hulp en steun. Dit kan gedaan worden door bijvoorbeeld concreet te vragen wat de jongere nodig heeft en dan de jongere daadwerkelijk de hulp te bieden die hij vraagt.
- De jongere ondersteunen door te stimuleren. De groepsleider kan de jongere stimuleren door ervoor te zorgen dat de jongere ruimte krijgt. Hiermee wordt bedoeld dat de jongere stapsgewijs meer verantwoordelijkheden krijgt en daardoor steeds meer de regie over zijn eigen leven terugkrijgt. Gaat het goed, dan krijgt de jongere meer ruimte om verder te kunnen ontwikkelen. Gaat dit niet goed, dan wordt de ruimte ingeperkt en bekijkt de groepsleiding samen met de jongere hoe een leerdoel wel gehaald kan worden. Als de jongere ruimte krijgt, kan hij leren en ontwikkelen. Hierdoor doet hij positieve ervaringen op.
- Betrouwbaar te zijn. De groepsleiding kan betrouwbaar zijn door te zeggen wat zij doet en te doen wat zij zegt. Openheid en eerlijkheid is erg belangrijk, omdat de jongeren in het verleden vaak negatieve ervaringen hebben opgedaan en het vertrouwen in anderen hersteld dient te worden. Dit herstel in vertrouwen heeft tijd nodig.
- Respect tonen, dat wil zeggen de jongere accepteren om wie hij is. Een jongere die rechten en ook gevoelens heeft.

- Consistentie van de groepsleider in de omgang met de jongeren. Dit laatste houdt in dat de alle jongeren op dezelfde wijze benaderd worden en er geen onderscheid gemaakt worden. Groepsleiders dienen niet bevooroordeeld te zijn (Van der Helm & Hanrath, 2012, p. 208).

Sensitieve responsiviteit is belangrijk, want als de groepsleiding vroegtijdig bepaalde signalen bij de jongere herkent en daarop op een adequate manier kan reageren, zal de jongere eerder een gevoel van veiligheid ervaren (Riksen-Walraven, 2004). Dit gevoel van veiligheid zal dan vervolgens een positieve invloed hebben op de jongere, waardoor hij beter kan ontwikkelen en daardoor eerder in staat zal zijn om een toekomstperspectief voor zichzelf te formuleren (op veiligheid zal in de volgende paragraaf verder ingegaan worden). In hoofdstuk 8 zal gekeken worden naar de rol van groepsleider binnen Lindenhorst-Almata en hoe hierin begeleiding geboden kan worden.

7.2.2 Veiligheid

Bij de jongeren op de leefgroep is het basisvertrouwen en het basisgevoel van veiligheid niet vanzelfsprekend aanwezig. De jongere heeft in het verleden veel meegemaakt en is over het algemeen al meerdere malen door volwassenen teleurgesteld. Er zal eerder sprake zijn van het tegenovergestelde. De jongere moet zich bovendien op een hele andere manier gaan gedragen dan dat hij voorheen mogelijk gewend was. Dit kan de situatie mede onveilig voor hem maken, waardoor hij betrouwbare personen in de vorm van de groepsleiders om zich heen nodig heeft. De groepsleider kan hieraan bijdragen door steeds weer opnieuw met de jongere in gesprek te gaan (Van der Helm & Hanrath, 2012).

Doordat de groepsleiding laat zien dat zij betrouwbaar is, kan de jongere het verwachtingspatroon dat volwassenen niet te vertrouwen zijn bijstellen. Als de groepsleiding eerlijk is en uitlegt waarom zij bepaalde beslissingen neemt, kan dit jongeren helpen om meer inzicht in situaties te krijgen.

Een voorbeeld hiervan is als een jongere naar kamer wordt gestuurd. In plaats van dat de jongere uitgaat van het ergste door te denken dat de groepsleiding hem niet mag kan het ook zo zijn dat de groepsleiding hem even naar zijn kamer stuurt om rustig met hem in gesprek te kunnen gaan. Het is belangrijk dat de groepsleiding de reden van zijn handelwijze uitlegt en doorvraagt of de jongere ook begrijpt dat wat er verteld wordt. Doordat de groepsleiding zijn handelwijze uitlegt merkt de jongere dat het niet is om hem te pesten.

Binnen de overstap naar een open setting is het cruciaal dat groepsleiders en jongeren met elkaar in gesprek blijven. Zo leert de jongere dat hij een vraag kan stellen als hij iets niet begrijpt en dat hij hier dan ook een normaal antwoord op kan krijgen.

Verder is het van cruciaal belang de jongere iets te bieden waar hij houvast aan heeft. Hij komt op een nieuwe leefgroep waar alle jongeren en groepsleiders vreemd zijn, waarbij het de vraag is hoe vaak de jongere dit al heeft meegemaakt. Hij moet wellicht voor de zoveelste keer opnieuw beginnen en hij weet ook dat dit niet de laatste keer is. Hij weet dat hij vervolgens óf naar een open setting zal gaan of mogelijk weer naar huis. Hoe dan ook, alles om hem heen verandert telkens weer opnieuw en van de jongere wordt keer op keer verwacht dat hij zich aan de nieuwe situatie aanpast (Van der Helm & Hanrath, 2012).

Verder moet de jongere keer op keer afscheid nemen van personen en dingen, waardoor dit hem zijn toekomstperspectief ontnemt, voor zover hij dit al heeft. Want telkens als hij iets opbouwt, wordt het hem weer ontnomen, althans, zo kan dit door hem ervaren worden. Dit, terwijl het een jongere met een beperking betreft en daarnaast mogelijk nog andere problematiek heeft. Hoe kan een jongere hiermee omgaan? Het is belangrijk dat groepsleiders ondersteuning kunnen bieden die aansluit bij de specifieke behoefte van een jongere met LVB. Dit kan de jongere houvast geven. Als een jongere leert dat de

groepsleiding te vertrouwen is, dan vergroot dit mogelijk zijn gevoel van veiligheid en kan hierdoor zijn intrinsieke motivatie toe nemen. De kans dat de overgang van gesloten naar open opvang succesvol is kan daardoor worden vergroot. Zoals al eerder in paragraaf 4.2 beschreven is, dient eerst de veiligheid gewaarborgd te zijn en dan pas kan er aan de andere dingen worden gewerkt (Maslow, 1954). Doordat de jongere heeft ervaren dat groepsleiding wel te vertrouwen kan zijn, zelfs binnen een gesloten setting, verstrekt dit het vertrouwen in personen in het algemeen. Dit is van belang binnen de open setting waar een jongere straks ook personen dient te vertrouwen maar waar de ondersteuning die de jongeren krijgen veel minder is.

7.2.3 Duidelijkheid en structuur

- *Ondersteuning in de opbouw van het verlof*

In het kader van de overgang van gesloten naar open opvang is het belangrijk dat het vertrek gepland is. Het is bekend dat jongeren die zich vroegtijdig onttrekken aan behandeling het slechter doen in de maatschappij en vaker recidiveren dan jongeren die vertrekken op hun einddatum en waarbij in kleine stapjes naar hun overgang of vertrek naar huis is toegewerkt (Boendermaker & Van den Berg, 2005).

Verder hebben de jongeren aangegeven het erg belangrijk te vinden om meer vrijheden te krijgen. Nu is het zo dat de jongere in een gesloten setting zit om te zorgen dat deze zich niet kan onttrekken aan de zorg (bijvoorbeeld spijbelen van school). Ook kan het zo zijn dat een jongere gesloten wordt geplaatst om te zorgen dat externe factoren geen invloed kunnen hebben op diens ontwikkeling, bijvoorbeeld verkeerde vrienden, mishandeling binnen het gezin, etc. Kortom, de vrijheden binnen gesloten jeugdzorg zijn beperkt omdat de jongeren zelf niet altijd inzicht hebben in hun problematiek en geholpen moeten worden om vanuit een nulpunt langzaam weer met deze vrijheden om te gaan. De taak van de groepsleiders hierbij is om de jongere adequate handelingsadviezen te geven waardoor de jongere beter instaat is om in vrije situaties de juiste keuzes te maken waardoor hij of zij niet weer in de voorgaande problematiek beland. Op deze manier wordt de vrijheid langzaam en in stapjes opgebouwd. Waar het juist gaat om geen vrijheid omdat de jongere dit (tijdelijk) nodig heeft.

De mogelijkheid is er echter wel dat, als de jongere goed gedrag laat zien, hij vrijheden langzaam kan opbouwen. Als de jongere de stap naar de open setting gaat maken, is het belangrijk dat de jongere de vrijheid van de open setting ook daadwerkelijk aankan. Hij moet het dus al wel gewend zijn. Het zou daarom goed zijn om de jongere tijdig aan bepaalde vrijheden te laten wennen en hem meerdere kansen hierin te geven, zodat hij hiervan kan leren.

- *Kennis van de open setting*

Belangrijk is dat zowel de jongeren als de groepsleiders kennis hebben over de open setting. Dan kan de groepsleiding de jongere hem hierin zo spoedig mogelijk duidelijkheid geven door hem op zijn beurt te informeren. De jongere weet dan in ieder geval wat hem te wachten staat en wat van hem verwacht wordt in de nieuwe setting. De behandeling kan dan al zoveel mogelijk voor gestructureerd worden.

Samenwerking tussen de verschillende settings

- Er is meer samenwerking nodig tussen de verschillende settings zodat men op de hoogte is van elkaars werkwijze en men elkaar kan ondersteunen in de begeleiding wanneer dat nodig blijkt te zijn. Het is belangrijk dat er transferbegeleiding is voor de jongere, want uit onderzoek van

Boendermaker en Van den Berg blijkt dat het begeleiden naar de nieuwe woonplek en het continueren van de behandeling zorgt dat de jongere beter functioneert na vertrek (Boendermaker & Van den Berg, 2005).

Als het contact met de oude setting voorlopig blijft en met de jongere ook, dan kan de mentor en andere begeleiding van de nieuwe setting de kans krijgen een vertrouwensband op te bouwen met de jongere, maar waarbij de jongere daarnaast nog steeds veiligheid ervaart doordat hij nog contact heeft met zijn vroegere mentor. Bij de beantwoording van deelvraag 3 is namelijk aangegeven dat de jongere al veiligheid mist door de reorganisatie. Als hij naar een open setting gaat, zal dit alleen maar toenemen, omdat dan alles anders en onvoorspelbaar wordt. Door de mentor als betrouwbare ander nog ondersteuning te laten geven, is de overgang hierin mogelijk minder groot.

7.2.4 Individuele begeleiding

Doordat een groepsleider individuele gesprekken voert met de jongeren, voelt de jongere zich meer gehoord en begrepen. Dit schrijft Van der Helm (2012). Jongeren blijken het gevoel te hebben dat zij aandacht te kort komen. Dit kan voorkomen doordat de groepsleiders aansluiten bij de specifieke behoefte van het individu. Hierbij is het erg belangrijk dat de groepsleiding zich niet laat leiden door bijvoorbeeld eerder opgedane ervaringen met de jongere of wat er over de jongere bekend is uit zijn voorgeschiedenis (Van der Helm & Hanrath, 2012). Schuengel geeft aan dat een individualiserende benadering alleen werkt als de groepsleider het individu onvoorwaardelijk accepteert en waardeert. Ook het N.J.I. sluit hierbij aan, zoals al eerder in paragraaf 7.1 is beschreven.

In de interviews wordt door de groepsleiders aangegeven dat er meer aandacht voor individuele gesprekken nodig is, echter dat die mogelijkheid er niet is (fragmenten 2.6.71.1; 10.10.24.1; 11.8.45.2). Er wordt aangegeven dat er te weinig personeel is om de taken uit te voeren (fragment 10.8.22.2) en er is sprake van aandachtgebrek door de grootte van de groepen (fragment 11.8.42.1). Hieruit kan geconcludeerd worden niet alleen uit de literatuur, maar ook uit de interviews blijkt dat de groepsleiders bij Lindenhorst-Almata individuele ondersteuning zeker belangrijk vinden, maar dat dit in de praktijk echter niet vorm gegeven kan worden, als men zou willen. Groepsleiders zouden beter kunnen ondersteunen door meer individueel te ondersteunen. Dat betekent echter dat er ook meer gelegenheid moet zijn in de vorm van momenten dat er individueel ondersteund kan worden zonder dat dit ten koste gaat van de begeleiding die geboden wordt op de leefgroep.

Dat dit problemen oplevert voor de overstap wordt gesignaleerd door een behandelcoördinator. Zij geeft aan dat de groepsleiding te weinig mogelijkheden heeft om actief bezig te zijn met de jongeren aangaande de overstap naar open jeugdzorg (fragment 12.12.38.2) en een groepsleider geeft aan dat de consequentie is dat de jongeren onvoldoende voorbereid worden op de vervolgsetting (fragment 10.27.43.1).

7.2.5 Erkenning en acceptatie

Erkenning en acceptatie door de groepsleiding kan gegeven worden door de jongere meer individuele aandacht te geven, zoals in het voorgaande is beschreven. Belangrijk hierbij is ook de jongere positief te bekrachtigen. Dit is mogelijk door positieve gedragingen en eigenschappen steeds opnieuw te benadrukken. Door geen nadruk te leggen op het negatieve en juist meer aandacht voor het positieve, zal dit voor de jongere beter werken. Zijn of haar zelfbeeld, wat vaak al laag is, kan hierdoor verbeteren en het zelfvertrouwen van de jongere zal toenemen. Verder is respect voor de jongere erg belangrijk. Ook dit versterkt diens zelfbeeld (Van der Helm & Hanrath, 2012).

Het is belangrijk dat groepsleiders aansluiten bij het cognitieve niveau van de jongere en aan het sociaal en emotioneel ontwikkelingsniveau van de LVB-jongeren. Er wordt in de praktijk nog teveel gerefereerd aan

de kalenderleeftijd van een jongere. De jongere ziet er misschien uit als iemand van 15 jaar maar het kan zijn dat zijn mentale ontwikkelingsleeftijd functioneert op een niveau van acht of negen jaar (William Schrikker groep, 2014).

Op de vraag of de behandelcoördinator verschil zag tussen normaal begaafde jongeren en jongeren met LVB-problematiek gaf zij het volgende aan: *“Het gevoel van goed of fout, dat hebben ze allemaal gewoon in veel mindere mate. Geestelijk zijn ze minder, lichamelijk zien zij er groot uit maar van binnen zijn ze eigenlijk nog heel jong. Ze vinden het allemaal heel lastig, en daar is denk ik normaal minder aandacht voor. Het moet toch vaak snel”* (Ten Brake, 2014).

Hoewel de individuele verschillen groot kunnen zijn laat onderstaande grafiek zien dat er een groot verschil is tussen de kalenderleeftijd en de mentale ontwikkeling van een jongere met LVB. Op de vraag of de behandelcoördinator verschil zag tussen normaal begaafde jongeren en jongeren met LVB-problematiek gaf zij het volgende aan: *“Het gevoel van goed of fout, dat hebben ze allemaal gewoon in veel mindere mate. Geestelijk zijn ze minder, lichamelijk zien zij er groot uit maar van binnen zijn ze eigenlijk nog heel jong. Ze vinden het allemaal heel lastig, en daar is denk ik normaal minder aandacht voor. Het moet toch vaak snel”* (Ten Brake, 2014).

Hoewel de individuele verschillen groot kunnen zijn laat onderstaande grafiek (figuur 2) zien dat er een groot verschil is tussen de kalenderleeftijd en de mentale ontwikkeling van een jongere met LVB.

(figuur 2)

Om jongeren te kunnen helpen met de overgang van gesloten naar open opvang is het belangrijk dat opvoeders een juiste benaderingswijze hanteren. Een juiste benaderingswijze houdt in dat de begeleider mogelijkheden creëert voor persoonlijke groei van de jongeren. Dit vraagt enkele specifieke kwaliteiten in het bijzonder van de groepsleiding zoals empathie, echtheid, oprechte betrokkenheid en goed naar een jongere kunnen luisteren (Willems & Embregts, 2011).

Uit onderzoek is gebleken dat groepsleiders de ontwikkelingen van empathie en prosociaal gedrag en de internalisering van regels bij jongeren kunnen bevorderen door hun uit te leggen waarom hun gedrag “verkeerd” is, bijvoorbeeld door te wijzen op de negatieve gevolgen ervan voor anderen (Riksen-Walraven, 2004).

In het eerder genoemde onderzoek van Harder wordt aangegeven dat de groepsleiders die in een residentiële setting werken meer training en supervisie nodig zouden hebben in positieve benaderings-

vaardigheden richting de jongere (Harder, 2014). In een interview met de groepsleiders is genoemd dat groepsleiders meer kunnen aansluiten bij het individu (fragment 6.19.15.1). Complimenten zijn belangrijk, maar jongeren horen te vaak negatieve opmerkingen (fragmenten 2.14.94.1; 2.14.95.1). Verder hebben de jongeren zelf aangegeven dat zij willen dat de begeleiding positief moet begeleiden (fragment 4.4.7.2) en meer vertrouwen geven (fragment 8.12.21.1).

7.2.6 Acceptatie van beperking

Het is belangrijk dat de jongere zijn beperking leert accepteren, zo is reeds beschreven in hoofdstuk 4.5. De jongere zal dan beter in staat zijn om behandeling te accepteren. Dit is belangrijk omdat de tijd die de jongere heeft, mogelijk alleen maar beperkter zal worden, gezien de ontwikkelingen binnen de jeugdzorg, zoals beschreven is in Hoofdstuk 1. De groepsleider kan hierin ondersteunen door hierop aan te sluiten zoals in de voorgaande paragraaf is beschreven.

Een beperking kan worden gezien als een verlies. Een verlies kan een proces van rouw met zich mee brengen. Dit is eerder uitvoerig beschreven in paragraaf 4.6. Algemeen kan worden gesteld dat het optimaliseren van het opvoedingsklimaat (warme relaties, duidelijke grenzen) helpt bij verliesverwerking (Keirse, 2006). Een jongere die met verlies wordt geconfronteerd, heeft (onder meer) behoefte aan zekerheid. Van belang is om waar mogelijk duidelijkheid te verschaffen. Daarnaast bestaat bij de jongere de behoefte om gevoelens die samenhangen met het verlies te delen en de pijn te verlichten. Tegelijkertijd is het voor de jongere niet makkelijk om over gevoelens te praten. Uiting vinden in spel, zoals een jonger kind dat kan, is vaak niet meer passend. Verdriet uithuilen zal wegens peer-pressure vaak geen optie zijn. Met de jongere zal gezocht moeten worden naar een passende uitingsvorm voor het verdriet.

Rouwtaken, eveneens beschreven in paragraaf 4.6, doen zich niet na elkaar, maar vaak naast elkaar voor. Voor de groepsleiders/mentors bestaat de uitdaging om scherp aan te sluiten bij wat voor de jongere en de ouders op elk moment helpend en actueel is. Omdat dit per definitie een individueel proces is, is 'nabij zijn' daarom een eerste vereiste met betrekking tot alle rouwtaken. De groepsleider/mentor zal voortdurend sensitief moeten zijn voor de (vaak verholde) signalen die de jongere afgeeft over de wijze waarop hij zich bewust is van zijn beperking en de gevoelens die dat met zich mee brengt. Nabijheid is nodig om dergelijke subtiele signalen op te kunnen vangen. De uitingen van de jongere kan de groepsleider/mentor aangrijpen om -vanuit nabijheid en begrip- het gesprek te voeren over de frustratie, boosheid of onmacht en de mogelijke relatie tot het moeilijke leren. Specifieke begeleiding die kan worden ingezet bij de verschillende stadia van rouwverwerking wordt beschreven in de Programmahandleiding paragraaf 4.3 (Sondeijker, F; Persoon, A; Jansen, P., 2011). Gesteld kan worden dat als een jongere meer inzicht heeft gekregen in zijn beperking en met zijn beperking weet om te gaan, dit ten goede komt aan de duur van het traject binnen de gesloten opvang.

7.2.7 Positieve rolmodellen

De groepsleiding kan hierop aansluiten door ervoor te zorgen dat zij zelf positieve rolmodellen zijn. Dit kunnen zij doen door de jongere altijd respectvol te behandelen, ook al misdraagt deze zich. Als de groepsleiding laat zien wat het gewenste gedrag is en dit keer op keer herhaald wordt, zal de jongere het voorbeeld gaan overnemen. De jongere zal zich meer gewaardeerd, geaccepteerd en gesteund gaan voelen. Dit draagt dus weer bij aan zijn intrinsieke motivatie waardoor er meer draagvlak gecreëerd wordt om de jongere meer bereid te krijgen om aan de behandeling mee te werken (Van der Helm & Hanrath, 2012). Gesteld kan worden dat als een jongere meer bereid is om mee te werken dit eveneens ten goede komt aan de duur van het traject binnen de gesloten opvang, dat wil zeggen dat de tijd binnen de gesloten jeugdzorg korter wordt. Daarbij moet echter wel opgemerkt worden dat het gemiddeld zes maanden duurt voordat een jongere die in geslotenheid is geplaatst, gemotiveerd is om over te gaan tot actief veranderen,

dus mee te werken aan zijn behandeling (Helm, Klapwijk, Stams, & Laan, 2009). Bij jongeren met een LVB is dit nog moeilijker zoals eerder omschreven in paragraaf 4.8.

7.2.8 Ondersteuning door netwerk

Ondersteuning door het netwerk van de jongere is erg belangrijk. Schuengel onderstreept het belang van een ondersteunend netwerk. Hij beschrijft de complexe situatie wat betreft de affectieve relaties tussen ouders en de jongere die om welke reden dan ook verstoord kan zijn. Als de ouders samen met de jongere aan die verstoorde relatie willen werken om tot gedragsverandering te komen, dan is de kans aanwezig dat de relatie zich weer herstelt (Schuengel, Venmans, Van IJendoorn, & Zegers, 2006). Het is de taak van de groepsleider om hier zoveel mogelijk in bij te dragen door bij de ouders bewustwording en inzicht te creëren. Om de overstap naar open te maken is het herstellen van deze relatie erg van belang omdat ouders de meest belangrijke steunende factoren voor de jongere zijn. Het blijft belangrijk dat groepsleiders de band tussen de jongere en ouders erkennen en ruimte bieden voor contacten tussen ouders en de jongere. (Van der Helm & Hanrath, 2011)

In de gehouden interviews komt naar voren dat ouders en verwanten vooral het sociaal netwerk behelzen. De groepsleiding geeft in de interviews aan dat ze het sociaal netwerk belangrijk vinden voor de jongeren (fragment 5.7.31.1) en terugkeer naar een positief netwerk toejuichen (fragment 5.7.33.1). Daarbij is de betrokkenheid van ouders bij de jongere belangrijk (fragment 11.22.78.10). Bij de groepsleiding zijn de vrienden die een jongere heeft nauwelijks in beeld. Dit kan komen doordat de vrienden al met justitie in aanraking zijn geweest en daardoor niet op bezoek willen komen. Groepsleiders hebben aangegeven dat zij graag zouden zien dat vrienden meer op de groep op bezoek komen, zodat ze in kaart kunnen brengen wat de positieve sociale contacten zijn, waarop de jongere straks in de open opvang een beroep op kan doen. Zo geeft de heer Pot in interview nummer 11 het volgende aan: *“Wij nodigen ze uit, de helft komt niet opdagen. Die hebben zoiets van wie denken ze dat ze wel niet zijn daar bij die instelling? Kijk, ik zou het omarmen hoor. Nodig al die vriendjes of vrienden gewoon uit. Je kan ze beter uitnodigen dan dat je ze gaat afstoten want dat gaat alleen maar frictie opleveren”* (fragment 11.25.86.1).

7.3 Samenvatting en conclusies deelvraag 4

“Hoe kunnen groepsleiders ondersteuning bieden die aansluit bij de specifieke behoeften van de doelgroep met betrekking tot de overgang van gesloten jeugdzorg naar een open setting?”

De groepsleiding moet in staat kunnen zijn een veilige omgeving voor de jongere te creëren en de jongere onvoorwaardelijke acceptatie kunnen bieden. Daarnaast is het belangrijk dat de groepsleiding de jongere ondersteunt in het aanleren om negatieve verwachtingspatronen om te zetten in positieve overtuigingen. Verder is het van belang dat de jongere een ondersteunend netwerk om zich heen krijgt. Dit is zowel uit de literatuur als uit de interviews gebleken.

De jongere moet in staat kunnen zijn om met de open setting om te kunnen gaan. Om dit te kunnen, zal er meer tijd besteed moeten worden aan de individuele begeleiding. Praktisch gezien blijkt dit echter niet haalbaar, omdat er te weinig begeleiding beschikbaar blijft voor de rest van de groep.

Als de groepsleiders willen aansluiten is het van groot belang dat zij weten hoe de ondersteuning in de open opvang eruit ziet en welke vaardigheden de jongeren daar nodig hebben. Dit blijkt in de praktijk niet het geval te zijn. Meerdere groepsleiders en behandelcoördinatoren geven aan dat zij niet weten hoe het bij de open opvang er aan toe gaat en wat daar voor nodig is. Dit zal eerst meer duidelijk moeten zijn om hier adequaat bij aan te kunnen sluiten.

Ook is het belangrijk dat groepsleiders kunnen aansluiten bij het cognitieve niveau van de jongere en aan het sociaal en emotioneel ontwikkelingsniveau van de LVB-jongeren. Er wordt in de praktijk nog teveel gerefereerd aan de kalenderleeftijd van een jongere.

Er kan geconcludeerd worden dat er meer samenwerking nodig is tussen de settingen om de jongere adequater te ondersteunen en meer veiligheid te bieden. Als men op de hoogte is van elkaars werkwijze dan kan daar beter op ingespeeld worden door de huidige opvang en aangesloten worden door de nieuwe setting. Verder zullen de verwachtingen ten aanzien van de volgende setting realistischer zijn waardoor de jongere minder teleurstelling zal ervaren en de kans kleiner zal zijn dat hij hierdoor weer terugvalt.

Hoofdstuk 8 – Beantwoording deelvraag 5

“Wat hebben de groepsleiders van Lindenhorst-Almata nodig om ondersteuning te kunnen bieden die succesvol is?”

Om ervoor te zorgen dat groepsleiders de juiste ondersteuning kunnen geven aan de jongeren is het van belang dat onderzocht wordt waar de groepsleiders behoefte aan hebben en dat tevens aansluit op de behoeften van en de begeleiding aan de jongeren. Als aan de behoeften van de groepsleiders is voldaan en zij tevreden zijn met hun werksituatie dan zal dit immers mede ten goede komen aan de hulpverleningsrelatie met de jongeren. Aan de hand van de specifieke behoeften van de jongeren die in hoofdstuk 4 zijn vastgesteld, zal per specifieke behoefte in de paragrafen 8.1 tot en met 8.9 beschreven worden d.m.v. de literatuur en de interviews wat de behoeften van de groepsleiders zijn om hierin succesvol te kunnen ondersteunen. In paragraaf 8.10 worden tot slot de conclusies beschreven die antwoord geven op bovenstaande deelvraag.

8.1 Zorg en ondersteuning

In paragraaf 7.2.1 wordt geschreven over sensitieve responsiviteit. Dit houdt in dat de groepsleiding oog heeft voor de specifieke behoeften van de jongere. Er is door de groepsleiders in de interviews benoemd dat zij behoefte hebben aan meer psychopathologie. Als de groepsleiders meer kennis van de ziektebeelden en de daarbij behorende begeleiding hebben dan kan er beter aangesloten worden. Geconcludeerd wordt dat er ook beter aangesloten kan worden door de groepsleiding en de groepsleiding meer oog heeft voor de specifieke behoeften voor de jongere, omdat dan de groepsleiding weet waar zij op moet letten.

Om de jongeren te kunnen ondersteunen hebben de groepsleiders behoefte aan scholing, vooral meer kennis ten aanzien van psychopathologie. Er zijn drie geïnterviewden die hebben aangegeven dat er meer kennis van psychopathologie en de daarmee samenhangende begeleiding nodig is (fragmenten 2.12.88.2; 11.1.1.2; 5.12.39.1)

8.2. Veiligheid

De groepsleiding vindt veiligheid belangrijk voor de jongeren en heeft zelf veiligheid nodig om ondersteuning te kunnen bieden aan de jongeren (fragment 2.14.92.2; 10.16.30.2). Als een groepsleider veiligheid ervaart dan betekent dit dat hij beter in staat is om doelen voor zichzelf en voor de jongeren te verwezenlijken. Als belangrijkste oorzaak van het feit dat er geen veiligheid wordt ervaren wordt de aanstaande reorganisatie en privatisering van de organisatie genoemd. Dit brengt veel onrust mee voor zowel jongeren als medewerkers met als resultaat dat medewerkers soms meer bezig zijn met hun eigen situatie dan met het begeleiden en behandelen van LVB-jongeren. Dit gaat ten koste van de veiligheid in het algemeen. De groepsleiders hebben dus duidelijkheid nodig aangaande de aanstaande reorganisatie. Dit kan geboden worden door duidelijkheid te geven omtrent de overnamekandidaat en dat groepsleiders weten of ze wel of niet hun baan houden.

8.3 Structuur en duidelijkheid

De jongere heeft behoefte aan structuur en duidelijkheid. In paragraaf 7.2.3 is geconstateerd dat dit geboden kan worden door ondersteuning in de opbouw van verlof, de jongere duidelijkheid te geven in wat hem te wachten staat in de open setting en dat er meer samenwerking nodig is tussen de gesloten en open opvang.

Er is uit de interviews naar voren gekomen dat de groepsleiding op dit moment niet weet hoe het er aan toe gaat binnen de open setting. Er wordt gesproken over een kloof tussen de gesloten en open opvang (fragment 5.11.38.3), Dat het verschil te groot is (fragment 12.5.16.1) en dat de open groep geen zicht heeft op de behandeling die Lindenhorst-Almata geeft (fragment 12.5.16.1; 12.5.18.4). De vraag die gesteld kan worden is hoe de groepsleiding dan in haar begeleiding adequaat kan ondersteunen. Zo geeft de heer Donker in het interview aan dat de groepsleiding onterecht hoge verwachtingen heeft van de open setting waardoor dit leidt tot terugval van de jongere, omdat deze hierdoor ook te hoge verwachtingen heeft en die verwachtingen niet uitkomen (bijlage F). Hierdoor raakt de jongere teleurgesteld en draagt dit wederom bij aan de reeks negatieve ervaringen die de jongere in het verleden reeds heeft opgedaan. De groepsleiding zou door zich op de hoogte te stellen hoe het in de open setting eraan toegaat, een beter, dat wil zeggen, een realistischer beeld aan de jongere kunnen meegeven, waardoor de verwachtingen van de jongere reëler zijn en teleurstellingen hierdoor voorkomen kunnen worden.

8.4 Individuele begeleiding

De ondersteuning van de begeleiding die nu geboden wordt, is én gericht op de groepsactiviteiten én gericht op het werken vanuit het Sociaal Competentiemodel. Dit model is al eerder beschreven in hoofdstuk 5. Vanuit GRIP leert de jongere aan zijn of haar vaardigheden te werken door het 'doen', het 'ervaren'. Vanuit het Sociaal Competentiemodel wordt de jongere begeleid om de vaardigheden die hij al beheerst te versterken en zijn mogelijkheden te vergroten. De realiteit is echter dat als een jongere door wil stromen naar een andere situatie zoals de open setting, de jongere dan in staat zal moeten zijn om hiermee om te kunnen gaan.

Om dit te kunnen doen zal er door de groepsleiding (nog) meer tijd besteed moeten worden aan individuele begeleiding. In de praktijk is dit echter niet mogelijk omdat er twee begeleiders beschikbaar zijn voor de hele groep. Als dan de ene groepsleider individueel aan de slag gaat met een jongere, betekent dit dat de andere groepsleider de andere jongeren onder zijn of haar hoede krijgt. Hierdoor is individuele begeleiding praktisch moeilijk uitvoerbaar. De groepsleiding heeft dus meer tijd nodig om jongeren individueel te kunnen begeleiden.

Hoewel de behandelcoördinator minder te maken met de directe begeleiding is het belangrijk dat het contact tussen de jongere en de behandelcoördinator goed is. Groepsleiders hebben het nodig dat het contact tussen de behandelcoördinator en de jongere goed is. De behandelcoördinator stelt samen met de groepsleider de doelen op en heeft ook individuele gesprekken met de jongere. Als het contact met de jongere goed is, is dit in het belang van de jongere. De helft van de ondervraagde jongeren geeft aan dat de behandelcoördinator meedenkt, goed ondersteunt en snel reageert (fragmenten 9.2.4.1; 6.2.2.1; 6.2.2.3), De andere helft geeft aan dat de ondersteuning slecht is, er weinig contact is en dat de behandelcoördinator niet helpt (fragmenten 3.2.3.1; 4.2.3.1; 7.2.5.1). Ook een groepsleidster geeft aan dat de behandelcoördinator te weinig tijd heeft (fragment 2.4.62.2).

Uit de literatuur blijkt ook dat jongeren aangepast gedrag kunnen laten zien teneinde hun verblijf op de instelling zo kort mogelijk te laten duren (dit wordt verder omschreven onder paragraaf 8.5.) (Pinkxteren & Brugman, 2004). Dit blijkt ook uit de interviews met de jongeren, op de vraag waar de groepsleiding hulp kan bieden, geeft de jongere aan dat hij al bezig is met verlof (fragment 6.5.5.1.) Dit heeft in de meeste gevallen negatieve gevolgen voor een succesvolle overstap. De motivatie om aan zijn of haar behandeldoelen te werken komt niet voort uit intrinsieke motivatie maar uit excentrieke motivatie. Het 'ware' gedrag van de jongere is dus niet veranderd en zal naar alle waarschijnlijkheid in een setting waarin minder structuur en controle is weer de overhand gaan nemen. Het doel, netjes gedragen zodat de jongere naar een vervolginstelling kan, is immers bereikt. De noodzaak om het aangepaste gedrag vol te houden is niet meer aanwezig en de jongere zal terugvallen in zijn of haar oude gedrag.

Uit onderzoek blijkt dat er gebruik gemaakt van wordt van motiverende gespreksvoering (Sondeijker, Persoon, & Jansen, Theorie handleiding Grip 1.0, 2011). Het is niet duidelijk hoe de groepsleiders de motiverende gespreksvoering toepassen. Wel is duidelijk dat jongeren met een LVB hier behoefte aan hebben.

8.5 Erkenning en acceptatie

Veel groepsleiders hebben moeite om voldoende aandacht te hebben voor zowel de groep als het individu. Kan de hulp die groepsleiders aan de jongeren geven gewaarborgd worden? Hoe kijken jongeren tegen de groepsleiding aan en wat heeft de groep voor een invloed op het gedrag van de jongeren? De groepsleiders geven in interviews aan dat er minder tijd is voor de jongeren maar ook dat de groepsleiders moeite hebben om hun aandacht te verdelen tussen de groep en tussen het individu (fragment 10.8.22.2; 11.2.4.2;). Uit een onderzoek van Harter en anderen blijkt dat groepsleiders een dubbele taak hebben. Zij moeten niet alleen werken met een groep en de onderlinge dynamiek in een groep kunnen hanteren, maar ook aandacht besteden aan individuele jongeren (Harter, 1997).

Als eerste zal de rol van de groepsleider toegelicht worden. Hiervoor wordt er gebruik gemaakt van een citaat uit het tijdschrift voor orthopedagogiek waarin duidelijk staat omschreven wat de rol van de groepsleider is en hoe jongeren zich kunnen gaan gedragen in de interactie met een groepsleider.

“Groepsleiders spelen in het dagelijks contact met de jongeren de rol van opvoeder en verzorger en vormen daarmee een belangrijke bron van sociale steun. Wanneer een jongere het gevoel heeft volledig zichzelf te kunnen zijn en er een basis van vertrouwen bestaat tussen de jongere en de groepsleiding, met andere woorden wanneer er sprake is van een hoge ‘level of voice’ van de jongere in relatie tot de groepsleiding, zal dit een meer positieve zelfwaardering bij de jongere kunnen bewerkstelligen. Echter, door het gedwongen karakter van de behandeling bestaat er de mogelijkheid dat de groepsleiding in de beleving van een jongere een paradoxale rol speelt.

Aan de ene kant zijn groepsleiders vertrouwensfiguren met wie zij hun problemen kunnen bespreken en van wie zij belangrijke sociale ondersteuning kunnen ontvangen. Aan de andere kant zijn groepsleiders de uitdragers van een behandeling waarvoor zij niet vrijwillig hebben gekozen. Uit onvrede met de situatie en uit angst voor een negatieve evaluatie van de behandeldoelen met een langer verblijf als gevolg kunnen jongeren zich zo gaan gedragen als zij denken dat er van hen verwacht wordt” (Pinkxteren & Brugman, 2004).

Hoewel het onderzoek waaraan wij refereren is uitgevoerd binnen een gesloten jeugdinstelling met alleen maar meisjes kunnen deze gegevens wel gebruikt worden omdat hierin expliciet de rol van de groepsleider wordt weergegeven.

Het citaat spreekt over de paradoxale rol die de groepsleiding speelt in de ogen van de jongeren. Dit komt ook in de interviews met de groepsleiders duidelijk naar voren. Daarin wordt aangegeven dat de jongeren de groepsleiding ook als autoriteit zien en dus als onderdeel van het systeem (fragment 10.4.15.5). Dat maakt het moeilijk om een vertrouwensband met de jongere op te bouwen. Dit is extra moeilijk voor de jongeren. In hun beleavingswereld is het aan de ene kant de groepsleider die je helpt en je vraagt om hem te vertrouwen, aan de andere kant de groepsleider die de deur op slot draait en je regelmatig naar kamer stuurt.

Bovendien is de jongere geplaagd door de rechter en werkt de groepsleider vrijwillig op de leefgroep. Jongeren met een LVB zijn geneigd om dit als argument gebruiken om niet mee te werken of te veranderen. In zo'n geval zal de jongere aangeven dat de groepsleider makkelijk praten heeft.

Voorbeeld:

“U gaat straks weer naar uw gezin, ik kan dat niet” of “U kunt rustig tegen ons zeggen dat we maar één bakje chips mogen want u rijdt straks toch even lekker langs de Mc Donalds.”

8.6 Acceptatie van beperking

In paragraaf 4.4 is omschreven dat het erg belangrijk is dat een jongere zijn beperking accepteert door middel van een rouwproces. Dat is beschreven aan de hand van de vier rouwtaken van Worden.

Het is echter ook belangrijk dat een groepsleider kan herkennen in welke fase van het rouwproces de jongere zich bevindt en hierbij kunnen aansluiten. Als de groepsleiding namelijk kan aansluiten bij de juiste fase zal niet alleen de jongere, maar ook zijn ouders en andere betrokkenen helpen. Zij hebben dan meer inzicht in wat de beperking inhoudt en als zij kunnen accepteren dat hun kind een beperking heeft, dan zijn zij beter in staat om de jongere te begrijpen en te ondersteunen.

Groepsleiders hebben kennis nodig omtrent rouwtaken en hoe daar bij aangesloten kan worden bij de jongere. Het is de vraag of groepsleiders daar voldoende kennis over hebben.

8.7 Leren door herhaling

Groepsleiders kunnen jongeren met een LVB helpen door situaties of leerervaringen te blijven herhalen. Jongeren met een LVB hebben vaak niet het vermogen om wat in de ene situatie geleerd is ook toe te kunnen passen in een andere situatie met een vergelijkbare context. In ieder situatie leert de jongere met een LVB dus weer opnieuw (Boertjes & Lever, 2007).

Daarom is het van belang dat een groepsleiding duidelijk uitlegt wat er van de jongeren verwacht wordt en dat hij tevens uitlegt hoe jongeren dit één op één in een andere situatie kunnen gebruiken. Daarbij is het van belang dat de groepsleiding blijft herhalen, net zo lang totdat de ervaring als het ware “ingesleten” is. Om jongeren een succesvolle overgang te kunnen laten maken naar de open jeugdzorg is het van belang dat de groepsleiders zich bewust zijn dat blijven herhalen van leerstof de sleutel kan zijn tot succes.

Verder is het belangrijk dat de groepsleiding voldoende tijd heeft om deze behandeling te kunnen geven. Uit de interviews blijkt dat er vaak onvoldoende tijd is om jongeren vaardigheden aan te leren (fragment 11.15.53.1) en dat groepsleiders denken dat tijd en geld ten koste gaan van de behandeling (fragment 5.9.36.1).

8.8 Ondersteuning door sociaal netwerk

Een groepsleider vindt het belangrijk dat als een jongere geen steunbronnen heeft dat er gezocht kan worden naar positieve steunbronnen (fragment 12.8.5.1).

Er kan hierbij gedacht worden aan bijvoorbeeld volwassenen die de jongere (en zijn ouders) ondersteunen. Op de Lindenhorst-Almata wordt in het geval dat een jongere geen familie heeft of geen contact meer heeft met zijn familie actief gezocht naar iemand die de jongere wil ondersteunen. Er zijn jongeren die bezoek krijgen van iemand vanuit het 'maatjesproject'. In de praktijk blijkt het moeilijk om personen te vinden die bereid zijn 'maatje' te worden met jongeren met een LVB. Vervolgens is het 'maatje' blijven nog moeilijker, vanwege de vaak egocentrische denkwijze die de jongeren meestal hebben en het moeilijk in kunnen leven in een ander.

Dit is van belang omdat de kans dat een jongere met LVB zonder positieve steunbronnen een succesvolle overgang kan maken gering is.

8.9 Samenvatting en conclusie deelvraag 5

“Wat hebben de groepsleiders van Lindenhorst-Almata nodig om ondersteuning te kunnen bieden die succesvol is?”

Groepsleiders hebben behoefte aan scholing op het gebied van psychopathologie.

Wat de groepsleiders van Lindenhorst-Almata momenteel als eerste nodig hebben is rust en duidelijkheid omtrent de aankomende privatisering. Dit kan geboden worden door duidelijkheid te geven omtrent de overname kandidaat en dat groepsleiders weten of ze wel of niet hun baan behouden.

Groepsleiders hebben kennis nodig aangaande de open setting zodat duidelijkheid gegeven kan worden aan de jongeren wat er van hun verwacht wordt.

De groepsleiders geven in interviews aan dat ze meer tijd nodig hebben om individuele begeleiding te kunnen geven die de overgang naar een open setting bevorderen. Daarnaast heeft de groepsleiding behoefte aan meer steun door de behandelcoördinator aan de jongere. De jongere kan hier hierdoor meer gemotiveerd worden.

Om bij een jongere van extrinsieke motivatie intrinsieke motivatie te maken is het belangrijk dat groepsleiding kennis heeft van motiverende gespreksvoering. Het is onduidelijk op welke wijze groepsleiding dit toepast en wat het kennisniveau is.

Groepsleiding moet zich daarnaast bewust zijn van de paradoxale rol die zij in de ogen van de jongeren speelt. Aan de ene kant de vertrouwenspersoon en mentor, aan de andere kant de persoon die de deur op slot doet.

Als laatste is het belangrijk dat een groepsleider aansluit bij de juiste fase in de rouwverwerking waarin de jongere zich bevindt. Dat kan hij of zij doen door “nabij” te zijn bij de jongere en aandacht te hebben voor de behoefte van de jongere.

Hoofdstuk 9 Conclusies en beantwoording / Discussie

Voordat de hoofdvraag beantwoord wordt, worden kort en overzichtelijk de conclusies uit de deelvragen weergegeven in paragraaf 9.1. tot 9.6. Vervolgens zal de hoofdvraag beantwoord worden in paragraaf 9.7 en tot slot worden in dit hoofdstuk afgesloten worden in paragraaf 9.8 met discussiepunten.

9.1 Hoofdstuk 3 – Inleiding LVB

Als wij kijken naar de kenmerken behorend bij de problematiek LVB en daarnaast de andere problematiek waarmee de jongeren te maken kunnen hebben, zijn de gevolgen van een LVB onder andere dat deze jongeren moeite hebben om informatie te verwerken. Verder vinden zij situaties en prikkels van buitenaf moeilijk te begrijpen en hebben hier mee tijd voor nodig. De jongeren hebben moeite met overzicht houden, situaties in te schatten, en hebben tevens een verminderd inlevingsvermogen in anderen en zichzelf. Daarnaast hebben jongeren met een LVB gebrek aan bepaalde sociale vaardigheden. Deze combinatie leidt over het algemeen tot gedragsproblematiek. Bij jongeren met een LVB is sprake van bijkomende problematiek en dit heeft gevolgen voor het dagelijks leven.

9.2 Hoofdstuk 4 - deelvraag 1

“Wat zijn de specifieke behoeften van een jongere met een licht verstandelijke beperking (LVB)?”

Uit de literatuur en de interviews blijken dat de jongere met een LVB de volgende specifieke behoeften heeft:

- Zorg en ondersteuning
- Veiligheid
- Structuur en duidelijkheid
- Individuele begeleiding
- Erkenning en acceptatie
- Acceptatie van beperking
- Positieve rolmodellen
- Leren door herhaling
- Ondersteuning door sociaal netwerk

9.3 Hoofdstuk 5 - deelvraag 2

“Op welke wijze worden jongeren met LVB-problematiek binnen Lindenhorst-Almata, die de overgang van gesloten naar een open setting maken, op dit moment ondersteund en voorbereid op deze overgang?”

De jongeren met LVB-problematiek worden binnen Lindenhorst-Almata op de volgende wijze ondersteund en voorbereid op de open setting:

- door het **pedagogisch leefklimaat**: dit dient veilig te zijn;
- **Sociaal Competentiemodel en GRIP**: methodieken zijn toereikend;

- **EQUIP/TOPs;**
- **Vertrekhuys:** is succesvol omdat groepsleiding over en weer op de hoogte zijn van elkaars handelwijze;
- **verlofopbouw en verlofplanning:** geeft duidelijkheid en structuur. Jongeren weten waar zij dan aan toe zijn;
- **Pilot trajectzorg:** itb-er heeft contact met vervolgsetting en school en begeleidt de overgang;
- de itb-er heeft **te weinig aandacht** voor de jongeren, omdat de caseload te groot is;
- **Lindenhorst-Almata is (nog) niet ingesteld is op de trajectzorg;**
- **instellingen houden vast aan hun eigen manier van werken:** als trajectzorg de toekomst wordt is het belangrijk dat ketenpartners op elkaar zijn afgestemd door dezelfde behandelvormen en methodieken aan te bieden. Dit maakt dat de instellingen beter kunnen op elkaar kunnen aansluiten en de jongeren de overgang makkelijker kunnen maken.

9.4 Hoofdstuk 6 – deelvraag 3

“Welke vaardigheden hebben de LVB-jongeren nu en wat hebben zij nodig om de overgang van gesloten naar open jeugdzorg te kunnen maken?”

De vaardigheden die de jongeren hebben is afhankelijk is van de situatie voor opname. Als beginpunt worden de vaardigheden aangehouden die op de kennismakingsfase kaart staan (bijlage C).

Om de overgang te kunnen maken naar de open jeugdzorg moet de jongere over de volgende vaardigheden beschikken:

- Zelf een (gezonde) maaltijd kunnen bereiden
- Drie keer per dag eten (gezond leefpatroon)
- Zelfstandig boodschappen kunnen doen
- Budgetteren (genoeg geld hebben om maandelijks rond te kunnen komen)
- Zelfstandig en op tijd kunnen opstaan
- Zichzelf en zijn leefomgeving hygiënisch kunnen houden
- Dagelijkse routine kunnen vormgeven
- Zelfstandigheid hebben in het nakomen van afspraken of afbellen als dit niet lukt
- Een hulpvraag stellen bij de juiste persoon.

Vanuit de interviews blijkt dat de groepsleiding niet weet of de vaardigheden die de jongeren nodig hebben wel aansluiten bij de gesloten setting. Dit is echter essentieel om de overgang van gesloten naar open succesvol te kunnen maken.

De afstemming van de vaardigheden die nodig zijn binnen de vervolgsetting moeten meer afgestemd worden met de gesloten fase.

9.5 Hoofdstuk 7 deelvraag 4

“Hoe kunnen groepsleiders ondersteuning bieden die aansluit bij de specifieke behoeften van de doelgroep met betrekking tot de overgang van gesloten jeugdzorg naar een open setting?”

Uit de literatuur en de interviews is gebleken dat de groepsleiders ondersteuning kunnen bieden die aansluit bij de specifieke behoeften van de jongere door:

- een veilige leefomgeving voor de jongere te creëren;
- de jongere onvoorwaardelijke acceptatie bieden;
- de jongere te ondersteunen in het aanleren om negatieve verwachtingspatronen om te zetten in positieve overtuigingen;
- de jongere helpen een ondersteunend netwerk om zich heen te krijgen;
- de jongere moet in staat kunnen zijn om met de open setting om te kunnen gaan. Om dit te kunnen, zal er meer tijd besteed moeten worden aan de individuele begeleiding. Praktisch gezien blijkt dit echter niet haalbaar, omdat er te weinig begeleiding beschikbaar blijft voor de rest van de groep;
- kennis te hebben van de ondersteuning in de open opvang en welke vaardigheden de jongeren daar nodig hebben. Dit blijkt in de praktijk niet het geval te zijn;
- Aan te sluiten bij het cognitieve niveau van de jongeren en aan het sociaal en emotioneel ontwikkelingsniveau. Er wordt in de praktijk nog teveel gerefereerd aan de kalenderleeftijd van een jongere;
- meer samenwerking nodig tussen de settings om de jongere adequater te ondersteunen.

9.6 Hoofdstuk 8 – deelvraag 5

“Wat hebben de groepsleiders van Lindenhorst-Almata nodig om ondersteuning te kunnen bieden die succesvol is?”

Groepsleiders hebben het volgende nodig om ondersteuning te kunnen bieden die succesvol is:

- behoefte aan scholing op het gebied van psychopathologie
- rust en duidelijkheid omtrent de aankomende privatisering: dit kan geboden worden door duidelijkheid te geven omtrent de overname kandidaat en dat groepsleiders weten of ze wel of niet hun baan behouden;
- kennis aangaande de open setting zodat duidelijkheid gegeven kan worden aan de jongeren wat er van hun verwacht wordt;
- meer tijd om individuele begeleiding te kunnen geven die de overgang naar een open setting bevorderen;
- behoefte aan meer steun door de behandelcoördinator aan de jongere. De jongere kan hier hierdoor meer gemotiveerd worden;
- kennis heeft van motiverende gespreksvoering. Het is onduidelijk op welke wijze groepsleiding dit toepast en wat het kennisniveau is;
- bewustwording van de paradoxale rol die zij in de ogen van de jongeren speelt. Aan de ene kant de vertrouwenspersoon en mentor, aan de andere kant de persoon die de deur op slot doet.
- als laatste is het belangrijk dat een groepsleider aansluit bij de juiste fase in de rouwverwerking waarin de jongere zich bevindt. Dat kan hij of zij doen door “nabij” te zijn bij de jongere en aandacht te hebben voor de behoefte van de jongere.

9.7 Beantwoording van de hoofdvraag

“Op welke wijze kan de groepsleiding van Lindenhorst-Almata een LVB-jongere ondersteunen in de overgang van een gesloten naar een open setting, zodanig dat de LVB- jongere in staat is de nieuwe aangeleerde vaardigheden vast te houden?”

Aan de hand van voorgaande conclusies op de deelvragen kan gesteld worden dat de groepsleiders behoefte hebben aan handvatten waardoor individuele begeleiding aan jongeren met een LVB gegeven. Dit mag echter niet ten koste gaan van de tijd die beschikbaar is voor individuele begeleiding omdat dit vervolgens weer ten koste gaat van de begeleiding van de leefgroep. De jongeren daarentegen hebben aangegeven dat zij gehoord willen worden.

Binnen de ophanden zijnde trajectzorg wordt uitgegaan dat een volledig traject anderhalf jaar duurt. Dit geldt zowel voor de normaal begaafde jongeren als voor de jongeren met een LVB. Uit cijfers vanuit Lindenhorst-Almata blijkt dat een jongere met een LVB 70 dagen langer in de gesloten setting verblijft dan een normaal begaafde jongere. Hieruit concluderen wij dat een jongere met een LVB meer tijd nodig heeft voor het doorlopen van het traject.

Omdat jongeren met een LVB behoefte hebben aan duidelijkheid, rust en structuur, is versnellen geen optie. Daarentegen is het van belang dat de geboden individuele begeleiding gestructureerd aangeboden kan worden op een wijze dat het in de belevingswereld van de jonger past. Daardoor blijft de jongere gemotiveerd, ook als de externe motivator, de groepsleider, vervangen wordt door meer vrijheid binnen de open setting.

Om te kunnen zorgen dat een jongere het geleerde vast blijven binnen de open setting is het van belang dat de jongere intrinsiek gemotiveerd wordt in zijn behandeling. De groepsleiding zal daarom handvatten aangereikt moeten krijgen die zowel een besparing van tijd opleveren in de individuele begeleiding maar die tegelijkertijd de jongere met LVB intrinsiek kunnen prikkelen. Daarbij is het van groot belang dat de jongere er zelf het belang van inziet. Als hulpmiddel voor de groepsleiding hebben wij een handleiding ontwikkeld in de vorm van het Dit ben ik!-boekje. Voor inhoudelijke onderbouwing wordt er verwezen naar Hoofdstuk 11.

9.8 Discussie

Het Dit ben ik!-boekje is de oplossing voor jongeren met een LVB. Daarvoor is het belangrijk dat er eerst duidelijkheid komt in het licht van de transitie jeugdzorg. Er zijn teveel onzekerheden die het leven en de behandeling van de jongeren momenteel beïnvloeden. Als de trajectzorg een feit is dan kan het Dit ben ik!-Boekje een handvat zijn voor jongeren in het traject van gesloten jeugdzorg naar een terugkeer in de maatschappij.

Hoofdstuk 10 Aanbevelingen

Hieronder volgen in het kort aanbevelingen die wij doen aan de hand van ons onderzoek:

Op korte termijn:

- Groepsleiding moet de mogelijkheid krijgen om zich (meer) te verdiepen in de volgende setting van de jongere. Zo kan de groepsleiding ruim van te voren al met de vervolgsetting in gesprek gaan om te kijken wat nodig is voor de betreffende jongere. De nieuwe setting kan zich dan ook voorbereiden op de nieuwe jongere en over en weer zouden wellicht gegevens uitgewisseld kunnen worden ten aanzien van de huidige begeleiding, de behoeften van de jongeren, de vaardigheden die hij al beheerst en de wijze van ondersteuning die in de praktijk het beste blijkt te werken voor de betreffende jongere.
- Een aanbeveling is dat de jongere in een vroeg stadium gaat kijken bij de vervolginstelling en dan ook al contact heeft met zijn nieuwe mentor die duidelijk aangeeft wat er van de jongere verwacht wordt en weet wat de behandeldoelen van de jongere zijn. De jongere weet dan wat er gaat komen en hoeft zich daardoor minder zorgen te maken.
- Het is een aanbeveling dat de Lindenhorst-Almata aansluiting zoekt bij haar ketenpartners aangaande trajectzorg.
- Een aanbeveling is dat er voor en na de uitplaatsing van de jongere contact wordt gezocht met de vervolginstelling. Vooraf om de uitplaatsing beter af te stemmen en om de individuele vaardigheden die nodig zijn binnen de open setting beter vorm te kunnen geven. Achteraf om te evalueren of de vaardigheden wel aansluiten bij de open setting en de jongere in staat is om deze vast te houden. De behandeldoelen om deze vaardigheden te bereiken kunnen dan op elkaar afgestemd worden.
Een mogelijkheid hierin zou kunnen zijn om gedurende de eerste periode na de overstap ondersteuning te bieden in de vorm van 'nazorg'. De jongere zal mogelijk hierdoor meer veiligheid ervaren wat ook de kans op een succesvolle overstap vergroot.
- Scholing ten aanzien psychopathologie, omgaan met rouw en motiverende gespreksvoering

Op lange termijn:

- Een aanbeveling is om te kijken hoe Lindenhorst-Almata het sociale netwerk van de jongere meer kan betrekken binnen de gesloten setting. Daarbij is het belangrijk om goed te kijken of het sociale contact wenselijk is in deze fase van geslotenheid. Bij de vervolgsetting is het sociale netwerk echter hard nodig. Dit kan alleen als er ook in de gesloten setting al aan wordt gewerkt.
- Een aanbeveling is dat ketenpartners in het licht van de trajectzorg hun methodieken en wijze van hulpverlening aan jongeren met een LVB afstemmen. Dit kan jongeren helpen om de overgang met meer succes te kunnen maken.

Overige aandachtspunten:

- Er gekeken worden of de itb-er daadwerkelijk teveel jongeren onder zijn hoede heeft en wat specifiek de gevolgen hiervan zijn voor de overgang naar een open setting.
- Een aanbeveling zou zijn om de mogelijkheden voor het vertrekhuys uit te breiden, omdat het aantal jongeren dat er momenteel gebruik van kan maken beperkt is en omdat het succesvol is.
- Een aandachtspunt zou kunnen zijn in hoeverre motiverende gespreksvoering wordt ingezet tijdens de begeleiding aan de jongeren en wat de effecten daarvan zijn tot nu. Dat is niet specifiek onderzocht in dit onderzoek, maar zou een belangrijk manier zijn om de intrinsieke motivatie van de jongere te versterken en is al uitgebreid beschreven in de GRIP-Handleiding (Sondeijker, Persoon, & Jansen, 2011).
- De groepsleiding van Lindenhorst-Almata als de groepsleiding van de vervolginstelling dient op de hoogte te zijn van elkaar werkwijze en hun doelen op elkaar af te stemmen.

Hoofdstuk 11 Keuze product

Een resultaat van ons onderzoek is dat er te weinig aandacht is voor de jongere zelf. Dat lijkt vreemd omdat het uiteindelijk doel van de behandeling is dat een jongere succesvol de overgang van een gesloten naar een open setting kan maken. Om jongeren te motiveren om mee te werken aan hun eigen behandeling is het van belang dat de jongere weet wat hij of zij zelf belangrijk vindt. Over het algemeen vinden jongeren met een LVB het moeilijk om dit concreet onder woorden te brengen. Wij willen daarom een leidraad maken die een jongere het gehele traject met zich mee kan nemen. Het is een Dit ben ik!-boekje waarin een jongere op verschillende deelgebieden kan aangeven wat het beste bij hem of haar werkt. De deelgebieden zijn gebaseerd op de ontwikkelingstaken zoals Slot deze heeft ontworpen voor jongeren met een LVB (Slot & Spanjaard, 2009). Het boekje heeft verschillende voordelen. Als eerste is het boekje van de jongere zelf. Door zelf inbreng te hebben is de kans groter dat een jongere intrinsieke motivatie krijgt voor zijn behandeling. Er wordt met de jongere gepraat en niet over de jongere.

Het grootste voordeel van het Dit ben ik!-boekje is dat het meegaat met de jongere naar de vervolginstelling en dat de jongere daardoor niet steeds weer van voren af aan behoort te beginnen. Het 'wie ben ik' boekje is immers een naslagwerk van de periode ervoor en herbergt een schat aan informatie voor zowel de jongere als voor zijn nieuwe groepsleiding. Met andere woorden, het Dit ben ik!-boekje geeft inzicht aan zowel de jongere als aan de groepsleider.

Discussie product: op het eerste gezicht kan gezegd worden dat wij met dit product geen antwoord geven op de hoofdvraag, daarin stellen we namelijk de vraag hoe de groepsleiding van Lindenhorst-Almata een LVB-jongere kan ondersteunen in de overgang van een gesloten naar een open setting, zodanig dat de LVB-jongere in staat is de nieuwe aangeleerde vaardigheden vast te houden.

Nu komen wij met een product waarin de jongere centraal staat en niet de ondersteuning die de groepsleiding geeft. Dit is echter een misvatting. In het Dit ben ik!-boekje staan voor ieder deelgebied verschillende keuzen waaruit een jongere kan kiezen. De jongere heeft dus eigen inbreng maar de onderwerpen zijn bepaald door de groepsleider, afhankelijk van de behandeldoelen van de jongere.

Uiteindelijk kan een jongere dus aangeven hoe hij behandeld wilt worden, echter alle aspecten die nodig zijn om de overgang naar een open setting succesvol te maken zijn als het ware voorgeprogrammeerd in het Dit ben ik!-boekje. De jongere heeft echter wel inbreng in de wijze waarop die doelen tot stand kunnen komen. En juist deze inbreng maakt het mogelijk dat een jongere in staat is om het geleerde vast te houden.

Uit ons onderzoek blijkt dat de aansluiting vanuit de gesloten opvang naar een open setting niet optimaal is. Daarnaast is er veel verschil in hoe jongeren voorbereid worden. Momenteel wordt pas in de laatste fase van de gesloten opvang ingegaan op de vervolgstap naar een vervolginrichting of langer durende zorg. Jongeren weten niet op tijd waar zij aan toe zijn en blijven daardoor te lang in onzekerheid.

De organisatie

Een stap in de goede richting is dat Lindenhorst-Almata jongeren met LVB problematiek, als onderdeel van een pilot trajectzorg, nu alvast een contactpersoon geeft bij Lijn 5, de instelling waar de meeste jongeren met een LVB na de Lindenhorst-Almata worden geplaatst. Deze contactpersoon komt alvast kennismaken met de jongere op de Lindenhorst-Almata en heeft ook contact met de groepsleiding. Dit maakt dat de aansluiting tussen gesloten en open opvang beter verloopt.

Omdat het hier echter een pilot betreft is het belangrijk dat er een 'follow up' studie komt naar de resultaten en dat hierin ook de inbreng van de jongeren wordt meegenomen.

Uit ons onderzoek blijkt dat de trajectzorg op papier een succes lijkt, maar dit is gebaseerd op een pilot met een beperkt aantal jongeren met maar één andere instelling, namelijk Lijn 5.

Wij pleiten ervoor dat in de toekomst met meer ketenpartners eenzelfde vorm van samenwerking wordt aangegaan. Daardoor zal de samenwerking tussen de instellingen hechter worden en kunnen de hulpverleningsdoelen per jongere aangepast worden op de vervolgsetting en samen met de vervolgsetting. Naar onze mening zal dit ertoe kunnen bijdragen dat jongeren met een LVB in kleine stapjes geholpen kunnen worden om naar een open setting te gaan waarbij het geleerde op Lindenhorst-Almata aansluit op de vaardigheden die gevraagd worden bij de vervolginstelling.

Groepsleiders

Groepsleiders geven aan dat de overgang naar een vervolginstelling over het algemeen niet aansluit op hetgeen dat de jongeren op Lindenhorst-Almata geleerd wordt. De meeste groepsleiders vinden dat er te weinig individuele aandacht is voor de jongeren. Groepsleiders zouden graag wat meer individuele aandacht geven aan de jongeren om de overgang naar de vervolgsetting te vergemakkelijken. Uit de interviews blijkt dat de groepsleiders daarbij regelmatig in een tweestrijd verwickeld raken. “Als ik teveel aandacht geef aan het individu dan heb ik te weinig of geen aandacht voor de overige negen kinderen”. Daaruit valt op te maken dat het welslagen van de overgang mede afhankelijk is van de tijd die een groepsleider heeft om de jongere te kunnen begeleiden.

Jongeren

Uit ons onderzoek blijkt dat er veel over de jongeren met LVB wordt gesproken en weinig met de jongeren. Uit literatuur blijkt dat het welslagen van de behandeling in grote mate afhangt van de motivatie van de jongere. Het betrekken van de jongeren in hun traject is van cruciaal belang. Veel zal afhangen van het feit of een jongere intrinsiek gemotiveerd kan worden om actief te kunnen werken aan zijn of haar hulpverleningsdoelen. Belangrijk hierbij is dat een jongere zich ook gezien en gehoord voelt door de groepsleider.

Hoofdstuk 12 Evaluatie

Evaluatie van de probleemstelling en het bereikte resultaat

In de probleemstelling in hoofdstuk 1.5 is beschreven dat een jongere binnen kortere tijd vaardigheden op het gebied van dagelijks en sociaal functioneren aangeleerd dient te hebben en in staat moet zijn deze vast te houden zodanig dat een overgang naar een open setting succesvol wordt. Uit ons onderzoek blijkt dat het belangrijk is dat er aandacht is voor de specifieke behoeften van de jongere, maar dat het niet altijd mogelijk is om dit te realiseren.

Wij zijn tot de conclusie gekomen dat meer aandacht voor de individuele behoeften van de jongeren een belangrijke uitkomst is van dit onderzoek. Wij zijn van mening dat als dit gerealiseerd kan worden hierdoor zijn gevoel voor erkenning en acceptatie zal toenemen. Dit maakt de kans groter dat de overstap succesvol zal zijn, omdat zijn intrinsieke motivatie vergroot is.

Wij zijn tevreden over het eindresultaat, namelijk het tot stand komen van het Dit ben ik!-boekje. Wij hopen dat, door het introduceren van het Dit ben ik!-boekje, de jongere de stap succesvol kan maken. Hij hoeft dan niet helemaal opnieuw te beginnen en hij zijn toekomstperspectief beter kan vasthouden. Het boekje kan dienen door het gehele zorgtraject als een leidraad.

Evaluatie werkwijze

Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van twee onderzoeksmethoden, namelijk literatuuronderzoek en kwalitatieve interviews.

Bij het houden van de interviews hadden wij mogelijk meer kunnen doorvragen op bepaalde onderwerpen. Wij hadden de interviewvragen al redelijk gestructureerd, omdat wij bij een vorige opdracht voor school erachter waren gekomen dat wij soms te snel afdwaalden. Wij wilden ervoor zorgen dat dit niet het geval zou zijn, omdat de tijd om alles uit te werken erg beperkt was. Dit heeft ertoe geleid dat wij soms wat dieper hadden kunnen doorvragen, wat meer relevante informatie voor de beantwoording van de deelvragen had opgeleverd. Aan de andere kant hadden wij dan mogelijk moeten constateren dat de tijd beperkt was om die extra informatie uit te werken, gezien de eerder genoemde tijdsdruk.

Doelstelling

Met dit onderzoek gaven wij aan dat wij wilden bereiken dat LVB-jongeren de juiste begeleiding zouden ontvangen of handvatten aangereikt zouden krijgen om te kunnen functioneren binnen de open jeugdzorg of in een thuissituatie, zonder terugval te laten zien in oude patronen. Wij hebben deze doelstelling met het ontwikkelen van het Dit ben ik!-boekje behaald.

Verantwoording overschrijding aantal bladzijden

Wij hebben het aantal bladzijden overschreden, dit was ons inziens echter nodig om goed antwoord te kunnen geven op de vijf deelvragen en daarnaast het verantwoorden van het door ons ontwikkelde product.

Comorbiditeit

Het bij een persoon vóórkomen van meer dan één stoornis in een bepaalde tijdsperiode. Uit verschillende bevolkingsonderzoeken blijkt dat psychiatrische comorbiditeit regelmatig voorkomt. (www.encyclo.nl, 2014)

Gesloten jeugdzorg:

Het begrip gesloten jeugdzorg omvat zowel de gedwongen opneming, het gesloten verblijf als de toepassing van maatregelen tijdens het verblijf.

Gesloten jeugdzorg kent verschillende vormen. Zo kunnen gesloten jeugdzorginstellingen een verschillend beschermingsniveau hebben. In de praktijk worden hiervoor verschillende termen gehanteerd zoals 'gesloten' en 'besloten'. De wet spreekt van gesloten jeugdzorg als bij een aangewezen accommodatie de deur op slot kan en er sprake kan zijn van beperkende maatregelen.

(www.rijksoverheid.nl, 2007)

GRIP Methodiek:

Groepsgerichte methode voor de gesloten jeugdzorg.

Grip staat voor: Groepsactiviteiten Richting Individuele Progressie

Jeugdzorgplus

Jeugdzorgplus (gesloten jeugdzorg) is een vorm van zorg en behandeling voor jongeren met ernstige gedragsproblemen. Jongeren worden gedwongen opgenomen en krijgen in hun eigen belang hulp in een gesloten omgeving. Jeugdzorgplus is niet bedoeld als straf.

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdzorg/vraag-en-antwoord/wat-is-jeugdzorgplus-gesloten-jeugdzorg.html>

Licht Verstandelijke Beperking

Een verstandelijke handicap is een combinatie van beperkingen in het intellectuele functioneren en een verminderd aanpassingsvermogen. Dat laatste komt tot uitdrukking in verminderde conceptuele, sociale en praktische vaardigheden.

LKC-LVG (2005). Indicatiecriteria LVG-jeugd met meervoudige problematiek. Utrecht: LKC-LVG.

Traject jeugdzorg (definitie)

"Aaneensluitend geheel van jeugdzorg, beginnend met gesloten jeugdzorg en gevolgd door andere vormen van jeugdzorg, dat wordt gecoördineerd door een aanbieder van gesloten jeugdzorg" (*artikel 1 van de subsidieregeling gesloten jeugdzorg 2013/2014, Stcrt. 14648*)

Verlofplan

Dit is een gedetailleerd overzicht van zaken die ter sprake komen tijdens het verlof. Hierop dienen de jongeren te vermelden wat hun invulling gaat zijn. Met welke belangrijke personen zij tijd doorbrengen, welke knelpunten zij denken tegen te komen en welke tips zij van vorig verlof meenemen. Tevens is er ruimte voor evaluatie van ouders en de evaluatie van de jongeren.

1 kind 1 plan: Niet langer de instelling maar het kind staat centraal. Er wordt gekeken naar de hulpvraag van de jongeren en vanuit daar wordt de behandeling ingezet. Er wordt dus soms afgeweken van standaard procedures om het individu op een zo goed mogelijke wijze te begeleiden.

Onderbouwing vanuit toegepaste psychologie

In het plan van aanpak is beschreven dat er onderzocht zou worden hoe de jongere gemotiveerd zou kunnen worden in dit proces.

Meerdere groepsleiders geven bij de afgenomen interviews aan dat de intrinsieke motivatie erg belangrijk is voor de kans van slagen van de stap naar een open setting (fragmenten 1.19.58.2; 11.16.61.1; 11.20.73.1; 11.20.73.3; 1.20.59.1). Een jongere moet zelf het belang zien ervoor te zorgen dat de overstap succesvol wordt.

Uit het onderzoek komt naar voren dat veiligheid een belangrijke factor is voor de jongeren, maar dat dit niet altijd gewaarborgd is voor de jongeren. Er is er een gevoel van onveiligheid door wat de jongeren zelf hebben meegemaakt in hun verleden voordat zij in de gesloten setting terecht zijn gekomen. Zij hebben al veel te maken gehad met het gevoel van “in de steek gelaten te worden” door hun ouders en belangrijke anderen, maar ook de wisseling van verschillende settings en de wisselingen van personeel binnen de organisatie zelf hebben hier invloed op (Rigter, 2008, p. 91).

Daarom is het belangrijk om het gevoel van veiligheid van de jongere te versterken. Pas als het gevoel van veiligheid van de jongere versterkt is, zal er meer ruimte zijn om aan de motivatie van de jongere te werken. Zoals eerder aangegeven bij de beantwoording van deelvraag 5 in hoofdstuk 7 geeft Maslow aan dat eerst de veiligheid gewaarborgd moet worden, voordat er aan “hogere” doelen gewerkt kan worden (Rigter, 2008, p. 141).

Het Dit ben Ik!-boekje draagt onder andere bij aan het vergroten van het gevoel van veiligheid. In het boekje staan de meest belangrijke dingen die voor de betreffende jongere gelden. Het is een boekje dat voortaan naar iedere nieuwe situatie mee zal gaan en waarin de handvaten staan, zodat de mensen om de jongere heen hem of haar zo optimaal mogelijk zal kunnen ondersteunen. De jongere zal doordat dit boekje steeds met hem meegaat, niet in ieder volgende situatie opnieuw hoeven te beginnen, maar weet dat de volgende setting of hulpverlener op de hoogte is van zijn situatie en wat belangrijk is voor hem. Dit maakt het verlies gevoel minder groot en hoeft hij niet steeds van alles afscheid te nemen.

Onderbouwing vanuit gedwongen hulpverlening

Door middel van mijn EVC-traject heb ik vrijstelling gekregen voor de minor Gedwongen Hulpverlening. Voorwaarde hierbij was dat ik ook zou afstuderen binnen deze doelgroep.

Bibliografie

- AAIDD. (2014, april 27). Retrieved from American Association on Intellectual and Developmental Disabilities: <http://aidd.org/intellectual-disability/definition/faqs-on-intellectual-disability>
- almata. (n.d.). *almata.nl*. Retrieved januari 15, 2011, from [almata.nl](http://www.almata.nl/): <http://www.almata.nl/>
- Almata Jeugdzorg Plus. (2011-2013). *Stuurmanskunst op onrustige zee*. Den Dolder: Almata.
- Andrews, D., & Bonta, J. (1983). The assessment of outcomes in the correctional settings. In M. Lambert, E. Christensen, & S. DeJong, *The measurement of psychotherapy* (pp. -). New York: Wiley.
- Baarda, D., Goede, d. M., & Teunissen, J. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Binsbergen, M. v. (2001). Motivatie voor behandeling bij jongeren met ernstige gedragsproblemen in de intramurale Justitiële Jeugdzorg. *Kind en Adolescent*, 22, 295-311.
- Boendermaker, L., & Van den Berg, J. (2005). *Een verblijfplaats voor langere tijd buiten het gezin. De juiste hulp. Uitgangspunten voor het zorgaanbod aan jongeren met ernstige gedragsstoornissen* (pp. 19-38). Utrecht: NIZW.
- Bree, J. (2002). *Competent Sociaal Pedagogisch Hulpverleners*. Amsterdam: SWP.
- Bruinsma, M., & Boon, A. (2001). *Orthopsychiatrie, (be)behandelbare jongeren? Eindrapport van vier jaar onderzoek in De Fjord*. Capelle aan de IJssel:: Bavo RNO Groep/De Fjord, centrum voor orthopsychiatrie.
- Collot d'Escury, A., Bernhard, S., & Hartsink, D. (2004). Sociale vaardigheden in perspectief. Kunnen LVG-jongeren perspectief nemen? *Onderzoek en Praktijk*, 22-31.
- De Beer, Y. (2011). *De kleine gids; Mensen met een licht verstandelijke beperking*. Deventer: Kluwer.
- DesNoyers Hurley, A., Tomasulo, D., & Pfadt, A. (1998). Individual and group psychotherapy approaches for persons with mental retardation and developmental disabilities. *Journal of developmental and physical disabilities*, 365-386.
- DSM IV, T. (2000). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Arlington: American Psychiatric Association.
- Gillilan-Mallo, D. &. (1986). The effectiveness of residential care facilities for adolescent boys. *Adolescence*, 21, 311-321.
- Harder, A. (2014, april 22). *Dissertaties van de RUG*. Retrieved from Website van Rijksuniversiteit Groningen: <http://dissertations/ub.rug.nl/faculties/gmw/2011/a.t.harder>
- Harter, S. B. (1997). The development of multiple role-related selves during adolescence. *Development and psychopathology*, 835-853.
- Hermanns, J., & Menger, A. (2009). *Walk the line. Over professionaliteit en continuïteit in het reclasseringswerk*. Amsterdam: SWP.
- JeugdzorgPlus. (n.d.). [jeugdzorgplus.nl/index](http://www.jeugdzorgplus.nl/index). Retrieved januari 15, 2011, from [jeugdzorgplus.nl/index.php](http://www.jeugdzorgplus.nl/index.php)
- Jongepier, N. (2014, april 22). *Jeugdkennis, verdieping voor Professionals*. Retrieved from Website van Jeugdkennis: <http://www.jeugdkennis.nl/jkg/Artikelen-Jeugdkennis/gesloten-residentiele-jeugdzorg-als-veilige-haven>
- Kok, J. (1995). *Specifiek opvoeden. Orthopedagogische theorie en praktijk*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Laar, T. v. (2010). *Tussen wal en schip*. Zeist: De Lindenhorst.
- Landelijke opleidings overleg SPH. (2009). *De creatieve professional-met afstand het meest nabij*. Amsterdam: SWP.
- Lange, d., Matthys, W., Foolen, N., Addink, A., Oudhof, M., & Vermeij, K. (2012). *Concept Richtlijn Ernstige gedragsproblemen*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- Lindenhorst-Almata. (2013). *Organisatie en formatie rapport*. Den Dolder: Lindenhorst-Almata.
- Lindenhorst-Almata. (2014). *Businesscase 1.0*. Zeist: Lindenhorst-Almata.
- LKC-LVG. (2005). *Indicatie criteria LVG jeugd met meervoudige problematiek*. Utrecht: LKC-LVG.

- Luckasson, R. e. (2002). *Mental retardation: Definition, classification, and systems of support (10th ed.)*. Washington D.C., V.S.: American Association on Mental Retardation.
- Maslow, A. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper en Row.
- Menger, A. K. (2010). Het delicht als maatstaf, Methodiek voor werken in gedwongen kader. In A. K. Menger, *Het delicht als maatstaf, Methodiek voor werken in gedwongen kader* (p. 172). Amsterdam: SWP/Reclassering Nederland.
- Migchelbrink, F. (2010). *Praktijkgericht onderzoek in de zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP.
- Nederlands Jeugdinstituut. (2014, maart 15). Retrieved from Website van NJI:
<http://www.nji.nl/Kenmerken-en-oorzaken>
- Nevid, J. S., Rathus, S. A., & Beverly, G. (2008). *Psychiatrie een inleiding*. Amsterdam: Pearson Benelux B.V.
- Nieuwenhuijzen, M., & Elias, C. (2006). *Probleemoplossingsvaardigheden en competentie beleving van kinderen met een licht verstandelijke handicap*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Nieuwenhuijzen, v., Orobio de Castro, B., & Matthys, W. (2006). Problematiek en behandeling van LVG jeugdigen. *NTZ4*, 211-229.
- Pinkxteren, S., & Brugman, D. (2004). Zelfwaardering en authenticiteit van vrouwelijke adolescenten in een gesloten jeugdinrichting. (JJI). *Tijdschrift voor orthopedagogiek*, 43-51.
- Programmaministerie voor Jeugd en Gezin. (n.d.). www.rijksoverheid.nl/jeugdzorg. Retrieved februari 2, 2011, from www.rijksoverheid.nl/.../wetswijziging-gesloten-jeugdzorg/vws058-3-dowtk-factsheet-wetswijziging-err01.pdf
- Raemdonck, K., Ponsioen, A., & Leeman, M. (2012). *LVB-jeugd in behandeling*. Utrecht: Vereniging Orthopedagogische Behandelcentra.
- Rigter, J. (2008). *Het palet van de psychologie*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Rijksoverheid. (2014, februari 3). Retrieved from Website van Rijksoverheid:
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/04/13/beleidskader-trajecten-jeugdzorgplus.html>
- Rutten, E.A. (2007). *Education through organized youth sport*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Schermer, K., & Ouint, P. (2008). *De organisatie als hulpmiddel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Slot, N., & Spanjaard, H. (2009). *Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg: Hulpverlening voor jongeren en kinderen in tehuizen*. Baarn: HB uitgevers.
- Sondeijker, F., Persoon, A., & Jansen, P. (2011). *Programma Handleiding GRIP*. Woerden: Van Montfoort.
- Sondeijker, F., Persoon, A., & Jansen, P. (2011). *Theorie handleiding Grip 1.0*. Woerden: Van Montfoort.
- Sondeijker, F; Persoon, A; Jansen, P. (2011). *programma handleiding Grip*. Woerden: Van Montfoort.
- Ter Horst, W. (2006). *Herstel van het gewone leven*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Tweede Kamer. (2014, februari 3). Retrieved from Website van Tweede Kamer:
http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/dossiers/transitie_jeugdzorg.jsp
- Van Lieshout, T. (2009). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Van Nieuwenhuijzen, d. (2010). *De (h)erkenning van jongeren met een lichte verstandelijke beperking*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Vereniging van Nederlandse gemeenten. (2013, Juni 5). Retrieved from www.vng.nl:
<http://www.vng.nl/persberichten/13-06-05/gemeenten-werken-samen-voor-werk-zorg-en-jeugd>
- William Schrikker groep. (2014, april 19). www.amsterdam.nl. Retrieved from www.amsterdam.nl:
<http://www.amsterdam.nl/gemeente/organisatie-diensten/sites/top600/actueel/lvb/@495884/pagina/>
- Yperen, T. A. (2003). *Vraaggerichte hulp, motivatie en effectiviteit jeugdzorg*. Utrecht: N.I.Z.W.

Bijlage A: Kernlabels met bijbehorende labels

Kernlabel		Labelnr	Labels
1.	Individuele behoeften lvb-jongeren		
		5.2.7.3	Sommige leren beter met 1 op 1
		6.6.6.2	J wil dat gl met hem mee gaat reizen
		9.6.9.1	J wil meer vrijheid
		9.7.10.1	voetballen
	Negatief	9.10.11.1	Te weinig vrijheid
		8.1.2.1	zorgboerderij
		8.6.8.1	Moeder hulp nodig met geld
	Negatief	7.7.10.2	Mist voetbal
		7.12.11.1	Liever voetbaltraining in team
		7.14.18.2	J wil horecavak leren
		7.22.25.1	J wil gehoord worden
		4.4.7.2	Gl moet positief begeleiden
		4.4.7.3	Gl moet voor doen
		4.21.21.3	J vindt vrijheid belangrijk
		4.21.21.6	J wil sneller naar buiten
		2.4.52.1	Uiterlijk is belangrijk
		2.9.78.1	Jongeren willen voetballen
		2.13.90.1	Succesmoment jongere is belangrijk
		2.14.91.1	Structuur is belangrijk
		2.18.10.1	Jongere vindt stap best
	Negatief	10.9.23.1	Te weinig gekeken naar individuele behoefte J
		10.17.31.1	Verlof is toekomstperspectief voor J
		11.9.46.1	Wordt voldoende naar behoeftes gekeken
	Negatief	11.9.46.2	Zijn behoeftes reëel
	Negatief	1.9.40.1	Onvoldoende naar behoeftes jongeren gekeken
		1.9.41.1	Besproken in vergadering dat behoeften jongeren niet voorop staan
2.	Basisvaardigheden lvb-jongeren gesloten		
		12.5.9.2	Op L/A duidelijke regels
		5.2.8.1	Nu gebruikmaken van fasekaarten
		5.2.8.2	Nu gebruikmaken van profielen
		5.6.25.3	Zorgen voor langere oefenperiode
		5.6.28.2	Welke subdoelen nodig in geslotenheid
		12.6.19.1	Wat meer gradaties maken in behandeling

		12.6.22.1	Vertrekhuus werkt op L/A
		12.7.24.1	Gesloten meer gericht op stabiliseren j
		12.7.24.2	Gesloten meer gericht op gedrag
		12.7.24.3	Gesloten meer op contact herstellen ouders
		12.7.24.4	Gesloten meer gericht op het risico van vrijheden
	Negatief	12.7.24.5	Sociale netwerk staat bij gesloten niet zo hoog op agenda
	Negatief	12.7.26.2	Gesloten opvang zet te weinig in op het sociale netwerk
	Negatief	12.7.26.3	Gesloten opvang te kort voor inzetten sociale netwerk
		6.3.3.2	J geen hulp bij huishouding nodig
		12.12.37.1	Binnengroepen zijn bezig met de behandeldoelen van dit moment
		12.1.1.4	Wat moet een kind kunnen in geslotenheid
		6.11.10.2	J komt afspraken na
		6.14.12.1	J kan op tijd komen
		6.14.12.2	J kan huiswerk maken
		6.14.12.3	J kan omgaan met kritiek
		9.3.6.1	Jongere vindt dat deelgebied wonen/leven goed gaat
	Negatief	9.14.15.1	Huiswerk maken probleem
		7.3.6.2	Anderen helpen
		7.3.6.3	Leren initiatief te nemen
		7.14.18.1	J wil hulp bij koken
		4.3.6.1	Huishouden gaat goed
	Negatief	4.4.8.1	Sommige jongeren kunnen niet schoonmaken
		3.7.10.1	Hulp nodig bij zoeken vrijetijdsbesteding
		2.3.6.1	Individueel aanleren vaardigheden
	Negatief	2.3.8.1	Verwachtingen vaardigheden te hoog
		2.3.9.1	Voorbeeld mes en vork eten
		2.3.9.2	Voorbeeld op een normale manier voor zichzelf opkomen
		2.3.9.3	Voorbeeld sociale vaardigheden
		2.4.15.1	Boodschappen doen
		2.4.16.1	Omgang winkelpersoneel
		2.4.17.1	Beleefd zijn
		2.4.17.2	Vriendschappen
		2.4.32.1	dagbesteding
		2.4.36.1	Zinnvolle vrijetijdsbesteding
		2.4.42.1	Eigen kamer schoonmaken

		2.4.42.2	Groep schoonmaken
		2.4.43.1	Hygiëne is belangrijk
		2.4.43.2	Uitleg is belangrijk
		2.4.44.1	Bij vaardigheidsbeheersing willen schoonmaken
		2.4.53.1	gezondheid
		2.4.54.1	hygiëne
		2.4.55.1	Gezond eten
		2.4.56.1	Groente eten
		2.4.57.1	Bord leegeten
		2.4.58.1	Uitleg geven
		2.11.86.1	Basisvaardigheden zijn belangrijk
		2.11.87.1	Voorbeeld basisvaardigheid is beleefd zijn
		2.11.87.2	Voorbeeld basisvaardigheid is omgaan met autoriteit
	Negatief	2.15.96.1	Lastig ivm leeftijd jongeren
	Negatief	2.15.96.2	Te jong voor stage
	Negatief	2.15.96.3	Te jong voor werk
		2.16.101.1	Openstaan voor hulp
		10.13.27.1	Haalbare doelen stellen binnen gesloten opvang
		10.15.29.1	J werkt hele dag aan zijn doelen
		10.15.29.3	Doelen dmv fasekaarten
		10.18.32.1	J hebben weinig inspraak
		10.18.33.3	J moet beslissing accepteren
		10.19.34.1	Voldoende handvatten voor een succesvolle plaatsing
		10.19.34.2	Succesvolle plaatsing lukt niet altijd
		11.3.12.1	Verschil in aanwezigheid vaardigheden
		11.4.13.1	Basisvaardigheden zijn aandachtspunt bij lvb
		11.4.14.1	Basis is belangrijk
	Negatief	11.4.14.2	Bij ontbreken basis teveel stappen in 1 keer
	Negatief	11.4.14.3	Te vroeg werken aan ontwikkelingstaken
		11.4.15.1	Doelen vanuit jeugdzorg bepaald
		11.4.17.2	Focus ligt op doelen jeugdzorg
		11.4.31.1	Voorbeeld voorlichting seksualiteit grenzen aangeven
		11.4.31.2	Voorbeeld voorlichting seksualiteit werven gedrag
		11.4.35.1	Bewustwording bij meiden meegeven
		11.7.39.2	Belangrijk dat lvb-jongere leert dealen met verwachtingen maatschappij
3.	Basisvaardigheden lvb-jongeren open		

		12.5.9.1	Een groot verschil met vervolggroep
		12.1.1.5	Wat wordt verwacht in een open setting
		12.5.9.3	Op open groep minder duidelijke regels
		5.6.27.2	Jongere moet voor stap klaar zijn
		5.6.27.3	Vorbereiding is belangrijk
		5.6.28.3	Welke subdoelen nodig in openheid
		5.6.28.4	Hoe zien subdoelen eruit
		5.6.28.5	Hoe worden subdoelen meegenomen naar open
		5.6.28.6	Subdoelen moeten niet na overgang blijven zweven
		12.5.16.2	Open groep gaat er uit van eigen verantwoordelijkheid jongere
	Negatief	12.4.17.1	Open setting te vrij voor Lvb kinderen
		12.4.17.4	Bij open moeten kinderen plannen
		12.4.17.5	Bij open moeten kinderen veel zelf doen
		12.4.17.6	Bij open moeten kinderen vooruit denken
		12.4.17.7	Bij open moeten kinderen overleggen
		12.4.17.8	Bij open moeten kinderen hun geld beheren
		12.5.18.3	Open groep hoeft bezoek zich één keer voor te stellen
		12.6.20.2	Open groep kan ook gradaties maken
		12.6.22.2	Overstap van gesloten naar vertrekhuus verloopt vrijwel altijd goed. 3
		12.7.26.1	Op open groep sociale omgeving keihard nodig
		12.7.26.4	Misschien moet de open groep hiermee aan de gang
		6.3.3.1	J geen hulp bij boodschappen nodig
		6.3.3.3	J heeft hulp bij reizen nodig
		6.7.8.3	J mag extern fitnessen bij onbegeleide verlofstatus
		9.10.11.2	J wil zelfstandig boodschappen doen
	Negatief	8.12.20.1	Gl moet zelfstandig laten reizen of fietsen
		7.3.6.1	Zelfstandigheid
		4.3.5.1	Zelfstandig reizen lukt
		4.3.5.2	Hulp nodig bij boodschappen
		4.14.16.1	Jongere kan zelf werk zoeken
		4.14.16.2	Jongere kan zelf stage zoeken
		3.13.13.1	Tevreden met vaker naar huis
		3.13.13.2	Laten zien dat ik het kan
		2.4.25.1	Bij vertrek vrijetijdsbesteding nodig
		2.4.25.2	Bij vertrek school nodig
		2.4.25.3	Zonder vrijetijdsbesteding geen uitstroom
		2.4.25.4	Zonder school geen uitstroom
		2.18.105.1	Nieuwe setting met ouders bekijken

		2.18.107.1	Voorbereiding vertrek is belangrijk
		2.18.107.2	Naar vertrek toe werken met jongere
		2.18.108.2	Meer vrijheden open instelling
		2.18.108.3	Er mag meer in open instelling
		2.18.110.1	Jongere moet wennen
		2.18.110.2	Andere regels in andere opvang
		10.13.27.2	De rest van de doelen binnen open opvang
	negatief	10.27.43.1	Consequentie J onvoldoende voorbereid op vervolgsetting
	negatief	10.27.43.2	Gaan naar huis zonder wat geleerd te hebben
		11.13.50.1	Sociale vaardigheden zijn nodig voor open opvang
		11.13.50.2	Reflectievermogen is nodig voor open opvang
		11.13.50.3	Reflectie is nodig voor planning
		11.13.50.4	Reflectie is nodig voor afstemming
		11.13.50.5	Reflectie is nodig voor overleg
	Negatief	11.15.54.1	Vaak terugval
	Negatief	11.15.54.2	Groot recidief
		1.13.47.1	Verschil per jongere wat jongere moet kunnen
		1.13.47.2	Leeftijd bij elke jongere is verschillend
		1.13.47.3	Problematiek bij elke jongere verschillend
4.	Sociaal netwerk		
		5.3.13.2	Kijken waar het kind vandaan komt
		5.3.13.3	Kijken waar het kind naartoe gaat
		5.7.29.1	Jongeren mogen bezoek ontvangen
		5.7.29.2	Bezoek is familie/vrienden/vriendinnen
		5.7.29.3	Bezoek mag tenzij contra-indicatie
		12.3.11.2	Kennen kind als geen ander.
	Negatief	12.4.12.1	Ouders worden momenteel te weinig betrokken bij behandeling
		12.4.12.2 12.4.13.1	Ouders worden wel betrokken bij verlof Ouders inzichtelijk maken wat de vorderingen van een kind zijn.
	negatief	12.4.13.2	Ouders blijven hangen in oude manier opvoeden.
		12.4.13.4	Ouders meenemen in de ontwikkeling van het kind is echt belangrijk.
		12.4.14.1	Goede aansluiting is alleen mogelijk met behulp van j en ouders
		12.5.18.2	Gesloten groep komen ouders meerdere malen op bezoek
		12.7.23.1	Weinig aandacht op L/A voor sociale netwerk

		12.7.23.2	Weinig vergroten van sociale netwerk of steunbronnen voor j op L/A
		12.8.5.2	Één of twee personen uit het sociale netwerk zijn belangrijk voor kindondersteuning
		12.8.28.1	Het is belangrijk dat jongeren een groter sociaal netwerk krijgen
		12.8.29.2	Teamsport zorgt dat j in contact komen met pro-sociale jongeren
		12.8.29.3	Teamsport is uitbreiding van netwerk op een goede manier
		12.8.29.4	Teamsport zorg voor uitbreiding in een andere omgeving.
		5.7.30.1	Sociaal netwerk voldoende ingezet
		5.7.31.1	Sociaal netwerk belangrijk voor jongere
		5.7.32.1	Toewerken dat jongere terugkeert in sociaal netwerk
		5.7.33.1	Als netwerk goed is, juichen wij terugkeer toe
		2.4.20.1	Invloed vrienden
		5.8.34.1	Lastig zicht krijgen op bezoekmoment
		5.8.34.3	Wint te behalen in bezoekmoment
		5.8.34.4	Voorbeeld winstbehandeling bezoekmoment door voor- en nabespreking
		9.11.12.1	Contact ouders goed
		9.11.12.2	Contact zus goed
	Negatief	4.13.13.1	Thuisituatie niet goed
		2.4.18.1	Bij uitzondering contact met vrienden
		2.4.18.2	Goedkeuring gezinsvoogd contact vrienden
		2.4.19.1	Thuis terug naar vrienden
		2.4.35.1	Ouders betrekken
		2.20.116.1	Mentoren wekelijks contact met ouders
		2.20.117.1	Belcontact ouders/jongeren twee keer per week
		2.20.118.1	Ouders vertellen wat goed gaat
		2.20.119.1	Ouders worden uitgenodigd bij afsluiting thema
		2.20.120.1	Ouders worden uitgenodigd voor nieuwjaarsborrel
		10.4.7.1	J mag telefonisch contact
		10.4.7.2	J mag elke dag bezoek
		10.4.7.3	Mentor heeft eenmaal per wk contact met ouders
		10.22.38.1	Inspraak verwanten/familie is goed
		10.4.9.1	J hebben contact met oude vrienden
		10.4.9.2	J mag telefoon mee met buitenverlof
	Negatief	10.4.10.1	Gl biedt weinig ondersteuning op onderwijsgebied
		10.4.13.2	Wat gaat j doen met verlof

		10.4.13.3	Wat voor activiteit onderneemt j
		10.4.13.4	Met wie onderneemt j activiteit
		10.23.39.1	Verwanten kunnen meer betrokken worden
		10.24.40.1	Sociaal netwerk wordt ingezet met bellen
		10.25.41.2	Kijken hoe sociaal netwerk met J omgaat
		10.25.41.3	Kijken hoe J met sociaal netwerk omgaat
		10.25.41.1	Sociaal netwerk eerst uitnodigen op de groep
		10.24.40.2	Sociaal netwerk wordt ingezet met verlof
		11.22.78.2	Ondersteuning ouders is nodig
		11.22.78.1	Belangrijk betrokkenheid ouders
	Negatief	11.22.79.1	Ouders leren niet
	negatief	11.22.79.2	Bij onvoldoende ondersteuning ouders terugval
		11.23.80.1	Familie betrekken kan altijd meer
		11.25.87.1	Gl omarmt vriendschappen
	negatief	11.24.83.1	Netwerk wordt onvoldoende ingezet
	negatief	11.25.84.1	Lastig vrienden uitnodigen
	negatief	11.25.84.2	Gesprek vrienden niet mogelijk
	Negatief	11.25.85.1	Gl is autoriteit dichtbij justitie
	negatief	11.25.86.1	Helpt vrienden meiden komt niet
		11.23.82.1	Netwerk kind moet veranderen
		11.23.82.2	Bij onderveranderd netwerk geen succes
		1.2.63.1	Verwanten zijn belangrijk
	negatief	1.22.65.1	Ouders wantrouwen richting jeugdzorg
	Negatief	1.22.65.2	Ouders verleden met jeugdzorg
		1.22.65.3	Begeleiding ouders daarom extra belangrijk
		1.22.66.1	Ouders kunnen meer betrokken worden
		1.25.68.1	Ouders meer betrekken bij eindfase
5.	Problematiek lvb-jongeren		
		12.1.6.1	Overstap voor lvb jongeren extra moeilijk
		12.1.6.2	Lvb jongeren zijn gewend aan vast ritme
		12.1.6.3	Lvb jongeren zijn gewend aan strakke structuur.
		12.1.6.4	Lvb jongeren leven zich minder in.
		12.1.6.5	Lvb jongeren hebben een verminderd gevoel van goed of fout
		12.1.6.6	Lvb jongeren zijn lichamelijk groot, maar van binnen nog heel jong.
		12.5.9.4	LVB-jongeren hebben baat bij duidelijk regels
		5.2.4.1	Moeilijke doelgroep
		5.2.6.1.	Sociaal-emotioneel niveau is laag
		5.6.27.4	Lvb meer nodig in begeleiding naar stap

		12.4.17.3	Lvb kinderen moeten ineens stappen overslaan
		6.11.10.1	J hulp bij omgang moeder nodig
		6.11.10.2	J hulp nodig om afspraken te maken
		6.11.10.4	J. heeft moeite met afspraken maken
		8.4.9.1	Kan alles zelf
		8.11.17.1	Geen hulp nodig in thuissituatie
		8.15.22.1	Vraagt waar gl bij helpt
		8.15.23.1	Geen hulp nodig
		7.11.14.2	Jongere krijgt discussie
		7.11.14.3	Jongere loopt weg
		7.11.14.4	J wordt agressief
		7.11.15.1	Flippen
		7.11.15.2	Tv ingeslagen
		7.11.17.1	Jongere weggelopen
		7.11.17.2	Jongere bang voor gevolgen
		7.13.17.2	J heeft neiging om boos te worden
		7.17.21.1	J wordt overvraagd
		4.14.16.3	Huiswerk maken gaat niet goed
		4.21.21.7	Anders pakt jongere zelf vrijheid
		4.21.21.8	J komt afspraken niet na
		3.3.4.1	Financien voor j moeilijk
		3.11.12.1	Hulp nodig bij afspraken maken
		3.11.12.2	Minder snel opgefokt zijn
		3.14.15.1	J vind wensen aangeven moeilijk
		2.1.2.1	Gevarieerde problematiek jongere
		2.3.7.1	Overvragen jongere
		2.4.45.1	Omgang autoriteiten is lastig
		2.16.100.2	Soms te moeilijk om eigen doelen te bedenken
		2.18.106.1	Jongeren switchen makkelijk
		2.18.110.3	Overgang naar andere opvang is heftig voor lvb-er
		2.19.111.1	Hoop dat grip methodiek blijft
	negatief	2.19.112.1	Zorgen omtrent transitie
	negatief	2.19.112.2	Zorgen dat geld het belangrijkste is
	negatief	2.19.113.1	Zorg dat zorg goedkoper moet
	negatief	2.19.113.2	Zorg dat zorg winstgevend moet zijn
	negatief	2.19.114.1	Bang dat behandeling stagneert
		10.3.5.1	Bij binnenkomst hebben jongeren vaardigheden van de straat
		10.3.6.1	Jongere verdedigt zich continue
		10.3.6.2	Jongere bokst overal tegenop
		10.3.6.3	Jongere trapt overal tegenaan

		10.4.11.1	Jongeren gaan niet graag naar school
		10.4.15.1	Jongere moeite met autoriteit
		10.15.29.2	J heeft het zelf niet door
		10.20.35.1	Lvb-Jongeren kunnen succesvolle stap moeilijk maken
		10.20.36.1	Van gesloten naar open is grote stap
		10.20.36.2	Lvb-jongeren hebben er moeite mee
		11.4.32.1	Meiden begrijpen term wervend gedrag niet
		11.7.38.1	Lvb-er wordt overvraagd
		11.7.38.2	Lastig voor lvb-ers om overzicht te houden
		11.8.42.3	Grootte groep veroorzaakt hectiek
		11.8.42.4	Grootte groep veroorzaakt prikkels
		11.8.43.1	Lvb-kinderen vragen behoeftebevrediging
		11.8.44.1	Lvb-kinderen vragen meteen antwoord
		11.8.44.2	Lvb-kinderen kunnen niet wachten
		11.9.47.1	Jongeren niet in staat om zichzelf te stoppen
		11.9.47.2	Jongeren leggen probleem buiten zichzelf
		11.9.47.3	Ander moet probleem oplossen
		11.15.52.1	Kinderen hebben forse problematiek
		11.15.55.1	Oorzaak terugval is negativiteit
		11.15.59.1	Intrinsiek motiveren is moeilijk
		11.20.72.1	Inschatting succesvolle uitkomst
		1.4.22.2	Ervaringleren geeft inzicht in eigen gedrag
		1.4.24.1	Ervaringsleren geef inzicht in andere alternatieven
		1.4.28.1	Lvb-jongere geen inzicht in eigen seksueel gedrag
		1.4.29.1	Beeld jongere is vervormd
		1.4.29.2	J ziet niet dat eigen beeld vervormd is
		1.4.30.1	Beeldvervorming komt door onvoldoende inzicht door lvb
		1.4.31.1	Jongeren weten niet wanneer opmerking ongepast is
		1.17.52.2	Te maken met lvb-jongeren
		1.18.53.1	Lvb-jongeren vinden keuzes maken moeilijk
		1.18.53.2	Lvb-jongere vindt plannen maken moeilijk
		1.19.58.2	Eigen motivatie jongere nodig
		1.17.52.1	Te maken met leeftijdsverschil
		1.18.56.1	Voor normaalbegaafde jongeren makkelijk zelf doel beschrijven
		1.18.56.2	Lvb vindt doel beschrijven moeilijker
		1.1.4.4	Nu meer psychopathologie binnen doelgroep
		1.2.7.1	Jongeren leren door ervaringsleren
		1.2.7.2.	Activiteiten dragen bij aan ervaringsleren

		1.2.7.3	Activiteiten geven handvatten functioneren	
		1.2.8.1	Jongeren zijn lvb	
		1.2.8.2	Moeilijk inzicht door cognitieve beperking	
		1.2.8.3	Ervaringsleren sluit aan bij inzicht te vergroten	
		1.4.10.1	Stap te groot voor jongeren	
		1.4.16.1	Inzicht eigen gedrag is moeilijk	
		1.4.16.2	Inzicht gedrag anderen nog moeilijker	
11	Ontwikkeling jongere			
		12.6.19.2	Gradaties maken in de verantwoording	
		12.6.19.3	Echt aan laten sluiten op een open groep blijft lastig	
		12.6.20.1	Open en gesloten dienen meer met elkaar samen te werken	
		12.6.20.3	Een drie milieu voorziening is ideaal	
		12.6.20.4	Intern alle vormen van wonen aanbieden	
		12.6.21.1	Op hetzelfde terrein gesloten groepen, besloten groepen, open groepen en ktc's	
		12.6.21.2	Overgang verloopt soepeler door verschillende soorten groepen op hetzelfde moment	
		12.6.21.3	Overleg gaat gemakkelijker bij verschillende groepen op hetzelfde terrein	
		12.6.21.4	Overstap is door verschillende groepen op het terrein meestal een succes	
		12.7.25.1	Sociaal netwerk betrekken door verkorte duur van geslotenheid niet haalbaar	
		12.11.35.1	Belangrijk is dat er samenwerking is tussen de verschillende jeugdzorgorganisaties	
		12.11.36.1	Samenwerking gebruiken in het belang jongere	
		6.21.18.1	J is trots op vooruitgang	
		6.21.19.1	J is trots op minder agressiviteit	
		6.21.20.1	J ligt beter in de groep	
		9.21.21.1	Trots op einddatum	
		8.3.7.1	Zelf geen hulp nodig	
		7.21.24.1	Trots op niet weglopen	
	Negatief	4.21.21.1	J niks geleerd	
		4.21.21.2	Met weglopen alles geleerd	
		3.21.18.1	Trots op naar huis	
		3.21.18.2	Trots op geleerde	
		3.21.19.1	Trots op verlof	
		10.4.11.2	Na schooltijd niet te veel belasten met schooltaken	
		10.7.21.3	J hebben af en toe momenten voor zichzelf	

	Negatief	10.26.42.1	Gesloten periode voor jongeren met lvb niet lang genoeg
	Negatief	10.26.42.2	Periode is te kort om te stabiliseren
		11.15.58.1	Jongeren doen het nu voor ander
		11.15.58.2	Jongeren moet en het voor zichzelf doen
		11.17.65.1	Perspectief J verandert tijdens behandeling
		11.20.73.1	Intrinsieke motivatie ontwikkelen
		11.20.73.2	Inzicht voordelen behandeling is belangrijk
		11.20.73.3	Juiste motivatie is nodig voor succes
		1.18.53.3	Toekomstperspectief is individu-afhankelijk
		1.19.58.3	Als jongere niet wil, gaat het niets worden
		1.20.59.1	Succesvolle overgang hangt af van jongere
		1.20.59.2	Succesvolle overgang is leeftijdsgebonden
6.	Behoeften medewerkers		
		12.8.5.1	Als een kind geen steunbronnen heeft wil gl die aanboren
	negatief	2.1.3.1	Meer psychopathologie
		2.2.4.1	Genoeg middelen
	negatief	2.6.63.1	Meer aandacht problematiek jongeren nodig
	Negatief	2.6.71.1	Meer individuele gesprekken
	negatief	2.7.74.1	Meer doen met jongeren
	negatief	10.2.4.1	Gl mist privacy
	negatief	10.8.22.2	Te weinig personeel om taken uit te voeren
		10.10.24.1	Gl wil meer individuele begeleiding geven
		10.18.32.2	Gl vindt te weinig inspraak van J goed
		11.1.2.1	Meer diepgang mogelijk bij veel kennis
	Negatief	11.2.4.1	Kantoorruimte voor gl niet aanwezig
	negatief	11.2.4.2	Individuele contact niet mogelijk
	negatief	11.2.5.1	Voorbeelden noodzaak kantoorruimte
		11.2.9.1	Kantoor belangrijk voor gl
		11.2.9.2	Gl kan zich terugtrekken
		11.2.10.1	Voorbeeld als bepaalde emoties aanwezig zijn bij gl
		1.2.10.2	Voorbeeld als dienst hectisch is
		11.2.11.1	Voorbeeld afstemmen met collega
		11.4.18.1	Jammer dat aan basisvoorwaarden wordt getornd
	negatief	11.8.41.1	Weinig individueel contact is pijnpunt
	negatief	11.8.42.1	Aandachtgebrek door grootte groepen
	Negatief	11.8.42.2	Aandachtgebrek door randvoorwaarden
	negatief	11.8.45.2	Geen mogelijkheid voor individueel gesprek
		11.12.49.1	Cijfer moet niet lager worden

		11.15.53.3	Moeten blij zijn met gedeeltelijk behaald doel
		11.18.68.1	Gl wil jongeren gemotiveerd hebben
		11.21.76.2	Blijft zoeken naar juiste insteek
		11.21.76.3	Hulpverlening is mensenwerk
		1.2.5.1	Vroeger meer budget voor activiteiten
		1.2.6.1	Op groep gaat het om activiteiten
		1.2.6.1.	Meer budget geeft meer mogelijkheden
	negatief	1.9.41.3	Spijtig dat behoeften niet voorop staan
7.	Kennis/scholing medewerkers		
		5.12.39.1	Deskundigheidsbevordering geeft grote winst
		12.12.38.1	Vaardigheden en kennis is bij de gl aanwezig op de gesloten groep
	negatief	12.12.38.2	De mogelijkheid om actief bezig te zijn met j aangaande de overstap naar open is er niet
		12.12.39.1	Kennis en kunde heeft gl wel in huis.
	negatief	12.12.39.2	Gl heeft niet genoeg ruimte en tijd om deze mogelijkheden te benutten.
		12.13.40.1	Gl wil vol voor de behandeling van de jongere gaan
		12.13.40.8	Gl kan omgaan met complexe zaken
		12.13.40.7	Gl kan samenwerken met ouders
		12.13.41.2	Gl bieden onder moeilijke omstandigheden zorg
		2.1.1.1.	Voldoende kennis aanwezig
	negatief	2.11.84.1	Niet bekend met vaardigheden open opvang
		2.12.88.1	Bekend met voorgeschiedenis
		2.12.88.2	Meer aandacht voor psychopathologie nodig
	negatief	10.1.1.1	Gl heeft kennis van gesloten
		10.1.1.2	Gl houdt zich alleen bezig met gesloten
	negatief	10.1.1.3	gl heeft geen kennis van vervolgstappen
		10.14.28.1	Gl heeft voldoende zicht op individuele ziektebeelden J
		11.1.1.1	Voldoende ervaring en opleiding
		11.1.1.2	Door ervaring en opleiding voldoende kennis
		1.1.1.1	Heeft voldoende kennis
		1.1.1.2	9 jaar werkervaring
		1.1.3.1	Volgt studie pmt
		1.1.3.2	Vanuit studie handvatten begeleiding jongeren
		1.1.4.1	Meer kennis tav rapporteren nodig
		1.1.4.2	Meer kennis tav doelgroep nodig
		1.1.4.4.	Meer scholing psychopathologie nodig

8.	Begeleiding groepsleiders aan lvb-jongeren	12.1.1.1	Vroeger deed begeleiding vrijwel niets voor overstap van gesloten naar open.
		12.1.2.4	GI Kan aansluiten bij begeleidingsstijl jongeren.
		12.1.5.1	Jongeren worden niet goed voorbereid op overstap.
		12.1.5.2	De overstap is te groot
		12.1.5.3	De overstap gaat vaak niet goed.
		12.2.8.1	Competentiemodel past bij alle jongeren.
		12.2.8.2	Competentiemodel moet positief toegepast worden
		12.2.8.3	Competentiemodel moet consequent worden toegepast
		12.2.8.4	Jongeren hoeft niet aan alle doelen tegelijk te werken
		12.2.8.5	Je kan focussen op één of twee hulpverleningsdoelen.
		12.2.9.1	Groepsleiding op L.A is duidelijk naar je wat er verwacht wordt
		12.2.9.2.	Groepsleiding maakt leerdoelen overzichtelijk voor je
		12.3.10.1	Methodiek is leiden in de behandeling
		12.3.10.2	Verwanten hebben geen inspraak mbt de methodiek
		5.1.1.1.	Begeleiding 1-kind 1- plan
		5.1.1.2	Begeleiding is goed
		5.2.3.1	Vaardigheden worden goed aangeleerd
		5.2.5.1	Vaardigheden aanleren vergt veel
		5.2.7.1	Wij vragen veel van kinderen
		5.2.7.2	Kinderen zitten in groepsproces
		5.2.9.1	Vaardigheden leren door praktisch leren
		5.3.12.1	Inspraak hangt af van beslissingsbevoegdheid betrokkenen
		5.3.13.1	Betrekken betrokkenen is belangrijk
		5.3.14.2	Betrokkenen moeten regie aankunnen
		5.3.14.3	Mate regie hangt af van voorgeschiedenis betrokkenen
		5.3.16.1	Ouders worden meer betrokken in traject
		5.3.16.2	Ouders worden meer betrokken in begeleiding
		5.6.27.4	Lvb meer nodig in begeleiding naar stap
		12.3.11.1	Verwanten hebben gouden tips
		12.3.11.3	Begeleiding kan ouders advies vragen
		12.4.12.2	Ouders worden wel betrokken bij verlof
		12.4.13.3	Kind gaat in ontwikkeling tijdens behandeling sneller dan ouders.

		12.4.15.1	Ouderkind weekenden kunnen helpen	
		12.4.15.1	Ouders kijken mee op de groep hoe Gl jongeren behandeld	
		12.5.18.1	Gesloten groep worden ouders gecontroleerd	
		5.8.34.2	Lastig zicht krijgen op bezoekmoment	Lastig zicht
		5.8.34.3	Winst te behalen in bezoekmoment	
		5.13.40.1	Kwaliteit gl is assertiviteit	
		5.13.40.2	Kwaliteit gl is creativiteit	
		5.13.40.3	Kwaliteit gl is enthousiasme	
		5.13.40.4	Kwaliteit gl is in het belang van kind werken	
		6.1.1.1.	Ondersteuning mentor is goed	
		6.1.1.2	Gl helpt met alles	
		6.1.1.3	Gl praat met jongere over problemen	
		6.1.1.4	Geen klachten over gl	
		6.1.1.5	Gl sluit aan bij jongere	
		6.2.2.2	Gl belt bc	
		6.4.4.1	J tevreden over ondersteuning gl	
		6.5.5.1	J tevreden met behandeling	
		6.5.5.2	J begeleid verlof gehad	
		6.5.5.3	J binnenkort half begeleid	
		6.6.6.1	J wil dat gl hem uitlegt hoe te reizen	
		6.7.8.1	Dagbesteding is goed	
		6.7.8.2	Er kan veel gesport worden	
		6.10.9.1	J tevreden over begeleiding	
		12.10.34.1	Cijfer voor begeleiding	
		12.12.38.3	Op het vertrekhuys is er extra tijd voor individuele begeleiding	
		12.13.40.2	Gl heeft hart voor de jongere	
		12.13.40.3	Gl werkt graag met deze doelgroep	
		12.13.40.4	Gl is blij met kleine successen	
		12.13.40.5	Gl kan in kleine stapjes begeleiden	
		12.13.40.6	Gl kan terugval van jongere aan	
		12.13.41.1	Gl zijn doorzetters	
		12.13.41.3	Gl zetten de kinderen bovenaan	
		6.17.13.1	J is tevreden met begeleiding	
		6.18.14.1	Cijfer voor begeleiding	
	negatief	6.19.15.1	Gl kan meer aansluiten bij het individu	
		6.20.16.1	Juiste omgang met kinderen door gl is belangrijkst	
		6.20.17.1	Gl is duidelijk	
		9.6.92.2	Jongere wil minder regels	
		9.12.14.1	Gl helpt met verlofplanning	

		9.12.14.1	J houdt niet van plannen
		2.4.20.1	Invloed vrienden
		9.1.1.1	Mentor is goed
		9.2.2.1	Mentor helpt met verlof
		9.4.7.1	Gl helpt bij daarbij [deelgebied]
		9.5.8.1	J tevreden over hulp groepsleiding
		9.14.16.1	Jongere maakt huiswerk
		9.14.16.1	De les niet in
		9.14.16.1	Tussen 7 en 8 op kamer
		9.15.17.1	Gl helpt met stage
		9.18.18.1	Cijfer groepsleiding 3
	negatief	9.19.19.3	Gl kan meer loslaten
	negatief	9.19.19.1	Meer vrijheden
	negatief	9.19.19.2	Meer naar buiten
		9.20.20.1	Gl moet duidelijk zijn
		8.1.1.1	Mentor helpt naar andere groep te komen
		8.1.3.1	Mentor helpt beter leren luisteren
		8.1.4.1	Mentor helpt door leerpunten opschrijven
		8.5.10.1	Mentor krijgt goed cijfer
		8.5.11.1	Mentor is behulpzaam
		8.5.12.1	Mentor is behulpzaam door praten
	negatief	8.6.13.1	Gl moet meer vrijheid geven
	negatief	8.12.19.1	Mag niet op verlof van gl
	negatief	8..12.21.1	Gl heeft geen vertrouwen
	Negatief	8.15.24.1	Gl weet niet wat ik kan
	negatief	8.20.25.1	Gl is niet altijd aardig
		8.20.25.2	Gl is aardig bij meer vrijheid
		8.20.26.1	Gl is meestal duidelijk
		7.1.1.1	Mentor helpt goed
	Negatief	7.1.2.1.	Weinig mentorgesprekken
		7.1.2.2.	Mentor is er voor jongere
		7.1.3.1	Mentor ondersteunt j om niet weg te lopen
		7.1.4.1	Even op kamer zitten
		7.1.4.2	Even bij dartbord blijven
		7.4.7.1	Mentor maakt afspraak met jongere
		7.5.8.1	Soms tevreden soms niet
	negatief	7.5.9.1	J vindt gl te streng
		7.7.10.1	Sport maakt hoofd leeg
		7.14.12.1	Tevreden met begeleiding
		7.11.14.1	Gl kan helpen met agressieregulatie
	negatief	7.13.17.1	J wil meer geholpen worden

		7.18.20.1	Cijfer gl is 3
		7.16.22.1	Omgang met regels
		7.20.23.1	Eerlijk zijn
		7.20.23.2	Geen hele verhalen
		7.20.23.3	Niet eromheen draaien
	negatief	8.1.1.1	Begeleiding kan beter
	negatief	4.1.2.1	Gl kan meer regelen
	negatief	4.1.2.2	Gl kan meer op de hoogte houden
	negatief	4.2.4.1	Gl moet meer tijd hebben
		4.2.4.2.	Gl moet vervolgplek regelen
		4.2.4.3	Gl moet school regelen
		4.3.6.1	Geleerd op L/A
	negatief	4.4.7.1.	Begeleiding is streng
		4.4.7.2	Gl moet positief begeleiden
		4.4.7.3	Gl moet voordoen
		4.7.9.1	Jongere mag sporten
		4.8.10.1	Gl moet met jongere naar vrijetijdsbesteding
		4.9.11.1	Samen op internet zoeken naar vrijetijdsbesteding
		4.9.11.2	Jongere is hier tevreden mee
		4.10.12.1	Tevreden met hulp
		4.12.14.1	Afspraken maken helpt
		4.12.14.2	Verlofplanning helpt
		4.12.15.1	Verlofplannen geeft handvatten
	negatief	4.15.17.1	Gl helpt niet bij [stage of werkzoeken]
		4.18.18.1	Cijfer 2/3 voor groepsleiding
	negatief	4.19.19.1	Gl moet meer regelen
	negatief	4.19.19.2	Gl moet doen wat beloofd is
		4.20.20.1	Gl moet aardig zijn
		4.20.20.2	Gl moet duidelijk zijn
		4.20.20.3	Gl moet uitleg geven
		4.21.21.4	J vind zes weken binnen zitten te lang
		3.1.1.1	Mentor helpt goed
		3.1.2.1	Mentor helpt met terugkeer
		3.1.2.2	Mentor praat
		3.4.5.1	Gl helpt goed
		3.5.6.1	Meestal tevreden
		3.12.14.1	Verlofplanning helpt
		3.18.16.1	Cijfer gl is 3
		3.20.17.1	Gl moet duidelijk zijn
		2.3.10.1	Observeren leerpunten jongeren
		2.3.11.1	Laag insteken

		2.4.12.1	Ouders betrekken
		2.4.12.2	Pleegouders betrekken
		2.4.12.3	Gezinsvoogd betrekken
		2.4.13.1	Gl straks uit beeld
		2.4.13.2	Ouders weten hoe open opvang werkt
		2.4.18.1	Bij uitzondering contact met vrienden
		2.4.18.2	Goedkeuring gezinsvoogd contact vrienden
		2.4.21.1	Bewustwording creëren
		2.4.22.1	Onderwijs en werk
		2.4.23.1	Goede begeleiding
		2.4.24.1	Nazorg is verbeterd
		2.4.28.1	Gl is voor de groep
		2.4.35.1	Ouders betrekken
		2.4.37.1	Opbouwen in fasen
		2.4.38.1	Stapsgewijs traject volgen
		2.4.40.1	Terugkeer maatschappij nodig
		2.4.41.1	Individueel begeleid naar buiten
		2.4.41.2	Volgende fase met groep
		2.4.46.1	Aanbod activiteiten
		2.4.47.1	Spelenderwijs leren
		2.4.48.1	Individueel bespreken
		2.4.49.1	Extra aandacht aan geven
		2.4.50.1	Extra aandacht omgang met autoriteiten
		2.4.51.1	Team op de hoogte stellen
		2.4.59.1	Voorheen seksuele voorlichting
		2.4.60.1	doen weinig met seksualiteit
		2.4.61.1	Seksualiteit alleen bespreken wanneer uitkomt
	negatief	2.6.67.1	Administratie in orde
		2.6.68.1	Groep is belangrijkst
	negatief	2.6.69.1	Meer inzetten op individuele begeleiding
		2.8.76.1	Genoeg tijd voor jongeren
		2.9.80.1	Gevarieerd aanbod activiteiten
		2.9.80.2	Voor elk wat wils
		2.13.89.1	Hulpverlenersdoelen onderverdeelt in subdoelen
		2.14.92.1	Compartimenteren is belangrijk
		2.14.92.2	Veiligheid is belangrijk
		2.14.92.3	Woord houden is belangrijk
		2.14.93.1	Kort en krachtig is belangrijk
		2.14.94.1	Complimenten zijn belangrijk
	negatief	2.14.95.1	Jongeren horen te vaak negatieve opmerkingen
		2.15.97.1	Meer creativiteit met jongere jongeren

		2.16.98.1	Geen inspraak in begeleiding	
		2.16.99.1	Eigen doelen zijn belangrijk	
		2.16.100.1	Doelen zijn niet van jongere zelf	
		2.17.102.1	Groepsgerichte aanpak werkt goed	
		2.17.103.1	Voldoende aanbod activiteiten	
		2.18.104.1	Vorbereiding is belangrijk	
		2.18.109.1	Stapsgewijs naar vertrek toegewerkt	
		2.20.115.1	Ouders weinig inspraak begeleiding	
		2.20.116.1	Mentoren wekelijks contact met ouders	
		2.20.118.1	Ouders vertellen wat goed gaat	2.20.118.1
		2.20.119.1	Ouders worden uitgenodigd bij afsluiting thema	2.20.119.1
		2.20.120.1	Ouders worden uitgenodigd voor nieuwjaarsborrel	2.20.120.1
		10.1.2.1	Gl is binnen gesloten bezig met stabiliseren	
		10.2.3.1	Genoeg personeel	
		10.2.3.2	Genoeg financiën	
	negatief	10.2.3.3	Te weinig accommodatie	
		10.4.7.1	J mag telefonisch contact	
		10.4.7.2	J mag elke dag bezoek	
		10.4.7.3	Mentor heeft eenmaal per wk contact met ouders	
		10.4.8.1	Stap 1 gesloten	
		10.4.8.2	Stap 2 begeleid verlof	
		10.4.8.3	Stap 3 half begeleid verlof	
		10.4.8.4	Stap 4 zelfstandig verlof	
		10.4.12.1	Veel programmering voor jongeren	
		10.4.13.1	J moet verlofplanning maken	
		10.4.14.1	Gl ondersteunt in taken	
		10.4.14.2	Gl ondersteunt in schoonmaken	
		10.4.14.3	Gl ondersteunt met hygiene	
		10.4.14.4	Gl spreekt jongere aan	
		10.4.14.5	Gl begeleid jongere	
		10.4.16.1	Gl spreekt jongere aan	
		10.4.16.2	Gl geeft corrigerende instructie	
		10.4.16.3	Gl benoemt wat goed gaat	
		10.4.17.2	Seksuele voorlichting vindt soms plaats op de groep	
	negatief	10.6.18.1	Begeleiding aan jongere kan beter	
		10.6.18.2	Begeleiding is niet slecht	
		10.6.18.3	Begeleiding schiet niet te kort	
		10.6.19.1	Begeleiding naar buiten schiet te kort	
		10.6.19.3	Begeleiding naar buiten kan beter	
		10.7.20.1	Aanbod activiteiten op de groep is goed	
		10.7.21.1	In de avond sport	

		10.7.21.2	In de avond crea
	negatief	10.9.23.2	Gl vindt dat individuele begeleiding niet ten koste moet gaan van de groep
		10.11.25.1	Voldoende aandacht voor de jongeren
		10.11.25.2	Veiligheid is gewaarborgd op de groep
		10.11.25.3	Veiligheid is gewaarborgd voor jongere
		10.16.30.1	Veiligheid is belangrijk
		10.16.30.2	Dat J zich veilig voelt
		10.16.30.3	Dat J zich welkom voelt
		10.16.30.4	Dat J bij gl terecht kan met vragen
		10.16.30.5	Dat J bij gl terecht kan bij problemen
		10.18.33.1	Inspraak J in hvp is goed
		10.18.33.2	Inspraak wordt besproken
		10.22.38.2	Inspraak wordt besproken door begeleiding
		10.25.41.2	Kijken hoe sociaal netwerk met J omgaat
		10.25.41.3	Kijken hoe J met sociaal netwerk omgaat
	negatief	10.26.42.3	Minder tijd voor behandeling J
		11.2.3.1	Voldoende middelen en materialen
	negatief	11.2.3.2	Door bezuinigingen minder middelen
		11.2.8.1.	Kantoor belangrijk voor kinderen
		11.4.19.1	Overgang naar volgende stap wordt lastig door hiaten
		11.4.19.2	Voorbeeld hiaat hygiëne
		11.4.19.3	Voorbeeld hiaat verzorging
		11.4.19.4	Volgende stap is taken doen op de groep
		11.4.20.1	Eerst sociale omgang leren
		11.4.20.2	Volwassenen leren aanspreken
		11.4.20.3	Bij ontbreken sociale vaardigheden kind minder open over verleden
		11.4.21.1	Vertrouwen opbouwen volgt op leren uiten
		11.4.27.1	Wordt ingespeeld op seksualiteit
		11.4.28.1	Girls choice voor meiden
		11.4.28.2	Vergelijkbaar programma voor jongens
		11.4.33.1	Regel borst buik billen bedekt
		11.4.3.1	Kinderen leren redenen regel BBBB
	Negatief	11.6.36.2	Zorg is onder de maat
	negatief	11.6.36.3	Zorg over geleverde zorg
		11.7.37.1	Verschilt tussen reguliere groep en lvb
		11.7.37.2	Bij reguliere groepen aanbod voldoende activiteiten belangrijk
		11.7.37.3	Buiten instelling ook veel activiteiten

		11.7.37.4	Buitne instelling verantwoordelijkheden gedurende de dag
		11.8.40.1	Individueel contact is minimaal
		11.15.56.1	Jongeren meekrijgen in behandeling
		11.15.57.1	Extrinsieke motivatie moet intrinsieke motivatie worden
		11.15.57.2	Jongeren moeten positief gemotiveerd worden
		11.16.60.1	Gl moet betrouwbaar zijn
		11.16.60.2	Gl moet veilig zijn
		11.16.61.1	Betrouwbaarheid geeft veiligheid
		11.16.61.2	Structuur geeft veiligheid
		11.15.53.1	Onvoldoende tijd voor aanleren vaardigheden
		11.18.66.1	J voldoende of teveel inspraak in begeleiding
		11.18.67.1	Kinderen zijn afhankelijk van beslissing
		11.18.67.2	Gl dient regie te hebben
		11.18.67.3	Gl is eindverantwoordelijk
		11.18.67.4	Jongere mag meedenken
		11.18.69.1	Verschillende opties geven
		11.18.69.2	Begrenzen in opties
	negatief	11.19.70.1	Onvoldoende succeservaringen voor succesvolle uitplaatsing
		11.19.71.1	Niet 100% succes nastreven
		11.19.71.2	Alle successen zijn goed
		11.21.77.1	Opvoeden wordt belangrijker
		11.21.77.2	Autoriteiten worden belangrijker
		11.21.77.3	Vrijheid blijheid wordt minder
		11.22.78.2	Ondersteuning ouders is nodig
		11.25.88.1	Uitnodigen vermindert frictie bij jongeren
	Negatief	1.4.10.2	Doelen komen bij vertrekhuus niet naar voren
	negatief	1.4.11.1	Jongeren keren regelmatig terug
	negatief	1.4.11.2	Jongeren verblijven inmiddels elders
	Negatief	1.4.12.1	Laatste fase is moeilijkst
		1.4.12.2	Jongeren kan je veel meegeven
		1.4.12.3	Jongeren moet het uiteindelijk zelf doen
		1.4.13.1	Winst halen in begeleiding laatste fase
	negatief	1.4.13.2	Hoe begeleiding vorm geven laatste fase is moeilijk
	Negatief	1.4.13.3	Nog geen goed traject voor verzonnen
		1.4.14.1	Jongeren worden weerbaar gemaakt
		1.4.15.1	Gl zit niet op netwerk
		1.4.15.2	Begeleiding geeft handvatten bij keuzes
	negatief	1.4.15.3	Handvatten geven is moeilijk

		1.4.17.1	Jongere geplaats met db
		1.4.17.2	Db is onderwijs
		1.4.17.3	Db is werk
		1.4.18.1	Moeilijk jongeren op school te plaatsen
		1.4.18.2	Moeilijke plaatsing vanwege dossiers
		1.4.19.1	Kracht van manier van werken
		1.4.19.2	Jongeren leren zichzelf te vermaken
		1.4.19.3	Naar toewerken om bijv hobby's op te pakken in eindfase
		1.4.20.1	Laten oefenen
		1.4.21.2	Opbouw schema verlofnachten
		1.4.22.1	Ervaringsleren is basispijler
		1.4.22.2	Ervaringsleren geeft inzicht in eigen gedrag
		1.4.24.1	Ervaringsleren geeft inzicht in andere alternatieven
		1.4.24.2	Voorbeeld buiten slapen Ardennen
		1.4.25.1	Bij verzorging in begin veel begeleiding nodig
		1.4.25.2	Bij verzorging snel succeservaring voor J
		1.4.26.1	J bij de hand nemen bij zelfzorg
		1.4.26.2	J bij de hand nemen bij kamierzorg
		1.4.26.3	J zien zelf snel vooruitgang
		1.4.27.1	Programma seksuele voorlichting nodig
		1.4.27.2	Programma seksuele voorlichting ontbreekt
		1.4.27.3	In het verleden programma meerwaarde
		1.6.36.1	Mogelijkheden Lindenhorst zijn summier
		1.7.37.1	Veel activiteiten op eigen groep
		1.7.37.2	Met meer budget meer mogelijkheden
		1.7.37.3	Met meer flexibiliteit meer mogelijkheden
		1.7.37.4	Met meer medewerking meer mogelijk
		1.6.35.3	Meiden vermaken zichzelf en elkaar
		1.6.35.4	Jongens moeten beziggehouden worden
		1.6.35.5	Jongens hebben activiteiten en sport nodig
	negatief	1.7.38.1	Locatie lindenhorst beperkt activiteitsaanbod
		1.8.39.1	Gl moet effectiever timemanagen
		1.8.39.2	Meer administratieve taken
		1.8.39.3	Administratie hoort bij professional zijn
		1.10.42.1	Eigen begeleiding is sterk punt
		1.10.42.2	Vanuit studie meer handvatten
		1.10.43.1	Door meer kennis is eigen begeleiding beter
		1.11.45.1	Andere dingen belangrijker dan jongere zelf
		1.12.46.1	Cijfer team en eigen begeleiding 7,5
		1.16.50.1	Veiligheid bieden is belangrijk

		1.16.50.2	Laten zien dat je er bent is belangrijk
		1.16.50.3	Aan de slag zijn voor de jongere is belangrijk
		1.16.51.1	Niet bezig zijn met randzaken
		1.16.51.2	Goed in je vel zitten is belangrijk
		1.16.51.3	Basishouding is belangrijkst
		1.18.54.1	Jongere voldoende inspraak in begeleiding
	negatief	1.18.54.2	Lastig in verband met problemaiek
		1.18.55.1	Jongeren worden meer betrokken bij hvp's
		1.18.55.2	Jongere beschrijft zelf hoe hij aan doel heeft gewerkt
		1.18.57.1	Meer begeleiding mentor hierin
		1.19.58.1	Meer handvatten nodig
		1.22.64.1	Jongeren en ouders worden behandeld
		1.22.64.2	Team gaat actief met ouders in gesprek
		1.23.66.2	Team doet al veel extra
		1.23.66.3	Team doet extra uit zichzelf
		1.24.67.1	Verschil in begeleiding
		1.24.67.2	Niet iedereen krijgt mdft
9.	Begeleiding overig		
		12.4.12.3	Ouders worden betrokken door maatschappelijk werk
		6.2.2.1	Behandel coördinator ondersteunt goed
		6.2.2.3	Bc reageert snel
		12.9.31.2	Verwachting Bc is dat huidige doelgroep weinig baat heeft bij transitie
		6.12.11.1	Maatschappelijk werk helpt om relatie met moeder te verbeteren
		9.2.3.1	Bc is goed
		9.2.3.2	Hvp gaat goed
		9.2.4.1	Bc denkt mee
		9.2.5.1	Bc helpt jongere
		9.11.12.3	Mdft kan helpen
		9.11.13.1	Jongere krijgt mdft
		8.2.5.1	Ondersteuning bc is slecht
		8.2.6.1.	Bc doet niet zoveel
		7.2.5.1	Bc helpt niet
		7.2.5.2	Contact bc is te weinig
	negatief	4.2.3.1	Bc is er weinig
	negatief	3.2.3.1	Geen ondersteuning bc
		3.10.11.1	J tevreden met hulp
		2.4.14.1	Bc bedenkt doelen

		2.4.26.1	Itb-er begeleidt traject
		2.4.27.1	Waar gaat jongere naartoe
		2.4.29.1	Begeleiding volgende stap door itb-er
		2.4.30.1	Maatschappelijk werker
		2.4.31.1	Itb-er regelt praktisch gedeelte
		2.4.33.1	Mdft is gezinstherapie
		2.4.34.1	Jongere wordt thuis begeleid
		2.4.62.1	Taak bc
		2.4.62.2	Bc te weinig tijd
		2.20.115.2	Gezinsvoogd inspraak begeleiding
		2.20.120.2	Gezinsvoogden worden uitgenodigd voor nieuwjaarsborrel
		10.4.10.2	Interne school zorgt voor onderwijs
		10.4.17.1	Seksuele voorlichting is onderdeel school
	Negatief	10.6.19.4	Itb-er heeft teveel kinderen
	negatief	10.6.19.4	Itb-er kan niet voldoende aandacht geven
		11.4.22.1	Betere terugkoppeling nodig tussen onderwijs en groep
		11.4.22.2	Meer gesprek nodig tussen onderwijs en groep
		11.4.23.2	Onderwijs en groep moet matchen
	negatief	11.4.24.2	Bij probleem keer t kind terug op de groep
	negatief	1.4.25.3	Probleem wordt niet opgelost door school
		11.4.23.1	Bezig met eigen zorg
		11.4.25.1	Prettig als school eigen probleem oplost
	negatief	11.4.26.1	Koppeling tussen onderwijs en groep n iet goed
		11.4.29.1	Voorlichting seksualiteit door onderwijs
		11.24.80.3	Geen budget voor huisbezoeken coaches
		11.24.80.2	Maatschappelijk werkers doen huisbezoeken
10	Overig	12.1.6.7	Er is te weinig aandacht voor de problematiek van Lvb jongeren.
		12.1.7.1	Soms snel een vervolgplek.
		12.1.7.2	Soms duurt het lang voordat er een vervolgplek is.
		12.1.7.3	Overgang naar vervolgplek verloopt niet soepel.
		5.2.10.1	Geslotenheid moet kort
		5.2.10.2	Geslotenheid is voor stabilisatie
		5.2.10.3	Geslotenheid is voor begin aanleren vaardigheden
		5.2.11.1	Buiten instelling onderzoeken mogelijkheden aanleren vaardigheden
		5.3.15.1	Cultuur is belangrijk in gezinnen
		5.3.15.2	Moet naar cultuur worden gekeken

		5.6.25.1	Jongeren voldoen aan verwachtingen door dwang en drang
		5.6.25.2	Belangrijk dwang en drang zsm laten vervangen
		5.6.28.1	Wat is einddoel
		12.8.29.1	Teamsport voor jongere is duur
		12.9.30.1	Gevolg transitie is dat er in een eerder stadium ingegrepen kan worden
		12.9.30.2	Jeugdzorg in toekomst minder nodig
		12.9.31.1	Vroegtijdige hulp niet voor huidige doelgroep geschikt
		12.9.31.3	Verwachting dat in de toekomst gesloten jeugdzorg afneemt
		5.8.34.4	Voorbeeld winst behalen door voor- en nabespreking
		5.9.35.1	Inschatting maken veranderingen is moeilijk
		5.9.35.2	Veranderingen zijn vaag en grijs gebied
		5.9.36.1	Tijd en geld moet niet voorop staan in behandeling
		5.9.36.2	Tijd en geld lijken belangrijker
		5.9.37.1	Is belangrijk naar inhoud behandeling te kijken
		5.9.37.2	Nodig te weten wat jongeren nodig hebben
		5.9.37.3	Nodig te weten hoe veel tijd jongeren nodig hebben
		5.11.38.1	Nodig te weten hoe doelen nu worden geformuleerd bij binnenkomst
		5.11.38.2	Welke invloed hebben formulering van doelen op overgang
		5.11.38.3	Kloof tussen geslotenheid en open
		5.14.41.1	Uitbreidingsmogelijkheden voor onderwijs nodig
		5.14.41.2	Uitbreidingsmogelijkheden van db nodig
		5.14.41.3	Uitbreidingsmogelijkheden sport en vrije tijd nodig
		5.14.41.4	Door meer mogelijkheid betere afstemming naar buiten mogelijk
		6.6.7.1	Geen tip voor gl
		12.9.32.1	Altijd j die gesloten jeugdzorg nodig hebben
		12.9.32.2	Bc hoopt dat jongeren niet tussen wal en schip vallen
		12.9.32.3	Voor sommige gezinnen is laagdrempelig en kort niet de juiste behandeling
		12.9.32.4	Bij sommige gezinnen fors ingrijpen en langdurig
		12.9.34.1	Bc is bang dat kosten belangrijker zijn dan behandeling j
		12.11.35.2	Lvb jongeren niet laten vallen

		12.11.35.3	Zorgen dat niet alle zware gevallen bij elkaar komen
		12.12.39.3	Vertrekhuys staat in het teken van de overstap van gesloten naar open setting
		12.12.39.4	Vertrekhuys doet jongeren goed
		12.14.42.1	Wens van bc is dat er betere mogelijkheden zijn om individueel proces met het kind te doorlopen.
		11.4.30.1	Bij voorlichting basis geven
		12.14.43.1	Wens bc is kleinere groepen
		12.14.43.2	Wens bc is dat gl maar één mentorkind heeft
		12.14.43.3	Wens bc is dat er meer uren zouden zijn om het kind beter te kunnen begeleiden
		6.22.21.1	Interview is goed gesprek geweest
		6.23.21.1	J vindt dat interviewer goed voorbereid was
		9.10.11.3	L mag wel, A mag niet
		9.11.12.4	Verder geen hulp nodig
		9.14.16.1	Jongere vergeet huiswerk
		9.22.22.1	Goed gesprek
		8.6.14.1	Vrijheid is naar buiten mogen
	Negatief	8.7.15.1	Gl moet niet overal op letten
	negatief	8.7.16.1	Gl moet zich niet overal mee bemoeien
	Negatief	8.11.18.1	Niet goed want niet thuis
	negatief	8.21.27.1	Geleerd zonder vrijheid te leven
		7.11.13.1	Uithuisplaatsing tot 18 jaar
		3.5.7.1	J niet eens met behandeling
		3.5.8.1	J vindt sommige dingen overbodig
		3.6.9.1	Geen tip voor gl
		3.22.20.1	Interview leuk
		2.6.64.1	Zijn gefuseerd
		2.6.65.1	Fusie vergt tijd en energie van begeleiding
		2.6.66.1	Problematiek jongeren minder belangrijk
		2.6.72.1	Grip is groepsgericht
		2.7.73.1	Aanbod activiteiten is fantastisch
		2.8.75.1	Grip is prima
		2.9.77.1	Gevarieerd aanbod
		2.9.79.1	Sympathie jongeren onderling
		2.10.81.1	Cijfer eigen begeleiding 7
		2.10.82.1	Cijfer begeleiding team 9
		2.10.83.1	Inzet fantastisch
		2.11.85.1	Jongere jongens meestal naar huis
		2.18.105.2	Hangt af hoe er naar vertrek toegewerkt wordt
		10.4.12.2	Jongeren hebben invloed op programmering

		10.4.15.2	Autoriteit is gezinsvoogd
		10.4.15.3	Autoriteit is rechter
		10.4.15.4	Autoriteit is politie
		10.4.15.5	Autoriteit is GI
		10.10.24.2	GI heeft er geen tijd voor
		10.8.22.1	GI ervaart werkdruk
		10.12.26.1	Cijfer gl is 7
		10.12.26.2	Cijfer team is 7
		10.21.37.1	Verwachting gl is dat transitie slecht uitpakt
		10.21.37.2	Transitie gaat ten koste van behandeling
		10.21.37.3	Er wordt bezuinigd
		10.21.37.4	Personeel ontslagen
		10.21.37.5	Goedkoper personeel ingehuurd
		11.2.6.1.	Kinderen reageren op prikkels
		11.2.7.1	Prikkels leiden af
		11.2.7.2	Alert op omgeving
		11.4.24.1	Irritatie aanwezig bij groep
		11.4.25.2	Groep levert input oplossing probleem
		11.6.36.1	Cultuur L-A is nu pappen en nathouden
		11.7.39.1	Maatschappij verwacht veel
		11.8.45.1	Negatieve sfeer op groep aanwezig
		11.12.48.1	Cijfer team is 7
		11.12.48.2	Cijfer was eerder 8-8,5
		11.15.52.2	Finetuning nodig bij bepaalde dingen
	negatief	11.21.74.1	Transitie nog niet theoretisch onderbouwd
	negatief	11.21.76.1	Verwachting stap terug doen
		11.22.79.3	Op groep gewenst gedrag
		1.4.9.1	Zorginstellingen kunnen geen passende oplossing bedenken
		1.4.21.1	Afhankelijk per jongere
		1.4.31.2	Maatschappij accepteerde bepaalde opmerkingen niet
		1.4.32.1	Cultuur speelt rol bij beeldvorming seksualiteit
		1.6.33.1	Verbetering is mogelijk
	negatief	1.6.33.2	Onzekerheid transitie
		1.6.34.1	Locatie Lindenhorst minder geschikt voor doelgroep
		1.6.35.1	Locatie voor meiden geschikt
		1.6.35.2	Groepen meiden zijn kleine groepen
		1.9.40.2	Transitie staat centraal
	Negatief	1.11.44.1	Verslagenheid bij personeel
	negatief	1.11.44.2	Personeel in onzekerheid

		1.20.60.1	Jongere jongens komen in keten terecht
		1.20.60.2	Gaan van ene naar andere vorm van hulpverlening
		1.21.62.1	Situatie transitie is onzeker
		1.21.62.2	Onduidelijk wie ketenpartners worden
		1.21.62.3	Onduidelijk welke locatie het wordt
		1.21.62.4	Na meer duidelijkheid krijgt organisatie meer vorm
12	trajectzorg	12.1.1.2	Nu is er trajectzorg
		12.1.1.3	Er wordt meer afgestemd met vervolgplek
		12.1.2.1	Trajectzorg levert voordeel op.
		12.1.2.2	Bekend hoe open groep werkt
		12.1.2.3	Bekend hoe gesloten groep werkt
		12.1.3.1	In de toekomst wisselen van GI om kinderen te ondersteunen.
		12.1.3.1	Wisselen van groepsleiding werkt nog niet 12
		12.1.4.1	Contacten zijn makkelijker te maken door trajectzorg.
		5.5.17.1	Binnen traject nu meer samenwerking ketenpartners
		5.5.18.1	Hulp zoveel mogelijk bij gezin houden
		5.5.18.2	Kijken naar externe mogelijkheden
		5.5.18.3	Hulp in gesloten en open laten overvloeien
		5.5.19.1	Aansluiting meer optimaliseren
		5.5.19.2	Veel dingen nog in ontwikkeling
		5.5.20.1	Tussenschappen nodig in geslotenheid
		5.5.20.2	Tussenschappen nodig in openheid
		5.5.20.3	Tussenschappen komen meer op gang
	negatief	5.5.21.1	Voorheen jongeren steeds opnieuw beginnen
	negatief	5.5.21.2	Verlies van wat jongere heeft opgebouwd
	negatief	5.5.21.3	Steeds opnieuw moeten beginnen schadelijk voor jongeren
		5.5.22.1	Contact met hulpverlener nu gemakkelijker voor het kind bij terugval
		5.5.23.1	Meer bekendheid onderling
		5.5.24.1	Duidelijkheid nodig welke zorg voor jongere
		5.5.24.2	Hoe zorg organiseren tussen gesloten en open
		5.5.24.3	Probleem van gesloten en open samen
		5.5.24.4	Probleem samen oplossen
		5.5.24.5	Verantwoordelijk is van gesloten en open samen
		5.5.24.6	Positief dat verantwoordelijkheid wordt gedeeld
		5.6.26.1	Belangrijk afstemmen behandeldoelen
		5.6.26.2	Bij afstemming wordt aansluiting geoptimaliseerd

		5.6.26.3	Afstemming valt of staat met hulpverlening eromheen
		5.6.27.1	Vroege afstemming nodig
		12.5.16.1	Verschil tussen gesloten en open setting is te groot
		12.4.17.2	Het gat tussen gesloten en open opvang is te groot.
	negatief	12.5.18.4	Open groep heeft geen zicht op behandeling L/a
	negatief	12.5.18.5	Instellingen houden vast aan eigen manier van werken.
		12.14.42.2	Wens van Bc is om als gl een paar keer met het kind mee te gaan naar open setting
		12.14.42.3	Wens van bc is dat gl ook de tijd heeft om mee te gaan om spulletjes te kopen voor nieuwe inrichting kamer
		11.4.16.1	Traject is kort
		11.4.16.2	L-A niet ingesteld op huidige trajectzorg
		11.4.16.3	Zes maanden is te kort
		11.4.17.1	Eigen doelen niet haalbaar
		11.17.62.1	Veiligere door betrouwbaarheid in trajectzorg
		11.17.63.1	Duidelijkheid uitstroomprofiel van het begin
	negatief	11.17.64.1	Kinderen hebben onvoldoende perspectief
		1.25.69.1	Huidige trajectzorg moet meer vorm

DE OPBOUW VERLOF VANAF BINNENKOMST / PLAATSING:

Vanaf plaatsing:

- 6 weken binnen programma paviljoen

Na 6 weken :

- instroom onderwijs Almata

Na 1^e HvP :

- tv op kamer

****ALS ouders / verzorgers minmaal 2 keer op binnenbezoek zijn geweest**:**

Verlofweekeinde:

- **Binnenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 15.00 uur eenmalig ivm de speurtocht
- **Speurtocht**

Niet verlofweekeinde:

- **Binnenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 13.30 uur

Verlofweekeinde:

- **Buitenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur- 15.00 uur.
(van het terrein) onder begeleiding ouders / verzorgers
Mentor verzorgt inzicht activiteiten

Niet verlofweekeinde:

- **Binnenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 13.30 uur

Verlofweekeinde:

- **8 uren verlof** (mag op zaterdag) ; halen / brengen door ouders / verzorgers
- Tijd in overleg

Niet verlofweekeinde:

- **Binnenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 13.30 uur

Verlofweekeinde:

- **12 uren verlof** (op zondag) ; halen / brengen door ouders / verzorgers
- Tijd 08.00 uur – 20.00 uur
- Gaat dit goed: **onder begeleiding boodschappen doen 1^e keer!!**

Niet verlofweekeinde:

- **Binnenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 13.30 uur

Verlofweekeinde:

- **12 uren verlof** (mag op zaterdag) ; halen / brengen door ouders / verzorgers
- Tijd 08.00 uur – 20.00 uur
- Gaat dit goed: **onder begeleiding boodschappen doen 2^e keer!!**
- **Oefenen Openbaar Vervoer**

Niet verlofweekeinde:

- **Binnenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 13.30 uur

Verlofweekeinde:

- **24 uren verlof ZELFSTANDIG REIZEN**
- Tijd 14.00 uur zaterdag – 14.00 uur zondag
- Gaat dit goed: **ZELFSTANDIG BOODSCHAPPEN DOEN 1^e keer!!**

Niet verlofweekeinde:

- **Buitenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 15.00 uur

Verlofweekeinde:

- **31 uren verlof ZELFSTANDIG REIZEN**
- Tijd 10.00 uur zaterdag – 17.00 uur zondag
- Gaat dit goed: **ZELFSTANDIG BOODSCHAPPEN DOEN 2^e keer!!**

Niet verlofweekeinde:

- **Buitenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 15.00 uur

Verlofweekeinde:

- **1^e keer 36 uren verlof ZELFSTANDIG REIZEN**
- Tijd 08.00 uur zaterdag – 20.00 uur zondag
- Gaat dit goed: **ZELFSTANDIG BOODSCHAPPEN DOEN**

Niet verlofweekeinde:

- **Buitenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 15.00 uur

Verlofweekeinde:

- **2^e keer 36 uren verlof ZELFSTANDIG REIZEN**
- Tijd 08.00 uur zaterdag – 20.00 uur zondag
- Gaat dit goed: **ZELFSTANDIG BOODSCHAPPEN DOEN**

Niet verlofweekeinde:

- **Buitenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 15.00 uur

Verlofweekeinde:

- **3^e keer 36 uren verlof ZELFSTANDIG REIZEN**
- Tijd 08.00 uur zaterdag – 20.00 uur zondag

- Gaat dit goed: **ZELFSTANDIG BOODSCHAPPEN DOEN**

Niet verlofweekeinde:

- **Buitenbezoek** op ZONDAG van 12.00 uur – 15.00 uur

Vanaf nu kan de vrijdag als extra erbij verdiend worden: (gaat in overleg en is dus NIET vast!!)

Verlofweekeinde:

- **36 uren verlof ZELFSTANDIG REIZEN**
- **Indien gedrag 2 weken goed is geweest: Verlof vanaf vrijdag 17.00 uur!**
- Tijd 08.00 uur zaterdag – 20.00 uur zondag
- Gaat dit goed: **ZELFSTANDIG BOODSCHAPPEN DOEN**

Verlofplan

Dit weekend weekgaat op verlof:

VAN (dag)

..... (tijd)

TOT

(dag)

(tijd)

Treinreis

Meenemen:

.....

Algemene regels tijdens verlof:

- Je gebruikt geen alcohol of drugs tijdens het verlof
- Je komt niet in aanraking met de politie
- Je houdt je aan de afspraken die je maakt met je verlofadres
- Je slaapt op je verlofadres
- Je gaat niet met 'verkeerde' vrienden om
- Je bent op het afgesproken tijdstip terug
- Je gedrag op de groep moet het toelaten dat je op verlof kan gaan.

Verlof planning: wat ga je doen op verlof?

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Dag
thuis?

Tijd

Wat ga je doen?

Hoe laat ben je

.....
.....

Met wie?

Op tijd terug? ja / nee

Verlof evaluatie samen met de ouders invullen:

Hoe is je vorige verlof gegaan?

Wat ging er goed?

.....

.....

.....

Zijn er ook dingen die tijdens het vorige verlof niet zo goed zijn gegaan? JA / NEE

Zo ja, wat is er niet goed gegaan

.....

.....

.....

Hoe komt het dat het niet goed gegaan is?

.....

.....

.....

Kijk naar je antwoord op de vorige vraag, wat ga je het volgende verlof anders doen om te zorgen dat verlof goed verloopt?

.....

.....

.....

.....

.....

Kijk naar de verlofplanning die je gemaakt hebt. Zijn er dingen tijdens het verlof die moeilijk voor je kunnen worden? Wat zijn dit voor dingen?

.....

.....

.....

.....

.....

Handtekening Ouders/Verzorgers:

.....

Verlof evaluatie

Aandachtspunten:

- Hoe gedraag ik mij in gezelschap en welke omgangsvormen en normen horen daarbij.
- En hoe reageer ik als ik op mijn gedrag aangesproken word.
- Hoe houd ik rekening met anderen.
- Heb ik mij aan de afspraken gehouden?

Hoe is je verlof gegaan?

Blij

bang

verdrietig

Boos

Wat ging er goed?

.....

.....

Hoe is het contact met je moeder/ familie verlopen?

.....

.....

Zijn er ook dingen die tijdens het vorige verlof niet zo goed zijn gegaan?

Zo ja, wat is er niet goed gegaan ?

Hoe komt het dat het niet goed gegaan is?

.....

.....

.....

Kijk naar je antwoord op de vorige vraag, wat ga je het volgende verlof anders doen om te zorgen dat verlof goed verloopt?

.....

.....

.....

.....

Handtekening Ouders / Verzorgers

Handtekening Jongere

.....

.....

Bijlage F: Interview met de heer Donker d.d. 28 april 2014, werkzaam bij 's Heerenloo, locatie Zwijndrecht op een open setting LVB-groep

1. Over welke vaardigheden moet een lvb-jongere beschikken als hij vanuit de gesloten jeugdzorg bij een open instelling terecht komt?

Belangrijk bij open instelling is dat een jongere op redelijk niveau zelf structuur kan aanbrengen in zijn dag. Hij moet zich eigenlijk zelf kunnen vermaken, en beginnend inzicht hebben in wat hij wel en niet aankan. Activiteiten worden niet of nauwelijks groepsgewijs aangeboden, iedere jongere zit er voor zichzelf en moet die eigen verantwoordelijkheid ook aankunnen. Begeleiding is meer aanwezig om te helpen structuur aan te brengen dan om de structuur daadwerkelijk te bieden. Als een jongere niet mee wil doen aan een programma, is dat zijn eigen keuze. Die ruimte is er.

Een ander belangrijk verschil is dat er minder middelen en maatregelen beschikbaar zijn om een jongere te sturen. Fixeren, deuren op slot e.d. zijn in open instellingen verboden, en mogen alleen als nood worden ingezet.

Ook mag een jongeren niet worden tegengehouden als hij wil weglopen. Jongeren die dus niet zijn gemotiveerd voor behandeling of begeleiding, hebben alle kans en ruimte om weg te lopen van de groep.

2. Wat gebeurt er volgens u als deze jongere niet over deze vaardigheden beschikt?

De jongere wordt overvraagd bij een open instelling. De geboden begeleidingsstijl sluit niet aan bij wat de jongere op dat moment gewend is en nodig heeft. De jongere "verzuipt" in de mogelijkheden die hij ineens heeft, en kan daaruit geen goede keuze maken. Met name lvb-ers kiezen dan voor de oplossing die op dat moment de meeste voldoening geeft. Doordat er niet direct een sanctie tegenover staat die indruk maakt, kunnen ze terugvallen in negatief en zelf-destructief gedrag, wat weer een indicatie geeft tot plaatsing in gesloten setting.

Een andere mogelijkheid is dat de jongere erg onzeker wordt van alle mogelijkheden, en daar vooral de risico's en bedreigingen van inziet. De jongere zal dan, uit angst voor faalervaringen, veel aansturing zoeken bij begeleiding. Doordat begeleiding daar niet op ingesteld is, ervaart de jongere veel onveiligheid in zijn directe omgeving.

3. Wat heeft een jongere nog meer nodig?

Een steunend sociaal netwerk, een duidelijk doel en voldoende uitleg over de redenen waarom hij nog niet naar huis kan, en wat hij nog moet leren op de nieuwe groep. Interne motivatie om vaardigheden te leren. Vaak heeft een jongere het idee dat hij alles al kan wat er te leren is, omdat hij bij gesloten al de hele behandeling heeft gehad. Als hij dan bij open komt, en weer volledig opnieuw moet beginnen of blijkt dat hij toch altijd nog veel aansturing heeft gehad, verliest hij al snel zijn motivatie.

4. Wat is uw ervaring als het gaat om het beschikken en/of aanleren van vaardigheden bij lvb-jongeren?

Praktische vaardigheden zijn beter en gemakkelijker aan te leren dan sociaal-emotionele. Als een

jongere praktisch erg vaardig is, denkt hij ook sociaal-emotioneel erg vaardig te zijn. Terwijl juist sociale vaardigheden steeds aanpassing aan de situatie vragen, iets wat voor LVB-ers erg moeilijk is. Jongeren overschatten zichzelf vaak, en worden ook overschat door hun omgeving. Het aanleren van vaardigheden kost veel tijd en energie, en valt of staat met de mate van samenwerking binnen het team. Is iedereen op de hoogte van de kansen en beperkingen van de jongere, heeft de jongere een goede band met zijn mentor en is er op de groep voldoende veiligheid om zichzelf te kunnen zijn? Voorwaarden waar het nogal eens aan schort in open instellingen, doordat er minder tijd en geld beschikbaar is per jongere, en doordat teamleden vaker alleen op een groep staan, wat intercollegiaal overleg moeilijk maakt.

5. Heeft u genoeg informatie over een jongere als deze vanaf een gesloten instelling komt?

Nee, meestal niet.

Vaak is er een (verouderd) dossier, waarin vooral feiten staan uit het verleden. Daarin komen dan vaak heftige gebeurtenissen naar boven, die in de afgelopen tijd al lang niet meer aan de orde zijn. Een ontmoeting met de jongere en zijn begeleider vooraf, of een telefoongesprek waarin de begeleider uitlegt waarom de jongere toe is aan plaatsing in een open setting zou al veel meer duidelijkheid geven. Zeker als er ruim voor de plaatsing gestart wordt met overleg tussen de gesloten en open instelling, waardoor concrete werkpunten gemaakt kunnen worden die gericht zijn op het verblijf in de open instelling.

6. Bent u op de hoogte aan welke behandeldoelen de jongere heeft gewerkt?

Soms, hangt ervan af hoe actueel het dossier is en op welke manier er wordt overgedragen.

7. Weet u wat de individuele behoefte van de jongere is?

Vaak blijkt dat wel duidelijk uit de papieren, maar wordt er slecht gekeken of dat ook mogelijk is binnen de open groep. Een voorbeeld daarbij: een jongere wordt geplaatst waarvan bekend is dat hij gevoelig is voor middelengebruik. Op de groep waar hij wordt geplaatst hebben de jongeren genoeg vrijheden en mogelijkheden om uit het zicht van groepsleiding te blowen. 4 van de 8 jongeren die er wonen gebruiken dan ook minimaal 3 avonden per week softdrugs. Een jongere die van gesloten afkomt en gevoelig is voor groepsdruk en middelengebruik, zal dan binnen enkele weken het aantal gebruikers op 5 brengen.

Dus ja, het is vaak wel duidelijk waar de jongere behoefte aan heeft, maar het is niet altijd mogelijk om in die behoefte te voorzien.

8. Bent u op de hoogte van de werkwijze en regels die gelden in de gesloten setting waar de jongere vandaan komt?

Nee. Vaak is het enige contact dat begeleiders hebben over de exacte datum en tijd van plaatsing. Weinig collega's van open instellingen weten hoe het in een gesloten setting eraan toegaat. Wat mij betreft zijn dat (nog teveel) twee gescheiden werelden.

9. Hoe zijn uw ervaringen omtrent de overdracht van de jongeren van een gesloten setting naar een open setting?

Ik heb daar weinig goede ervaringen mee. Meestal ging het binnen een aantal maanden fout, en werd de jongere weer overgeplaatst of losgelaten. Daarbij lag het vaak niet aan de overdracht, maar meer in het enorme verschil aan begeleiding en manier van werken. Collega's van gesloten groepen hebben onterecht hoge verwachtingen van open instellingen, en brengen die over op hun cliënten. Daarmee komt een cliënt met onrealistisch hoge verwachtingen binnen bij een nieuwe groep, merkt dat het toch anders of moeilijker is dan verwacht, en raakt gedemotiveerd. Soms is de open plaatsing al zo lang als beloning in het vooruitzicht gesteld, dat er wordt vergeten dat het ook op een open groep keihard werken aan je vaardigheden is.

10. Wat hebben begeleiders van de open instelling nodig als een jongere vanuit gesloten naar de open instelling komt?

Een duidelijke uitleg over de te bieden begeleidingsstijl, de behaalde en te behalen doelen en de genomen stappen voor na de open groep, het toekomstperspectief van de jongere. Liefst een overdracht en contact ruim voordat de jongere komt, zodat er op de besloten groep al gewerkt kan worden aan de nieuwe groep.

Een ander punt wat belangrijk is, is dat begeleiders van de oude groep in de eerste weken meerdere keren bellen naar de nieuwe groep om zowel de groepsleiding te ondersteunen en adviezen te geven, als om de jongere zelf te bemoedigen en ondersteunen. Vaak hebben begeleiders en jongeren van gesloten groepen een intensievere band met elkaar dan dat opgebouwd wordt binnen een open instelling. Deze band kan (gedeeltelijk) worden overgedragen op de nieuwe mentor, waardoor de jongere meer veiligheid kan ervaren.

Ten slotte is een realistische samengevatte rapportage van de laatste paar maanden belangrijk, zodat groepsleiding een beter beeld kan vormen van het te verwachten gedrag en de te bieden begeleiding. Ook een samenvatting van wat de begeleiders van gesloten denken dat de cliënt nog moet leren, waarom dat en op welke manier kan de nieuwe groepsleiding veel handvatten geven om de behandeling naadloos aan te laten sluiten. Daarmee voorkom je dat een cliënt weer opnieuw moet beginnen met zich bewijzen en vrijheden en vaardigheden verwerven. Dat is vaak een erg demotiverende ervaring.

11. Wat kan de begeleiding van een gesloten instelling verbeteren zodat jongeren meer succesvol de overstap kunnen maken?

Zie ook hierboven. Belangrijkste is om al ruim van tevoren contact te leggen met de nieuwe groep, en zo mogelijk een bezoekje over en weer te plannen. Realistische verwachtingen kweken bij de jongere, en duidelijk communiceren over de manier waarop tot nu toe begeleiding is geboden. Oog hebben voor de belangrijkste verschillen tussen open en gesloten, en daar met de cliënt over spreken. Niet alleen de voordelen van open instellingen benoemen, maar ook de daarbij horende verantwoordelijkheden en risico's. Alvast proberen de begeleidingsstijl aan te passen aan de manier waarop bij een open groep wordt begeleid, zodat de jongere de risico's ook inzichtelijk heeft en daar al mee heeft geoefend.

Proberen om steeds meer verantwoordelijkheden neer te leggen bij de jongere, op diverse leefgebieden. Niet alleen gefocust zijn op de praktische vaardigheden, maar ook sociaal-emotionele en met name weerbaarheid tegen groepsdruk.

12. Heeft u te maken met de aanstaande trajectzorg en wat zijn uw ervaringen daarmee?

Nee, ik heb daar nog niets van gehoord.

13. Wat moeten wij verder nog meenemen in ons onderzoek?

Probeer medewerkers en organisaties bewust te maken van het belang om bij elkaar in de keuken te kijken. Onbekend maakt onbemind, en daar is de cliënt de dupe van..